

Ο Οδυσσέας



Η ενότητα αυτή αναφέρεται στις περιπλανήσεις του Οδυσσέα και καλύπτει το αντίστοιχο κομμάτι του σχολικού βιβλίου της Γ' Δημοτικού "Στα πολύ παλιά χρόνια". Έχει ακόμα αναφορές στον Τρωικό πόλεμο και στη Μινωική Κρήτη, δύο θέματα που επίσης υπάρχουν στο πιο πάνω βιβλίο. Τέλος, στα πλαίσια της θεματικά προσανατολισμένης προσέγγισης, γίνεται αναφορά στην κάθοδο των Δωριέων και στις ελληνικές αποικίες, ζητήματα που καλύπτονται στο σχολικό βιβλίο της Δ' Δημοτικού "Στα αρχαία χρόνια".

Επιμέλεια της ενότητας: Γ. Γεωργίου, Μ. Δημητρίου, Ε. Πολίτου

Ο Οδυσσέας

Αντί Προλόγου

ΘΕΜΑ ΕΚΘΕΣΗΣ

Διηγηθείτε με συντομία το έργο που σας άρεσε περισσότερο

Το έργο που με συντομία μου άρεσε περισσότερο το είδα εκτός, και το λέγανε 'Οδύσσεια'. Τώρα εγώ θα σας το διηγηθώ.

Μια φορά υπήρχε ο Οδυσσέας, που είχε κάψει την πόλη της Τροίας. Αυτός είχε κάνει το στρατήγημα με το ξυλένιο άλογο, και έτσι τους σκότωσε όλους. Τότε ο πόλεμος είχε τελειώσει, κι αυτός έπρεπε να γυρίσει στο σπίτι.

Το σπίτι του το λέγανε "Στην Ιθάκη".

Τότε άρχισε το ταξίδι του, και ταξίδευε, ταξίδευε, ταξίδευε πάντα. Τώρα αυτός, από δω και πέρα, πέρασε τόσους μπελάδες, μα τόσους πολλούς μπελάδες, που ήταν χίλιοι μπελάδες! Ο πρώτος μπελάς που πέρασε ήταν ο Πολύφημος. Ήταν μια πολύ μεγάλη σπηλιά, με μια πολύ μεγάλη τσατσάρα, ένα πολύ μεγάλο πιστολάκι για τα μαλλιά, ένα πολύ μεγάλο κομμάτι τυρί και ένα πολύ μεγάλο κρεβάτι. Μπαίνει ο Πολύφημος, ένα τεράστιο τέρας με ένα μόνο μάτι. Ούρλιαξε πάρα πολύ δυνατά, μετά βλέπει τους φίλους του Οδυσσέα και τους τρώει. Αλλά κανένας δεν ήθελε να πεθάνει. Θέληνε να ζήσουνε λίγο ακόμη. Ένας φώναζε: ~ Πολύφημε, μη με φας, φάε εκείνονα εκεί, αλλά ο Πολύφημος ακριβώς αυτόν ήθελε να καταπιεί: είχε δει καλά πως ήτανε κοντρούλης!

Ο Οδυσσέας

Τότε ο Οδυσσέας τον έβαλε να πει ένα κρασί zahιστικό, και ο Ποδύφημος έπεφτε από τον ύπνο. Χωρίς να βγάλουμε τσιμουδιά του βγάλανε το μάτι, και το σκάνε. Τότε ο γίγαντας φώναξε, αλλά κανένας δεν τον άκουγε, αλλά στο τέλος τον ακούσανε τα άλλα τέρατα, και τον ρωτήσανε: - Ποιος σου έβγαλε το μάτι; και ο Ποδύφημος έλεγε - κανένας, και οι άλλοι του λέγανε τότε είσαι καζός.

Και έτσι ο Οδυσσέας το έσκασε. Αλλά είχε ένα άλλο μπελά. Κάτι σειρήνες μισές ψάρι και μισές γυναίκες τραγουδούσαν, τραγουδούσαν ένα ωραίο τραγούδι. Και ο Οδυσσέας ήλπει να βάλουμε δυο φελούς από μπουκάλι στα αυτιά από τους φίλους του, αλλά αυτός δεν άφησε να του βάλουμε, και όταν εκείνα τα μισά ψάρια τραγουδάνε, αυτός θα ήθελε να πέσει στη θάλασσα, αλλά είναι δεμένος, και κανένας δε κέζεται γί αυτόν.

Υστερα στο τέλος τον ξεχύνουν, αλλά αμέσως περνά έναν άλλο μπελά. Αυτός συνάντησε το θεό των ανέμων, που του έδωσε μια σακούλα με τους ανέμους, αλλά οι σύντροφοι ανοίγουν τη σακούλα και το καράβι πηγαίνει πάνω κάτω. Τότε ξεμπαρκάρουν στη μάγισσα Κίρκη, που είναι ένας άλλος μπελάς. Η μάγισσα όπως τους βλέπει τους κάνει γουρούνια, αλλά όχι και τον Οδυσσέα. Ο Οδυσσέας είναι πιο δυνατός και δε θέλει να γίνει γουρούνι. Έτσι ελευθερώνει τους φίλους του και χαιρετάει τη μάγισσα Κίρκη.

Πιο ύστερα πεθαίνουνε όλοι, όμως ο Οδυσσέας είναι ακόμη ζωντανός. Γυρίζει στο σπίτι, γυρίζει, αλλά ένας άγγελος τον κάνει να γίνει γέρος σαν γέρος, και του λέει να μην πει τίποτα ποιος είναι αυτός. Αλλά ο σκύλος Άργος το καταλαβαίνει, και μετά από τριακόσια χρόνια που τον περίμενε πεθαίνει.

Γυρίζει στο σπίτι, γυρίζει, τα λέει όλα στο γιο του που δε θυμάμαι πώς τον λένε. Ο γιος του είναι πονηρός, λέει: - Εδώ είμαστε, μη φοβάσαι, τώρα θα τους σφάξουμε σαν αρνιά!

Ο Οδυσσέας

Τότε ετοιμάστηκε ένα ωραίο κόλπο, κάτι σαν παγίδα. Ήταν ένα τόξο σκληρό, που κανένας δεν ήξερε να το ρίξει. Τότε όλοι οι Μνηστήρες προσπαθούσανε, κάνανε τους βλάκες, κάνανε τους μάγκες, κάνανε τους καμπόσους! Αλλά κανένας δεν τα κατάφερε. Τότε έρχεται ο Οδυσσέας, και όλοι γελούσανε, τον λέγανε γερομπαμπαλή, αλλά αυτός τα καταφέρνει και όλοι τρέχουνε από το φόβο τους, και ο Οδυσσέας γίνεται νέος και σκληρός, και οι πόρτες είναι όλες κλειστές, και ο Οδυσσέας και ο γιος του σκοτώνανε με κτυπήματα στο κεφάλι.

Στο τέλος πλύνανε το πάτωμα από το αίμα με κάτι σαν κλωρίνη και πήγανε να κοιμηθούνε.

Μ. Ντ' Ορτα, *Εγώ ελπίζω να τη βολέψω*, Γνώση, Αθήνα 1991



Ο Οδυσσέας

Ποιος ήταν ο Οδυσσέας;

Ο Οδυσσέας ήταν ο βασιλιάς της Ιθάκης. Γυναίκα του ήταν η Πηνελόπη και είχε ένα γιο, τον Τηλέμαχο.

Ο Οδυσσέας πολεμούσε για δέκα χρόνια μακριά από την Ιθάκη, στην Τροία. Ο πόλεμος ξεκίνησε γιατί ο Πάρις από την Τροία έκλεψε τη γυναίκα του Μενέλαου, την Ελένη. Ο Μενέλαος, που ήταν βασιλιάς της Σπάρτης, και ο αδελφός του, ο Αγαμέμνωνας, που βασίλευε στις Μυκήνες, ξεκίνησαν τον πόλεμο και πήραν μαζί τους βασιλιάδες από όλα τα μέρη της Ελλάδας.



Οδυσσέας



Πηνελόπη



Μενέλαος



Ελένη



Αγαμέμνωνας

**Κόψε και κόλλησε
τις εικόνες στο χάρτη**

Ο Οδυσσέας

Οι περιπέτειες της Ελένης

2. Και την πηγαίνει στην Τροία.



1. Ο Πάρης κλέβει την Ελένη από την Σπάρτη.

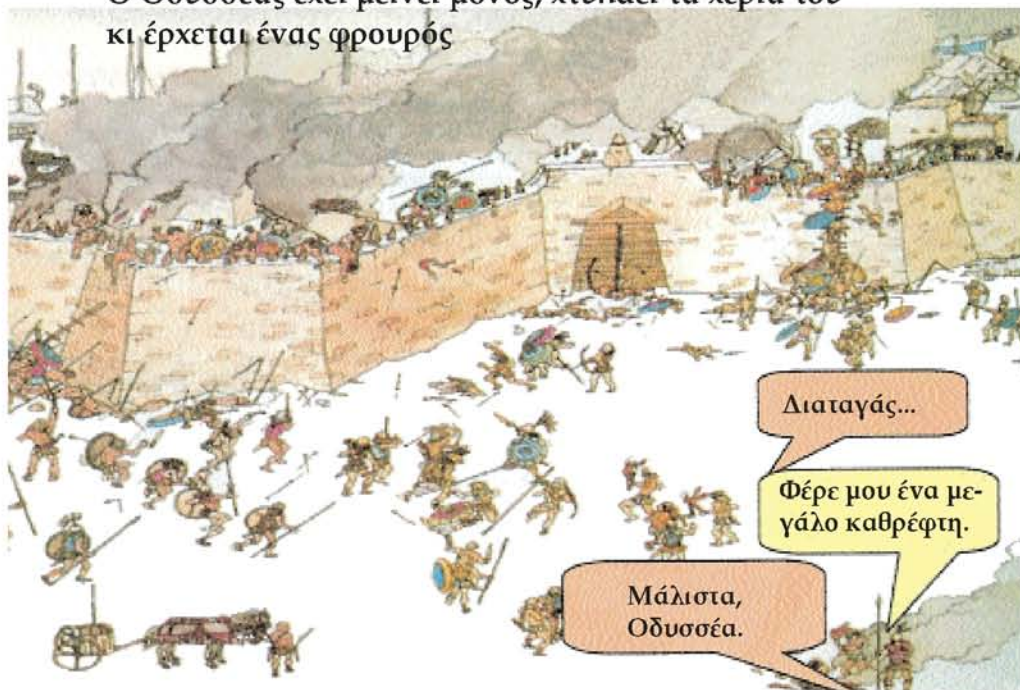
3. Η Ελένη μένει στην Τροία πολλά χρόνια και για χάρη της γίνεται πόλεμος.

4. Όπως γίνεται με κάθε πόλεμο, από πίσω υπάρχουν συμφέροντα, και η Ελένη στενοχωριέται που όλοι την κατηγορούν ότι αυτή μόνο φταίει για τον πόλεμο.

5. Μετά από δέκα χρόνια ο πόλεμος τελειώνει, οι Τρώες νικιούνται, και η Ελένη γυρίζει στη Σπάρτη.

Ο Οδυσσέας

Ο Οδυσσέας έχει μείνει μόνος, χτυπάει τα χέρια του κι έρχεται ένας φρουρός



Διαταγός...

Φέρε μου ένα μεγάλο καθρέφτη.

Μάλιστα, Οδυσσέα.

Να τα μας, τώρα πρέπει να κάνουμε και τον Καραγκιόζη, για να γίνει η δουλειά μας. Κι ύστερα σου λένε πως είναι εύκολο να κυβερνήσεις ένα λαό ολόκληρο. Που να πάρει ο διάολος, μα είναι επάγγελμα τώρα αυτό! Αντί να κάθομαι στην Ιθάκη ήσυχα ήσυχα, με το καφεδάκι μου, το τσιγαράκι μου, την Πηνελόπη μου. Ναι, την Πηνελόπη μου! Γιατί, παράξενο σας φαίνεται; Τι είναι πιο ωραίο στον κόσμο από μια καλή, ευχάριστη, νοικοκυρεμένη και πιστή γυναίκα; Όχι, πέστε μου, τι είναι; Να κάθομαι τώρα και να τραβολογιέμαι μ' όλους αυτούς τους μαντράχαλους, σ' αυτήν την άκρη του κόσμου, πάνω στα κατσάβραχα και στις λάσπες, για να γίνει τι; Έδωσα όλο μου το βιος γι' αυτήν την εκστρατεία, τα καλύτερα παλικάρια του νησιού μου... Κι αν γλιτώσω! Άσε τι με περιμένει στο γυρισμό. Προβλέπω ότι θα καταντήσω ο πιο ταλαίπωρος περιηγητής του κόσμου. Τι Κύκλωπας, τι Σειρήνες, τι Κίρκη, τι τρικυμίες, τι σκυλοπνίξιμο! Ας όψεσαι, Μενέλαε και συ Αγαμέμνονα, με τα ψωροσυμφέροντά σας...

Μόλις φεύγει ο φρουρός, ο Οδυσσέας πάει και κάθεται φορώντας όλα τα όπλα



Ο Οδυσσέας



Βγάζει την περικεφαλαία
σκασμένος και την πετάει
χάμω

Τώρα δω που τα λέμε, τα 'θελε και μένα ο πισινός μου. Ε! λέω, κάνα χρόνο περιπέτεια θα 'χω, λίγη δόξα θα πάρω, θα γυρίσω πίσω στεφανωμένος μια λαμπρή νίκη. Ε! όσο να 'ναι και λίγα λάφυρα και θα στερέωνα το θρόνο μου για κάνα δυο γενιές ακόμα. Δε σκέφτηκα άσχημα. Αλλά που να πάρει και να το σηκώσει, αυτοί οι Τρώες είναι ζόρικοι. Δε λένε να το βάλουνε κάτω. Τέλος πάντων, να γλιτώσουν όσοι γλιτώσουν, να πάρουμε και μεις το μερίδιό μας, να γίνει κι αυτή η περιβόητη νίκη και να ησυχάσουμε. Δεν είπαμε κι έτσι. Δέκα ολόκληρα χρόνια. Μέρα, νύχτα, μέρα, νύχτα, και, για να δούμε, θα νικήσουμε κιόλας ή θα μας πετύχει κανένας Πάρις και θα μας στείλει στα Τάρταρα. Αχ μωρέ Αγαμέμνων, οι προβλέψεις σου ήτανε γελοίες.

Ο Οδυσσέας

Ουφ! Και το σιδερικό!! Βρε, πώς τα κουβαλάμε όλα τούτα τα τζάτζαλα και τα μάντζαλα. Περικεφαλαία, σπαθί, ασπίδα, περικνημίδες, τελαμώνες, λουριά, σαν άλογα είμαστε ζεμένοι. Έχω άδικο που λεω καλύτερα το σπιτάκι μου κι η Πηνελόπη μου; Όχι, εδώ που τα λέμε, ψέματα λέω; Πόσο ζει ένας άνθρωπος; Άντε πενήντα, άντε εξήντα, άντε εβδομήντα, άντε ογδόντα, κι αυτό πολύ σπάνια. Μετά μπλουμ, μια και σε τρώει ένα χαντάκι, μερικά κλαψουρίσματα από πάνω, αν δε γελάνε κιόλας από μέσα τους, απ' τη χαρά τους, που τους άδειασες τη γωνιά και τέλος!... Ε! με τέτοια προοπτική θλιβερή είναι να κάνεις το ζόρικο; Να βουτάς όλα αυτά τα σιδερικά και να σφάζεις τον κόσμο; Όχι, πέστε μου! Το δικαιολογεί τίποτα; Αχ, Αγαμέμνων, ας όψεσαι, και συ κερατά Μενέλαε, που του έδωσες την ευκαιρία να κάνει τον καμπόσο, πάνω στη ράχη μας. Η δόξα σου λείει, η νίκη, ο θρόνος. Τίποτα! Ο άνθρωπος είναι ένας μεγάλος φαφλατάς κι ένας ασυγχώρητος βλάκας. Παίρνουν με την πρώτη τα μυαλά του αέρα. Πάμε στον πόλεμο; Ου, αμέ! Κι αρχίζει να φαντάζεται τον πόλεμο λαμπρό, με στολές και παρελάσεις, με ηττημένους που σκύβουν το κεφάλι, με γυναίκες που τρέχουν τα σάλια τους μόλις δούνε πολεμιστή-ήρωα, με λάφυρα, με φαγιά, με ολονύχτια γλέντια και μουσικές, με δύναμη, με έξαρση, με παράσημα και λουφέδες, και την Ιστορία να κάθεται και να γράφει η κοκόνια σου. Τι γενναίος, τι σπουδαίος, τι τίγρης, αντί να πάρει ένα ξύλο και να μας σπάσει ολονών των κερατάδων το κεφάλι. Να, αυτό είμαστε, επιπόλαιοι, άσοφοι και βλάκες.



Ο Οδυσσέας

Πολύ μαύρα μας τα λεί,
Οδυσσεΐα. και το καθήκον;

Μπαίνει ο φρουρός.

Από το Άργος.



Και δε μου λες, από
πού είσαι;



Α! Ωραία πόλη. Βγάζετε
και ωραία φρούτα εκεί...

Πεπόνια.



Ο Οδυσσέας

Δέκα χρόνια,
και...



Πεπόνια, α, ναι, πεπόνια, πόσα
χρόνια έχουμε να φάμε
πεπόνια.



Δε μου λες, βαρέθηκες
δω πάνω;



Κάνω το καθήκον
μου, βασιλιά.



Χμ! το καθήκον σου. Βέβαια.
Και το σπίτι σου δεν το νο-
στάλησες;



Ο Οδυσσέας

Ου, πολύ. Αλλά βλέ-
πεις, το καθήκον...



Ρε αδελφέ, το καθήκον και
το καθήκον, θες να δεις τη
μάννα σου ναι ή όχι;



Έτσι μίλα, ντε! Εδώ παραλίγο να
πιστέψω ότι το καθήκον σου 'χει
γίνει μάννα, γυναίκα, αδελφή.
Άλλο το ένα, άλλο το άλλο.

Πολύ, βασιλιά.



Ωραία. Για βοήθησέ με τώ-
ρα να κάνω κι εγώ το κα-
θήκον μου.

Μάλιστα, βασιλιά.



Ο φρουρός
βοηθάει τον
Οδυσσέα που
κουμπώνεται



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Αν οι στρατιώτες της
Επίσης έγραψαν...

Αγαπητέ φίλε Εύμαιε

Σου γράφω απ' την Τροία, γιατί δεν υπήρχε άλλο μέρος πιο μακρινό για να με στείλουν. Αν υπήρχε θα με έστελναν. Τώρα που σου γράφω, έχουν σπάσει τα νεύρα μου γιατί δεν έχω τι να κάνω και κάθομαι και σκέφτομαι πώς τα περνούσαμε όταν ήμουν στην Ιθάκη. Αλλά τι να κάνουμε, αφού με έστειλαν στην Τροία, θα κάνω υπομονή γύρω στα δέκα χρόνια, οπότε, πού θα πάει, θα καταλάβουμε την πόλη και θα φύγω.

Εδώ που είμαι είναι καλά, όλοι οι πιο παλιοί είναι καλά παιδιά, και απ' την πρώτη μέρα που ήρθαμε μας φέρθηκαν πολύ ωραία, οι υπηρεσίες μας πηγαίνουν πολύ καλά και γενικά δεν έχουμε κανένα πρόβλημα. Το μόνο πρόβλημα είναι ότι είμαστε μακριά απ' την Ιθάκη. Εδώ στο τάγμα είναι πολλοί Αργίτες, Μυκηναίοι, και γενικά πολλοί είναι από την Πελοπόννησο, αλλά έχει και απ' όλη την υπόλοιπη Ελλάδα. Δώσε χαιρετισμούς στην Ευρύκλεια, και σε όποιον άλλο γνωστό δεις, και περιμένω να μου γράψεις σύντομα.



Με πολλή αγάπη και φιλία

Γλαύκος (δηλαδή, το φιλαράκι σου, ο Λάκης)

Ο Οδυσσέας

Αγαπημένε μου πατέρα, Λαέρτη,
για σου.

Ελπίζω το γράμμα μου να σε βρίσκει καλά. Εγώ είμαι καλά. Ο Τηλέμαχος πώς τα πάει στο σχολείο; Η Πηνελόπη τι κάνει; Οι υπόλοιποι πώς τα περνάνε; Να δώσεις πολλά φιλιά και χαιρετίσματα σε όλους. Εδώ και λίγες μέρες κάνει τσουχτερό κρύο. Χθες τα χαράματα κατέβηκα στη σκοπιά να δω τα παιδιά και είχε θερμοκρασία -6 βαθμούς. Είχαν παγώσει ολόκληροι αλλά άντεξαν. Απ' εδώ και στο εξής τέτοιο κρύο θα κάνει. Πάντως σε γενικές γραμμές δεν τα περνάνε και τόσο άσχημα, τουλάχιστον απ' ό, τι ακούω. Κάθε πρωί πηγαίνω μαζί με τους άλλους βασιλιάδες σε κάτι πόλεις που βρίσκονται κοντά στην Τροία για δουλειές, όπως να βρούμε τρόφιμα και τα λοιπά. Και όπως είναι φυσικό τα έξοδά μου είναι περισσότερα από τα προβλεπόμενα.

Σ' αφήνω τώρα. Γεια σου και πάλι.
Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



Οι άνθρωποι ταξιδεύουν

Οι άνθρωποι μετακινούνται, ταξιδεύουν. Λίγους ανθρώπους θα βρεις που κι αυτοί κι οι γονείς τους κι οι παππούδες τους κι οι προπαππούδες τους κι οι προ-προ-προ-προ-παππούδες τους, όλοι μα όλοι έμεναν στον ίδιο τόπο. Για να το καταλάβετε καλύτερα αυτό, θα σας έλεγα να φανταστείτε το ανθρώπινο γένος σαν τον Τσιγγάνο του παραμυθιού μας, που, προχωράει προχωράει, κι όπου σταθεί, τσουπι, αφήνει και μερικά παιδιά.

Ο Οδυσσέας

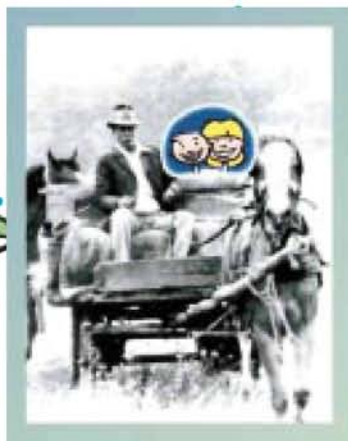
Η ιστορία αυτή συνέβη πριν πολλά πολλά χρόνια.

Ένας Τσιγγάνος με την οικογένειά του ταξίδευαν μακριά. Το άλογο του ήταν κοκαλιάρικο και ασταθές στα πόδια του και, καθώς η οικογένεια μεγάλωνε, αυτό δυσκολευόταν να τραβάει το βαρύ κάρο. Σύντομα η άμαξα ήταν τόσο γεμάτη από παιδιά που έπεφταν το ένα πάνω στο άλλο, έτσι ώστε το φτωχό άλογο μόλις και μετά βίας μπορούσε να προχωρήσει στον αυλακωμένο δρόμο.

Καθώς το κάρο πήγαινε μπρός στρίβοντας τότε δεξιά τότε αριστερά, οι κατσαρόλες και τα τηγάνια πέφτανε έξω και κάθε λίγο και λιγάκι ένα παιδί κατρακύλαγε με το κεφάλι στο έδαφος. Τα πράγματα δεν ήταν τόσο άσχημα την ημέρα με το φως του ήλιου, γιατί μπορούσες να μαζέψεις τα παιδιά. Τη νύχτα όμως με το σκοτάδι δεν μπορούσες να τα δεις.

Και το άλογο έσερνε τα πόδια του κατά μήκος του μεγάλου δρόμου. Ο Τσιγγάνος περιπλανιόταν σ' όλη τη γη και, οπουδήποτε κι αν πήγαινε, άφηνε και ένα παιδί πίσω: περισσότερο και περισσότερο και περισσότερο.

Και έτσι καθώς βλέπεις οι Τσιγγάνοι διασκορπίστηκαν σε ολόκληρο τον κόσμο.



Ο Οδυσσέας

Το κάρο της
οικογένειάς
μου

Ο πατέρας μου ήταν Έλληνας Τσιγγάνος και καταγόταν από την Κωνσταντινούπολη. Και πριν από πολλά χρόνια όλη μου η οικογένεια μετανάστευσε στη Ρουμανία λόγω του πολέμου.

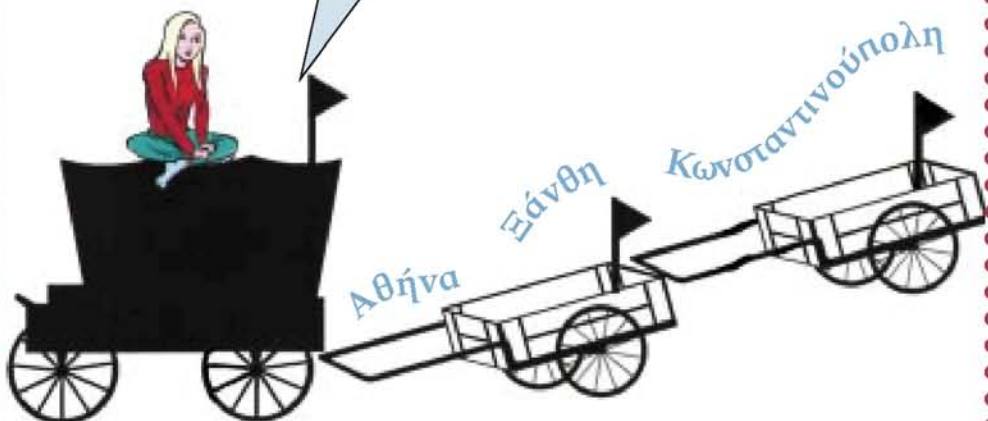
Κωνσταντινούπολη

Ρουμανία

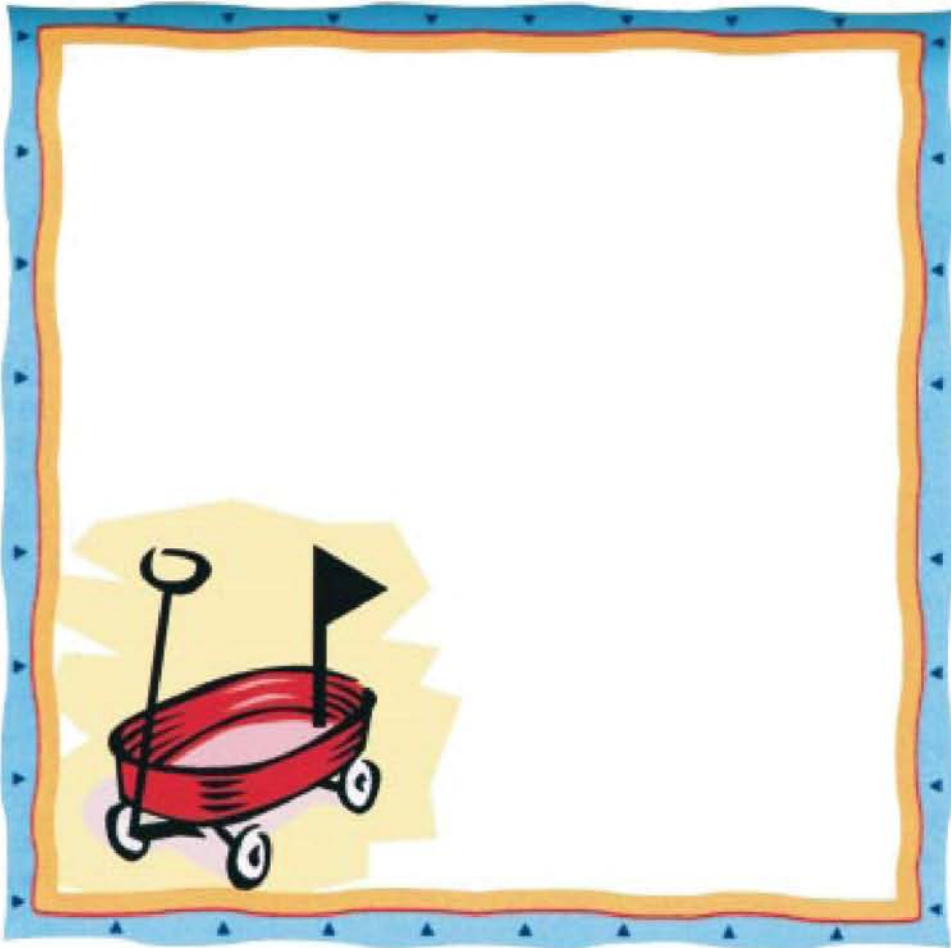


Ο Οδυσσέας

Η μητέρα μου ήτανε από την Κωνσταντινούπολη. Το 1924, μετά τον πόλεμο ήρθανε στην Ξάνθη κι από κει κατεβήκανε στην Αθήνα.



Ο Οδυσσέας



Ζωγράφισε το κάρο της
δικής σου οικογένειας.



Ο Οδυσσέας

Πο πο, έρχονται
οι Δωριείς!!!



Γιατί όμως να ταξιδεύουν οι άνθρωποι,
γιατί ν' αφήνουν το σπίτι τους και να βασανίζονται στους

Τρέξτε να σωθείτε,
κατεβαίνουν
οι Δωριείς!!!

δρόμους και στις
απέραντες θάλασσες, τις τόσο τρομαχτικές
καμιά φορά;

Ωχ, οι Δωριείς!!!

Ένας λόγος ήταν η φτώχεια, όταν μαζεύονταν
πολλοί άνθρωποι σ' ένα μέρος που δεν μπορούσε να τους θρέψει.

Ένας άλλος λόγος ήταν οι πόλεμοι: όσες ομάδες έψαχναν καλύτερο μέρος για να ζήσουν, αν είχαν φοβερότερα όπλα, έδιωχναν τους παλιούς κατοίκους ή τους ταλαιπωρούσαν τόσο που αναγκάζονταν να φύγουν από μόνοι τους. Κι αυτοί με τη σειρά τους πήγαιναν κάπου αλλού και γίνονταν τα ίδια. Θα 'λεγε κανείς ότι τριακόσια χρόνια της αρχαίας ελληνικής ιστορίας ήταν ένα ατέλειωτο ξεσπίτωμα.

Οι Δωριείς, ας πούμε, ήταν μια φυλή που, κατεβαίνοντας από την Πίνδο στην Πελοπόννησο, έφεραν μεγάλη αναστάτωση, γι' αυτό και όλοι θυμούνται αυτήν τη μετακίνηση.

Ο Οδυσσέας

Και σήμερα υπάρχουν μετανάστες και πρόσφυγες.

Άνθρωποι που άφησαν τις πατρίδες τους για να βρουν μια καλύτερη ζωή κι άλλοι άνθρωποι

που ο πόλεμος τούς έδιωξε απ' τα σπίτια τους.

Τέτοιοι άνθρωποι ζουν ανάμεσά μας, τους βλέπουμε, μιλάμε μαζί τους, μοιραζόμαστε τη ζωή μας και τα όνειρά μας, τέτοιοι άνθρωποι μπορεί να ήταν οι παππούδες μας, τέτοιοι άνθρωποι μπορεί να είμαστε κι εμείς.



Μετανάστες φεύγουν για την Αυστραλία. Πειραιάς, Μάρτιος του 1953

Ο Οδυσσέας

Είμαι ο Χόουπ,
από τη Νιγηρία

Είμαι η Άνια, από
την Πολωνία

Είμαι ο Φλοριάν,
από την Αλβανία



Το τρένο του μετανάστη

Τόση μικρούλα, σχεδόν μια σταλίτσα
του μετανάστη η βαλίτσα.

Μια χούφτα χώμα απ' την πατρίδα
παίρνω μαζί μου για ελπίδα...

Λίγο τυρί, ψωμί και σκόρδο
κανένα φρούτο κι αυτό είναι όλο.

Μα την καρδιά μου δεν μπορώ
μαζί να την πάρω, την άφησα εδώ.

Πιστός θα μείνω σ' αυτήν τη γη
που δε μου δίνει να φάω ψωμί.

Τον κάμπο μας βλέπω κει κάτω μακριά.
Το τρένο όμως τρέχει: δε φαίνεται πια...

Ο Οδυσσεάς



Μέχρι το 1922 στη Σμύρνη, στην περιοχή εκείνη της Τουρκίας που παλιά λεγόταν Ιωνία, ζούσαν πολλοί Έλληνες.



Ο πόλεμος τους ανάγκασε να φύγουν απ' τα σπίτια τους, να γίνουν πρόσφυγες και να έρθουν στην Ελλάδα.

Ο Οδυσσέας



Στην Ελλάδα αγωνίστηκαν
σκληρά. Σιγά σιγά έχτισαν
τα σπιτάκια τους όπως μπο-
ρούσαν...



... τα στόλισαν...

Ο Οδυσσεάς



Και ξεκίνησαν μια καινούρια
ζωή στη νέα τους πατρίδα.



Την ανάμνηση της παλιάς
τους πατρίδας τη φύλαξαν
στα τραγούδια και στις
καρδιές τους.

Ο Οδυσσέας

Έχω ένα φίλο
από...



Ο Νικόλας, πάλι, που πίστευε πως ο Εκρέμ δεν είχε μάθει να κάνει το σταυρό του γιατί ήταν μικρός, προσπάθησε να του δείξει.

-Να, έτσι! είπε οδηγώντας το χέρι του Εκρέμ στο σχήμα του σταυρού.

- Άσε, Νικόλα, ήσυχο το παιδάκι! Δεν είναι χριστιανός, μουσουλμάνος είναι! Και οι μουσουλμάνοι δεν κάνουν σταυρό, εξήγησε η μάνα του.

-Δηλαδή, είναι εβραίος!

-Όχι, βρε αγράμματε! του είπε ο Μιχάλης. Άλλο εβραίος, άλλο μουσουλμάνος!

"Ε! και τι μ' αυτό; Έχω ένα φίλο μουσουλμάνο που δεν κάνει το σταυρό του" συμπέρανε ικανοποιημένος ο Νικόλας.

-Ετοιμαστείτε τώρα για το σχολείο! είπε η μάνα του.

-Θα 'ρθει μαζί μου και ο Εκρέμ, είπε ο Νικόλας.

-Ας έρθει κι ο Εκρέμ. Μόνο, αν τύχει κι ανοίξουν οι δρόμοι, πρέπει να 'ναι εδώ, να φύγει για τη Χώρα.

-Ο Άγγελος λέει πως θα τους στείλουν πίσω στην Τουρκία!

-Όχι! Θα τους πάνε στο Λαύριο. Εκεί πηγαίνουν τους πρόσφυγες!

Ο Νικόλας ησύχασε. Θα το 'λεγε και στον Άγγελο να πάψει να κάνει τον έξυπνο. Τώρα όμως έπρεπε να βρει την παλιά τσάντα του Μιχάλη. Πώς θα πήγαινε ο Εκρέμ χωρίς τσάντα στο σχολείο! Έβαλε λυτούς και δεμένους να ψάχνουν σ' όλο το σπίτι. Μέχρι και τη γιαγιά του ξεσήκωσε να ψάξει στο μπαούλο της. Τελικά βρέθηκε στην αποθήκη, με φαγωμένο το λουρί απ' τα ποντίκια. Πέταξε απ' τη χαρά του ο Νικόλας.

-Αυτή η τσάντα είναι για σένα! είπε στον Εκρέμ. Θα την πάρεις παραμάσχαλα, γιατί το λουρί το 'φαγαν τα ποντίκια.

Ο Εκρέμ δεν κατάλαβε αν για το λουρί που έλειπε έφταιγαν τα ποντίκια. Ούτε που νοιάστηκε γι' αυτό. Χαιρόταν μόνο και μόνο επειδή κρατούσε στα χέρια του μια τσάντα αγοραστή με δυο θήκες.

Ο Οδυσσέας

Ο φίλος μου κι εγώ...



Ευχαριστώ, Νικόλα! είπε σε σπα-
σμένα ελληνικά, όπως τον είχαν
μάθει να λέει.

Ο Νικόλας άνοιξε την τσάντα του
κι άρχισε να μοιράζει τα πράγματά
του.

-Πάρε μολύβι, μπογιά, μια σβή-
στρα!... Να κι ένα τετράδιο!...

Κοντοστάθηκε λίγο κοιτάζοντας

την ξύστρα που κρατούσε στο χέρι του.

-Ξύστρα έχω μόνο μία, είπε. Αν τη χρειαστείς, θα σου τη δώσω να ξύ-
σεις το μολύβι σου.

Ο Εκρέμ δεν πίστευε στα μάτια του. Είχε και αυτός μια τσάντα σαν του
Νικόλα, με όλα τα καλά του Αλλάχ μέσα. Ήταν έτοιμος για το σχολείο.

-Ταμάμ, Εκρέμ; τον ρώτησε ο Νικόλας.

-Ταμάμ, Νικόλα, ταμάμ! απάντησε ευχαριστημένος.

Όταν έφτασαν στο σχολείο, και πριν ακόμα ο Νικόλας καθίσει στο θρα-
νίο του, άρχισε να εξηγεί στο δάσκαλο:

-Αυτό το παιδάκι, κύριε, είναι φίλος μου. Τον λένε Εκρέμ και είναι από
την Τουρκία... δεν είναι όμως Τούρκος, είναι Κούρδος!... Σταμάτησε για
λίγο να πάρει αναπνοή και συνέχισε: Άμα ανοίξει ο δρόμος, θα 'ρθουν
να τον πάνε στο Λαύριο...

-Φτάνει, Νικόλα! Τα ξέρω. Πάρε τώρα το φίλο σου και καθίστε στο θρα-
νίο σου! τον διέκοψε ο δάσκαλος.

Ο Οδυσσέας

Ο Λεωνίδας άπλωσε τα πόδια του σ' όλο το θρανίο, έτσι που να μη χωράνε να καθίσουν ο Νικόλας με τον Εκρέμ, γιατί πίστευε πως θα κολλούσε ψείρες, αν τον ακουμπούσε ο Εκρέμ. "Έχει κάτι ψείρες μεγάλες σαν κατσαρίδες" του είχε πει ο Σταύρος.

-Δε χωράμε και οι τρεις, κύριε! παραπονέθηκε στο δάσκαλο.

-Στριμωχτείτε και θα χωρέσετε! Όλοι οι καλοί χωράνε! απάντησε ο δάσκαλος.

Ο Λεωνίδας αναγκάστηκε να τραβηχτεί στην άκρη του θρανίου, ενώ με το βλέμμα του έψαχνε για ψείρες στο κεφάλι του Εκρέμ. Μάταια όμως, ούτε μια ψείρα για δείγμα. Ίσως οι κουρδικές ψείρες να περπατούν τη νύχτα, σαν τις κατσαρίδες, σκέφτηκε. Ησύχασε μόνο όταν είδε το δάσκαλο να πλησιάζει και να χαιδεύει το κεφάλι του Εκρέμ. Γι' άλλη μια φορά διαπίστωνε πως ο Σταύρος του είχε πει ψέματα. Έβγαλε τότε από την τσάντα του ένα κουτί με μαρκαδόρους και τους πρόσφερε στον Εκρέμ.

-Πάρε, Εκρέμ, να ζωγραφίσεις! είπε.

Ο Εκρέμ έβγαλε ενθουσιασμένος το τετράδιό του κι άρχισε να ζωγραφίζει. Όλο το φύλλο έγινε μια απέραντη γαλάζια θάλασσα, που πάνω της δυο αγόρια στέκονταν αγκαλιασμένα, σαν να χόρευαν.

Ο Νικόλας κοίταξε τις δυο παιδικές φιγούρες στη ζωγραφιά του φίλου του και είπε χαρούμενος:

-Εκρέμ και Νικόλας!

Ο Εκρέμ συμφώνησε μαζί του.

-Νικόλας... Εκρέμ! είπε.

Μην πειράζεις
το φίλο μου...



Ο Οδυσσέας

Ζωγραφίζω το φίλο μου
☺



Ο Οδυσσέας



Όταν γίνονταν πόλεμοι, βέβαια, κάποιοι από τους παλιούς κατοίκους θα έμεναν πίσω και σίγουρα οι παλιοί θ' άρχιζαν σιγά σιγά ν' ανακατεύονται με τους καινούριους. Όπως αδύνατο είναι να εμποδίσεις τους ανθρώπους να παλεύουν για μια καλύτερη ζωή, αδύνατο είναι και να τους κάνεις να πάψουν να ζητούν ο ένας τη βοήθεια του άλλου, να χαίρονται και να λυπούνται μαζί, να δίνουν και να παίρνουν. Κι επειδή οι άνθρωποι πάντα ανακατεύονται, το να μιλάει κανένας για "καθαρές φυλές", δηλαδή για ομάδες ανθρώπων που τάχα ήταν, είναι και θα είναι απaráλλαχτες και με κανέναν άλλο δεν ανακατεύονται, αν το καλοσκεφτούμε, είναι καθαρή ανοησία. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι η Ιστορία μοιάζει λιγάκι με ένα τεράστιο μίξερ, που ανακατεύει τους ανθρώπους.

Ο Οδυσσέας



1200 προ Χριστού
Δωριέας

Εκτός από τους Δωριείς, υπήρχαν κι άλλες "φυλές": οι Αχαιοί, οι Αιολείς και οι Ίωνες. Τώρα πείτε μου: Πηγαίνοντας από τους Δωριείς, που εμφανίζονται χίλια διακόσια χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού, στους Λακεδαιμόνιους, που ζούσαν στην ίδια περιοχή πεντακόσια χρόνια πριν από τη γέννηση του Χριστού, και από εκεί στο Μήτσο,



500 προ Χριστού
Λακεδαιμόνιος

που ζει σήμερα στη Σπάρτη, μόνο Δωριείς θα βρούμε; Ποτέ κανένας Δωριέας δεν έζησε με



1999 μετά Χριστόν
Μήτσος

Ίωνες, κανένας Δωριέας δεν παντρεύτηκε μια Αχαιοπούλα, κανένας Λακεδαιμόνιος δεν έκανε παιδιά με Αθηναία κι ο παππούς του Μήτσου είμαστε σίγουροι ότι είναι πάππου προς πάππου από τη Σπάρτη; Όμως, όποιος σήμερα μένει στη Σπάρτη, πρέπει να έχει τα ίδια δικαιώματα στον ουρανό, στον ήλιο, στα σπίτια, στις πλατείες, στις δουλειές και στα πανηγύρια της Σπάρτης, άσχετα από πού ήρθε, κι αυτός και οι παππούδες του.

Η Σπάρτη ανήκει σε όλους όσοι ζουν εδώ!



Ο Οδυσσέας

Η πατρίδα μου είναι εκεί που
είναι καλά για μένα



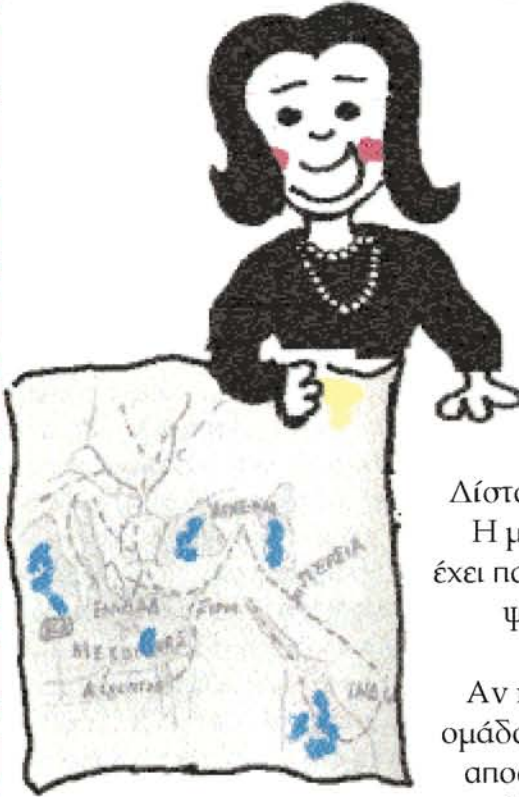
"Πες μου" ρώτησε
"από πού έρχονται τα Ρομά;".

Σε ένα κομμάτι εφημερίδας έφτιαξα έναν πρόχειρο χάρτη και σχεδίασα πάνω του το δρόμο που πήρε η χιλιατής έξοδος των Τσιγγάνων από την Ινδία, καταπώς τα λένε τα βιβλία. "Και μεις βρισκόμαστε ε δ ώ". Ζωγράφισα ένα Χ στο χάρτη μου, λίγο πιο αριστερά από το κέντρο. Το Χ ήταν το σπίτι του Στέλιου, κοντά στην πλατεία στο Δροσερό.

Το Δροσερό είναι ένας οικισμός κοντά στην Ξάνθη.

Το Δροσερό, όπου κάποτε λειτουργούσαν πολλά θερμοκήπια και ο Στέλιος δούλευε εκεί, δε βρίσκεται σε κανέναν από τους τουριστικούς οδηγούς.

Ο Οδυσσέας



Δίπλασα λιγάκι πρινβάλω το Χ μου.
Η μετανάστευση των Τσιγγάνων
έχει παρομοιαστεί με μια ραχοκοκαλιά
ψαριού που απλώνεται πάνω
στο χάρτη της Ευρώπης.
Αν κανείς συμπεριελάμβανε κάθε
ομάδα που γνώριζε ή φανταζόταν ότι
αποσπάστηκε και πήρε το δικό της
δρόμο, ίσως έτσι θα έδειχνε.
Αλλά προσπάθησα να κάνω
τα πράγματα απλά, με δυο βασικές
γραμμές που έδειχναν την ανθρώπινη
διαδρομή: από την Ινδία στην Περσία
και μετά ένα πιρούνι προς
την Αρμενία, τη Συρία και το Ιράκ
από τη μία πλευρά και από την άλλη
στη Βυζαντινή Ελλάδα, τα Βαλκάνια
και στη συνέχεια στη Δυτική Ευρώπη
και το Νέο Κόσμο.

Ο Οδυσσέας



Κρατώντας το δάχτυλό μου πάνω στο Χ, έστρεψα το χάρτη προς τη μεριά του Στέλιου. Τον μελέτησε, σήκωσε τα μάτια του και χαμογέλασε.

"Δεν ταιριάζει" είπε. "Λυπάμαι, αλλά δεν μπορεί να είναι σωστός".

"Λοιπόν, εσύ τι νομίζεις;" τον ρώτησα, διπλώνοντας το χάρτη.

"Από πού νομίζεις ότι έρχονται τα Ρομά;"

Ο Στέλιος σήκωσε ψηλά τις παλάμες του, κοίταξε προς τα πάνω κι έμεινε σκεπτικός. Μετά από ένα διάστημα, το χαμόγελό του άστραψε και πάλι.

"Από το Δροσερό" είπε. Σήκωσε τους ώμους του.

"Δεν ξέρω. Νομίζω ότι είμαστε από το Δροσερό".

Στην αρχή σκέφτηκα ότι ο Στέλιος δεν ξέρει την ιστορία του. Όμως, τώρα που το ξανασκέφτομαι το πράγμα, πιστεύω πια ότι η απάντηση του Στέλιου είναι μια καλή απάντηση: το σπίτι μπορεί να βρίσκεται παντού και κάθε μέρος μπορεί να γίνει σπίτι. Ίσως οι απαρχές δεν έχουν και τόση σημασία. Οι Τσιγγάνοι είναι άνθρωποι που πάντα βρίσκονταν εκεί γύρω, αλλά έπρεπε συνέχεια να ξεκινούν από την αρχή, όπου κι αν βρίσκονταν. Και το να φτάσουν εκεί που βρίσκονται κάθε φορά, να φτιάξουν δηλαδή τη ζωή τους όσο καλύτερα μπορούν, είχε πάντα σταθεί μια μακριά, δύσκολη διαδρομή.



Ο Οδυσσέας



5η ΣΚΗΝΗ: Το παραμύθι κι η ζωή

Στο σχολειό. Ο δάσκαλος γράφει στον πίνακα. Τα παιδιά γράφουν στα τετράδια. Η Μπατίρω φυλλομετρά κάποιο βιβλίο.

Ο Οδυσσέας



ΜΠΑΤΙΡΩ: Βρισκόμαστε στον Μέρμπακα. Πέρασανε μέρες κι όλα καινούρια μου φαίνονται ακόμα. Ένα γύρω απ' το σχολείο ο καταυλισμός. Το πρωί οι γυναίκες φτιάχνουν τη κόβολη - ρεύμα δεν έχει - στα κάρβουνα ψήνουν καπιτίς για τα παιδιά. Κανά γαλατάκι, συνήθως τσάι, μπορεί και τίποτε. Τα παιδόπουλα στο μεταξύ ξυπνούν, σαν κατσικάκια χοροπηδούν, σβαρνίζουν σαν πουλαράκια το χορτάρι. Καταμεσής η δημοσιά σαν φιδάκι σέρνεται, τρελά φορηγά περνούν, τρέχουν χωρίς να λογαριάζουν... Μεσ στην πρωινή πάχνη η Τερέζα - σκυλίτσα με τα όλα της - απολαμβάνει το βουερό παιχνίδι των παιδιών - τα γεννητούρια της ετοιμάζει...



Ο Οδυσσέας

Γέννησε η Τερέζα, κυρά
Μπατίρω. Τώρα...
Πάει καιρός.



Μεγάλωσαν τα κουτάβια...



Τα βαφτίσαμε
κιάλας..!



Καλά ντε...αποτυχημένη μά-
γισσα είμαι... Λάθη κάνω!



Ο Οδυσσέας

Να μας κάνεις
μαγικά!



Εγώ; Δεν τρελάθηκα... Καλύ-
τερα να πω ιστορίες. Τις είδα
σ' ένα βιβλίο.



Ναι...!



Ο Οδυσσέας

Πώς λένε στα τσιγγάνικα το παραμύθι;



Μασάλι!



Και την τύχη;



Μπαχ, ωραία λέξη ε;



Ο Οδυσσέας

Ακούστε λοιπόν ένα μασά-
λι... που έχει μέσα και την
τύχη, μπαχ, των Τσιγγάνων.
Μπας και ξέρετε γιατί οι
Τσιγγάνοι γυρίζουν πα-
ντού;



Ταξιδεύουν για το
μεροκάματο.



Μέχρι τη Θήβα
φτάνουμε.



Και στην Αθήνα πάμε...
Στο Κορωπί!



Ο Οδυσσέας

Ξέρω ένα μασάλι που τα εξηγεί όλα. Ένας Τσιγγάνος με τη φαμίλια του ταξίδευε... Βαρύ το κάρο και το άλογό του ιδροκοπούσε. Πάνω στην καρότσα μπακίρια, κατσαρολικά και τα παιδιά του Τσιγγάνου, πολλά, έξι φορές χρειάζοταν να μετρήσεις τα δάκτυλά σου. Κι όπως η καρότσα πήγαινε αγκομαχώντας, μπαπ μπουπ, πότε από δω πότε από κει, όλο και παράπεφτε κάνα παιδί. Κι άμα ήταν νύχτα, πού να το δει ο Τσιγγάνος φαμιλιάρης... Έτσι, όπου πάμε, τσουπ κι ένας Τσιγγάνος μπροστά μας!



Ιστορία είμαστε εμείς οι Ρομά... Κι όλο φεύγουμε...



Πώς λέτε το φεύγω;



Νασάβα. Τους χειμώνες εδώ καθόμαστε. Τα καλοκαίρια μπαίνουμε στο αμάξι και μη μας είδατε..!



Ο Οδυσσέας

Ψάξε λίγο τα ρούχα μας, κυρά Μπατίρω... Μην κοιτάς μόνο τα λουλούδια και τα στολίδια. Τα ρούχα μας πάνω τους έχουν την πίκρα μας...



Ξέρεις πόσους δρόμους έχουμε κάνει μ' αυτά...



Πόσα μεροκάματα...



Πόσους χορούς..!



Ψάξε, ψάξε, ψάξε,
ψάξε...



Ο Οδυσσέας

Πώς λέτε το φεύγω;



Να σε βοηθήσω και
γω...



Πρώτα να μου πείτε, πώς
λένε στα τσιγγάνικα την
πατρίδα...



Δεν έχουμε τέτοια λέξη...



Μήπως πατρίδα εί-
ναι Μέρμπακας;



Μέρμπακας,
Μέρμπακας!



Ο Οδυσσέας

Υπάρχουν φυλές;

Μου είπες ότι οι Δωριείς ήταν μία φυλή. Υπάρχουν φυλές; Τι ακριβώς είναι μία φυλή;



Υπάρχει μία και μόνη ανθρώπινη φυλή, αυτό είναι όλο, ας την ονομάσουμε ανθρώπινο γένος ή ανθρώπινο είδος, για να την ξεχωρίζουμε από τα διάφορα είδη των ζώων. Στα ζώα, οι διαφορές είναι μεγάλες από το ένα είδος στο άλλο. Υπάρχει το είδος σκύλος και το είδος αγελάδα. Στο είδος σκύλος, οι διαφορές είναι τόσο μεγάλες (ανάμεσα σε ένα λυκόσκυλο και σε ένα κανίς για παράδειγμα), ώστε μπορεί κανείς να πει ότι υπάρχουν διαφορετικές ράτσες. Αυτό όμως είναι αδύνατο για το ανθρώπινο είδος, γιατί ένας άνθρωπος είναι πάντα άνθρωπος.



Ο Οδυσσέας

Μα, μπαμπά, λένε συχνά ότι κάποιος ανήκει στη λευκή φυλή, ένας άλλος στη μαύρη φυλή ή στην κίτρινη, μας το έχουν πει πολλές φορές στο σχολείο. Κι έπειτα, όταν θυμώνει κανένας μεγάλος μαζί μας, τον ακούμε καμιά φορά να λέει: "Τι να περιμένει κανείς από σας; Τέτοια που είναι η ράτσα σας".



Όσοι τα λένε αυτά κάνουν λάθος. Άκουσέ με καλά, κόρη μου: ανθρώπινες φυλές δεν υπάρχουν. Υπάρχει ένα ανθρώπινο γένος στο οποίο ανήκουν οι άντρες και οι γυναίκες, οι μελαχρινοί, οι ξανθοί, οι καστανοί, οι ψηλοί και οι κοντοί, όλοι, όσο διαφορετικοί κι αν είναι. Η λέξη "φυλή" δεν πρέπει να χρησιμοποιείται για να πούμε ότι υπάρχει ανθρώπινη ποικιλία. Ποια είναι εκείνη η φυλή που θα εξηγήσει την καλοσύνη του θεού σου του Μανώλη όταν έπεσες και χτύπησες και σε πήρε στην αγκαλιά του και σε παρηγορούσε; Η ξαδέλφη σου, που δεν είναι Αλβανίδα, παντρεύτηκε το Φλοριάν, που είναι Αλβανός, και τώρα περιμένουν παιδί, έτσι δεν είναι; Εσύ τι θα κάνεις; Θα ψάχνεις να βρεις σε ποια φυλή ανήκει το μωρό ή θα το πάρεις στην αγκαλιά σου; Όταν ακούς έναν τραγουδιστή που σου αρέσει, σκέφτεσαι καθόλου σε ποια φυλή ανήκει;




Ο Οδυσσέας

Το χειρότερο είναι να βασιζόμαστε σε σωματικές διαφορές, τι χρώμα δέρμα έχει κανένας, πόσο ψηλός είναι, αν η μύτη του είναι στρογγυλή ή μυτερή και δεν ξέρω τι άλλο, για να χωρίζουμε τους ανθρώπους σε καλύτερους και χειρότερους, σε ανώτερους και κατώτερους.


Εγώ λέω να μη χρησιμοποιείς πια τη λέξη "φυλή". Την έχουν τόσο εκμεταλλευτεί ορισμένοι άνθρωποι που θα ήταν καλύτερα να την πετάξουμε στο σκουπιδοτενεκέ και να την αντικαταστήσουμε με δυο άλλες λεξούλες: "ανθρώπινο γένος". Το ανθρώπινο γένος αποτελείται από πολλές και διαφορετικές ομάδες, καμία αντίρρηση. Όμως όλοι οι άντρες κι όλες οι γυναίκες της γης έχουν αίμα του ίδιου χρώματος στις φλέβες τους, και βάφουν με τα ίδια χρώματα τα όνειρά τους, είτε το δέρμα τους είναι ροζ είτε άσπρο, μαύρο, καφετί, κίτρινο ή ο, τιδήποτε άλλο.



Ο Οδυσσέας



Βι παρνές βι καλές, λο-
λό ρατ σι λεν.



Ναι, και ο άσπρος και ο
μαύρος κόκκινο αίμα έ-
χουν.

Ο Οδυσσέας

Όμως, Δωριείς, Αχαιοί, Αιολείς και Ίωνες, όλοι αυτοί που τους διαβάζω στην Ιστορία, δεν ήταν το ίδιο πράγμα. Αν δεν τους πούμε φυλές, πώς θα τους πούμε, για να τους ξεχωρίζουμε;



Χμμ, να μια καλή ερώτηση. Γιατί δεν τους λέμε ομάδες ή μεγάλες οικογένειες; Να σου δώσω ένα παράδειγμα. Η μάνα σου είναι Φιλιππιτζίκα, έτσι; Κι εγώ πάλι είμαι Χαντούρι. Τι σημαίνουν αυτά τα ονόματα; Αν θέλεις τη γνώμη μου, σημαίνουν πολλά και δε σημαίνουν τίποτα. Σημαίνουν ότι υπάρχουν διαφορετικές ομάδες κι ότι κάθε ομάδα έχει την ιστορία της. Μέσα από αυτήν την ιστορία έχει δεθεί, έχει κάνει κάποιες δουλειές, έχει ταξιδέψει σε ορισμένους τόπους κι έχει μείνει σε άλλους. Και στην ομάδα αυτή δεν ανήκουν μόνο οι συγγενείς μας κι όσοι ξέρουμε αλλά κι άλλοι που δεν τους ξέρουμε, άνθρωποι που μπορεί να τους συναντήσουμε μια μέρα, ή μπορεί να μην τους γνωρίσουμε ποτέ στη ζωή μας, όμως τους νιώθουμε πιο "δικούς" μας από άλλους ανθρώπους, κι ας μην τους ξέρουμε. Θυμάσαι όταν η Προντολίνα ήρθε από τη Ρουμανία τι χαρές έκαναν τα ξαδέλφια της στην Αγία Βαρβάρα, κι ας μην την είχαν δει ποτέ πριν στη ζωή τους; Όμως ούτε είναι ξεκομμένες η μια ομάδα από την άλλη ούτε είναι όλοι ίδιοι μέσα στην κάθε ομάδα. Δεν μπορείς να πεις "αυτός είναι έτσι γιατί ανήκει σ' αυτήν την ομάδα". Λένε ας πούμε ότι τα Φιλιππιτζίκα αγαπούν το ωραίο, και κάθε φορά που η μάνα σου στολίζει το σπίτι με λουλούδια τής το σχολιάζουμε, τι καλή Φιλιππιτζίκα είναι, έτσι; Όμως λένε κιόλας ότι τα Χαντούρια έχουν πολλά λεφτά, κι εμένα, κόρη μου, όπως καλά ξέρεις, δε μου περισσεύουν. Γι' αυτό κι εγώ, επειδή δεν έχω λεφτά να σου παίρνω όλη την ώρα παγωτά, σου λέω ωραίες ιστορίες.



Ο Οδυσσέας

Εγώ ξέρω ένα παραμύθι που μιλά για τα διαφορετικά χρώματα των ανθρώπων.



Την εποχή της δημιουργίας, ο Θεός θέλησε να φτιάξει ανθρώπινα πλάσματα κατ' εικόνα και καθ' ομοίωσή του, κι έτσι πήρε πολύ αλεύρι και νερό, τα έκανε ζύμη και σχημάτισε μικρά ανθρωπάκια. Τα έβαλε στον ουράνιο φούρνο του για να ψηθούν, αλλά δυστυχώς έμπλεξε με μια δουλειά και τα ξέχασε. Όταν πήγε πια να τα βγάλει από το φούρνο, τα ανθρωπάκια είχαν καεί. Κι αυτοί έγιναν οι μαύροι. Έπειτα ανακάτεψε περισσότερο αλεύρι και νερό, έπλασε τα ανθρωπάκια και τα έβαλε στο φούρνο. Αλλά ανησυχούσε λίγο για το πόσο έπρεπε να τ' αφήσει να ψηθούν κι έτσι τα έβγαλε από τη φωτιά προτού ψηθούν καλά. Κι από κει προέρχονται οι λευκοί.

Κι έτσι, όταν προσπάθησε για τρίτη φορά, δημιούργησε το χρόνο κι ένα ρολόι για να είναι σίγουρος ότι θα ψησει τ' ανθρωπάκια του όσο πρέπει. Κι όταν έβγαλε τ' ανθρωπάκια από το φούρνο ήταν καλοψημένα, με όμορφο καστανό χρώμα. Κι από κει ερχόμαστε εμείς οι Ρομ.

Ο Οδυσσέας

Είναι αστείο το παραμύθι σου, πρόσεξε όμως, δεν υπάρχουν πιο ωραία και πιο άσχημα χρώματα. Κι έπειτα, εμείς οι Τσιγγάνοι λέμε και το άλλο. Να ντικ μαν ακατάρ μι μορτί, ντικ μαν ακατάρ μι μπουκί. Μη με κοιτάς απ' το δέρμα μου, κοίτα με απ' τη δουλειά μου.



Τα χρώματα των επαγγελμάτων

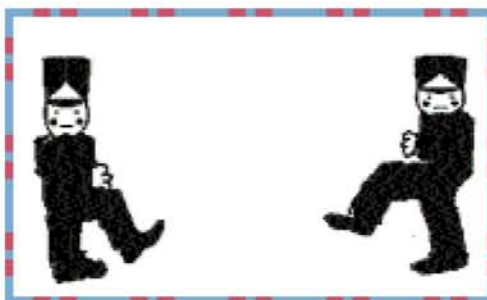
Ο φούρναρης έχει άσπρα όλα του τα μαλλιά,
ξυπνάει πριν καλά καλά ξυπνήσουν τα πουλιά.
Οι ανθρακωρύχοι ολόμαυροι, χέρια μουντζουρωμένα,
κάτω στη γη πολύ βαθιά περνούν όλη τη μέρα.
Οι μπογιατζήδες με μπογιές είναι πασαλειμμένοι,
με γράσο οι μηχανικοί είν' όλοι λερωμένοι.
Οι μάγειροι στα μαγειριά φοράν' άσπρη σκουφίτσα,
οι εργάτες στα εργοστάσια, όλοι μια μπλε ποδίτσα.
Και οι τεμπέληδες; Αυτοί δεν είναι λερωμένοι,
μυρίζουν μοσχοσάπουνο κι είναι καλοντυμένοι.
Κάνουνε βόλτες, εκδρομές, για όλα έχουν καιρό.
Το επάγγελμά τους όμως δεν είναι καθαρό.

Ο Οδυσσέας

Γιατί δε μας χρειάζονται οι φυλές

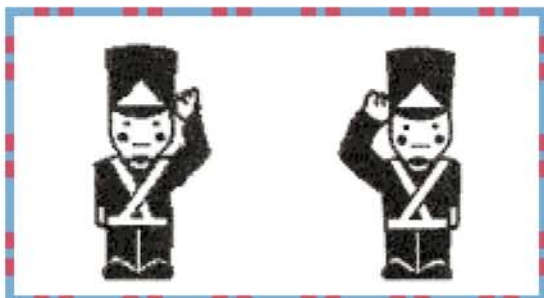


Δυο φρουροί, μπροστά στα φυλάκιά τους, στέκονται ακίνητοι σαν αγάλματα. Ο Νικόλας λίγο παράμερα τους παρατηρεί. Ξάφνου ακούγεται ο ήχος μιας τρομπέτας κι απανωτά ο ήχος μιας άλλης.

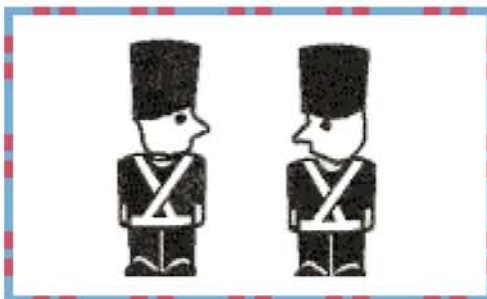


Οι δυο στρατιώτες, ο καθένας από το πόστο του, κάνουν ορισμένες κινήσεις, σαν καλοκουρδισμένα αυτόματα. Ο ένας κάνει ένα βήμα μπροστά με τ' αριστερό πόδι πρώτο, ο άλλος με το δεξί.

Ο Οδυσσέας



Ο ένας χαιρετά στρατιωτικά με το δεξί χέρι, ο άλλος με τ' αριστερό.



Γυρίζει ο ένας από τα δεξιά, ο άλλος από τ' αριστερά και βρίσκονται αντιμέτωποι. Με βλέμμα βλοσυρό κοιτάζονται κι ύστερα σηκώνουν τα ντουφέκια τους έτοιμοι... ν' αμυνθούν σε περίπτωση επίθεσης.

Ο Νικόλας πλησιάζει το Φρουρό Α'.

Ο Οδυσσέας

Γεια σου, φίλε. Μπορώ να καθίσω πλάι σου να ξαποστάσω;



Χαρά μου! Βαρέθηκα τη μοναξιά. Όρες ολόκληρες στέκομαι μόνος μου κάθε μέρα. Και κάθε μέρα, τέτοια ώρα, σαν ακούγεται το σάλπισμα, κάνω τις ίδιες κινήσεις, πάντα τις ίδιες: εν δυο, δεξιά, και το ντουφέκι έτοιμο να... Ξέχασα τι πάει να πει ανθρώπινη μιλιά. Κάτσε λοιπόν να κουβεντιάσουμε. Ποιος είσαι; Πώς και από δω;

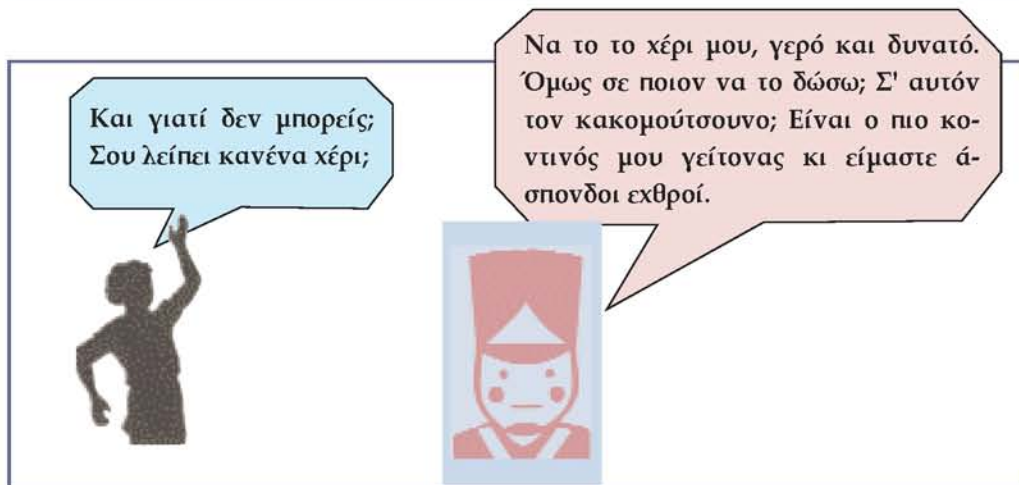
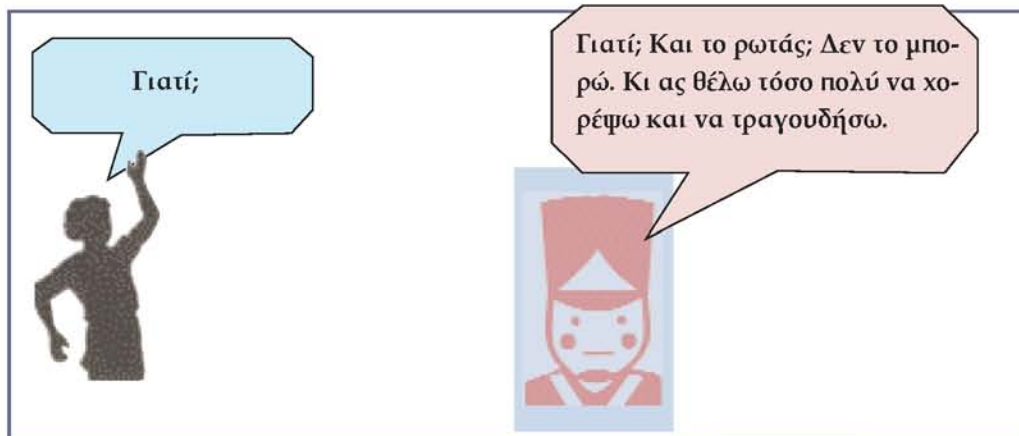
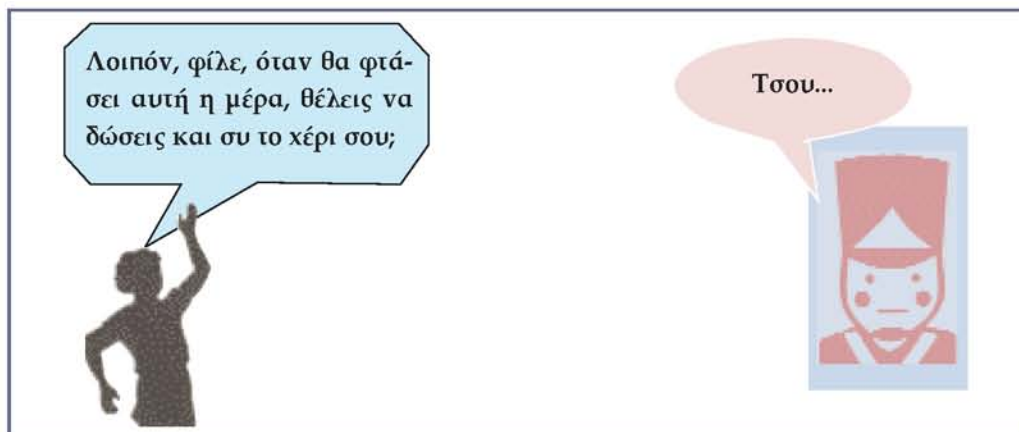


Τ' όνομά μου είναι Νικόλας ο Γαρίφαλος. Και ξεκίνησα για να κάνω το γύρο της γης. Μια Ιδέα φωτεινή και ζεστή σαν τον ήλιο...



Ο Νικόλας και ο Φρουρός Α' έχουν καθίσει παράμερα και μιλάνε σιγανά. Ο άλλος φρουρός, περριέργος, προσπαθεί ν' ακούσει.

Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Και γιατί είστε άσπονδοι εχθροί; Τι σου έχει κάνει;



Σε μένα, προσωπικά, τίποτε. Αλλά, πώς να στο πω, είναι άλλη φυλή, άλλη φάρα. Πού να σου πω τι έχει κάνει ο παππούς του προπάππου του στον παππού του προπάππου μου. Θα πρέπει να διαβάσεις Ιστορία. Έχω ένα βιβλίο στο φυλάκιο.



Μπα! Έγραψαν βιβλία για σας;



Αμέ! Και όχι ένα. Πολλά, πάρα πολλά. Κοντεύω να τα μάθω απόξω κι ανακατωτά. Οι ηρωικοί ημών πρόγονοι...



Ο Οδυσσέας

Άσε τους προγόνους σου να κοιμούνται ήσυχοι. Ξέχασε τους παλιούς τσακωμούς, αν υπήρχαν κιόλας, και μη χάσεις μια μοναδική ευκαιρία να χορέψεις και να τραγουδήσεις. Δώσε το χέρι στο φρουρό που στέκεται απέναντί σου και δε θα το μετανιώσεις.



Μα ο παππούς μου στο χωριό, άμα το μάθει, θα θυμώσει και...



Άσε τον παππού σου, ας θυμώσει! Γέρος είναι, θα ξεθυμώσει. Εσύ δώσε το χέρι σου, χόρεψε και τραγουδήσε.



Καλά, θα προσπαθήσω. Αν το θέλει και ο άλλος.



Ο Νικόλας πλησιάζει το Φρουρό Β'

Ο Οδυσσέας

Γεια σου, φίλε! Μπορώ να καθίσω δίπλα σου να ξαποστάσω;



Χαρά μου! Βαρέθηκα να στέκω ώρες ολάκερες βουβός και μόνος. Ξέχασα τι πάει να πει ανθρώπινη μιλιτιά. Ποιος είσαι; Περαστικός;



Με λένε Νικόλα και ξεκίνησα να κάνω το γύρο της γης, γιατί μια θαυμαστή Ιδέα...



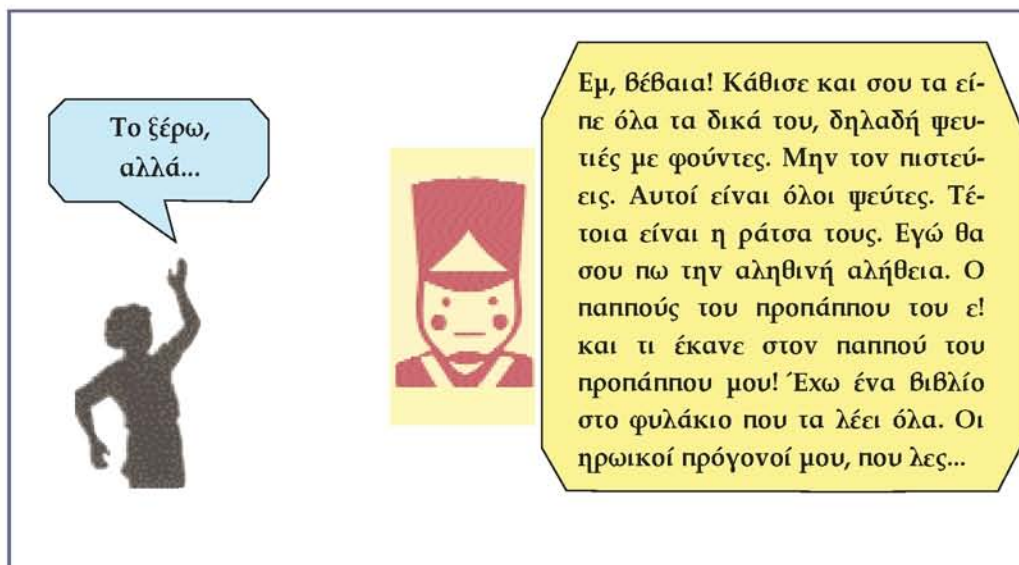
Ο Νικόλας και ο Φρουρός Β' στέκονται παράμερα και μιλάνε σιγανά. Ο άλλος Φρουρός παρακολουθεί μ' ενδιαφέρον κι ελπίδα.

Λοιπόν; Θέλεις να δώσεις και συ το χέρι σου;



Τσου....

Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Άσε τους προγόνους σου να κοιμούνται ήσυχα. Ξέχασε τους ξένους τσακωμούς και δώσε το χέρι σου στον απέναντι φρουρό. Δε θα το μετανιώσεις.



Μα η γιαγιά μου στο χωριό, άμα το μάθει, θα θυμώσει και...



Δε βαριέσαι! Κι αν θυμώσει, κάποτε θα ξεθυμώσει. Εσύ δώσε το χέρι σου στο φίλο, που περιμένει... Για ελάτε να σας μάθω ένα τραγούδι.



Ο Νικόλας πάει και στέκεται ανάμεσα στα δυο φυλάκια κι αρχίζει να τραγουδάει καλώντας με τα χέρια του τους δυο φρουρούς, που πλησιάζουν δειλά κι ύστερα ξεβαρρεύουν. Τραγουδούν με το Νικόλα:

Ο Οδυσσέας



Αν όλοι οι στρατιώτες
πετούσανε τα ντουφέκια τους
και στήνανε χορό, ο κύκλος
θα γινότανε πολύ πολύ μεγάλος
κι ολόκληρη τη γη μας θ' αγκά-
λιαζε, θαρρώ.



Ο Νικόλας, που έχει αγκαλιάσει και τους δυο φρουρούς από τους ώμους, υποχωρεί σιγά σιγά προς το βάθος. Οι δυο στρατιώτες, δίχως να το καταλάβουν στην αρχή, βρίσκονται αγκαλιασμένοι και τραγουδούν. Ξάφνου, το διαπιστώνουν, ξαφνιάζονται κι ύστερα, συγκινημένοι, αγκαλιάζονται σφιχτά και φιλιούνται. Φεύγουν πιασμένοι από το χέρι.



ΑΝΘΡΩΠΟΙ, ΑΝΘΡΩΠΟΙ...
ΠΡΟΣ ΤΙ ΤΟ ΜΙΣΟΣ ΚΑΙ
Ο ΑΛΛΗΛΟΣΠΑΡΑΓΜΟΣ;

Ο Οδυσσέας



Μετακίνηση όμως δε σημαίνει οπωσδήποτε ταραχή κι αντάρα. Συνέβαινε πολλές φορές και το εξής: Αυτοί που ζητούσαν καλύτερη ζωή σε έναν άλλο τόπο έμπαιναν σε ένα ή πιο πολλά καράβια και αναζητούσαν καινούριες πατρίδες. Έβρισκαν λοιπόν ένα νησί, ας πούμε, που τους βόλευε κι έμεναν εκεί χωρίς να τσακωθούνε με κανένα. Κι επειδή αυτό το καινούριο μέρος ήταν μια μικρογραφία, ένα παιδάκι της πρώτης τους πατρίδας, αφού όλοι όσοι έμεναν εκεί έρχονταν από το ίδιο μέρος, η πρώτη πατρίδα λεγόταν μητέρα - πόλη, μητρόπολη. Κι η νέα πατρίδα λεγόταν αποικία.

Ο Οδυσσέας

Ε, λοιπόν, αυτό που φτιάξαμε ε-
δώ πέρα μοιάζει με μια ωραία
αποικία.



Τι συνοικία λες, μω-
ρέ γιαβρί μου;



Όχι συνοικία, καλέ μπάμπω.
Αποικία. Α - ποι - κί - α.



Και τι 'ναι τούτο το πράμα,
βρε παιδί μου; Καλό ή κα-
κό; Μήπως πρέπει να φύ-
γουμε από δω;



Όχι, μπάμπω μου, ησύχασε. Κά-
τσε να σου εξηγήσω. Να, ρίξε μια
ματιά γύρω σου και πες μου ποι-
ους βλέπεις.



Μπα σε καλό σου σήμερα.
Πολύ παράξενος είσαι, αγό-
ρι μου Θανάση. Τι θα πει τι
βλέπω. Τον κυρ - Αντώνη
βλέπω με τα κουτσούβελα
και την κυρά του, την κυρα -
Ευγενία...



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

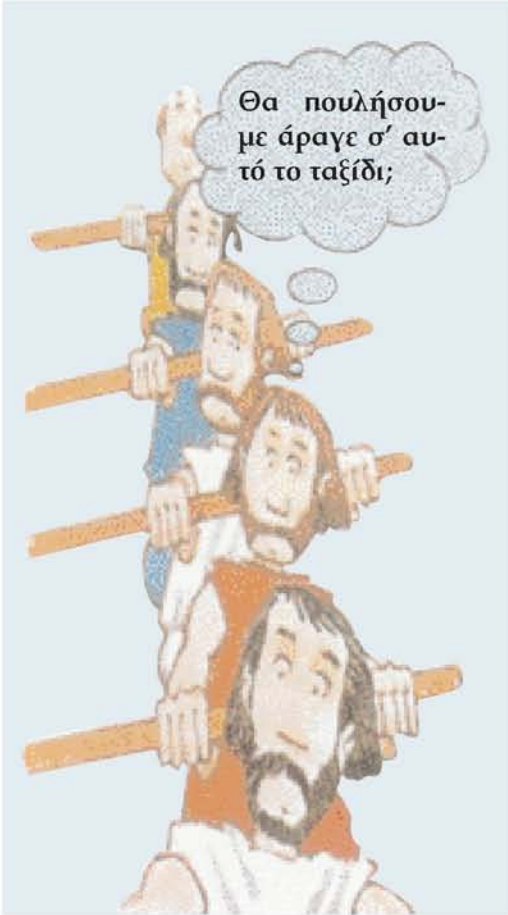
Ε, τι λοιπόν; Είμαστε μια ομάδα ανθρώπων απ' το Βόλο και μένουμε όλοι στην Αμαλιάδα. Δηλαδή είναι σαν να κάναμε εδώ ένα μικρό Βόλο. Ε, αυτό παλιά λεγόταν αποικία. Όταν άνθρωποι που κάποτε έμεναν στον ίδιο τόπο έφτιαχναν μια ολόκληρη κοινότητα κάπου αλλού. Κι όταν αυτοί οι άνθρωποι είχαν σχέσεις με την πόλη από όπου ήρθαν. Όπως εσύ τώρα πας πολλές φορές στο Βόλο για να πουλήσεις ή για να δεις τη θεία Μαρία. Κατάλαβες, μπάμπω μου;



Κατάλαβα, βρε αγόρι μου, κατάλαβα.
Όπως κατάλαβα πως πολύ μ' αρέσει
να ζω σε αποικία.



Ο Οδυσσέας



Ένας άλλος λόγος που έκανε τους ανθρώπους να φεύγουν μακριά από τα σπίτια τους ήταν το εμπόριο. Για να πουλήσεις πρέπει να ταξιδέψεις. Πρέπει να βρεις ανθρώπους που παράγουν χρήσιμα πράγματα, όπως το σιτάρι, το λάδι, το κρασί, αλλά και εργαλεία και κοσμήματα. Σήμερα υπάρχουν κι άλλα πράγματα να εμπορευτείς: πατάτες, ντομάτες, καρπούζια, γυαλιά ηλίου, δερμάτινα μπουφάν, χαλιά, κι άλλα, κι άλλα... Έπειτα, πρέπει να βρεις ανθρώπους που έχουν ανάγκη αυτά που πουλάς. Οι άνθρωποι αυτοί δε βρίσκονται πάντα μπροστά μας. Πρέπει να τους ψάξεις. Πρέπει να σκεφτείς πού μπορείς να τους βρεις κι ακόμα τότε είναι η κατάλληλη στιγμή για να αγοράσουν αυτό που πουλάς. Κι όλα αυτά σημαίνουν ταξίδια. Για να ταξιδέψουν οι άνθρωποι, όπως κατα-

λαβαίνετε, πρέπει να υπάρχουν και τα μέσα. Στα αρχαία χρόνια για να κάνεις εμπόριο χρειαζόσουν καράβια. Σήμερα χρειάζεσαι τουλάχιστον αυτοκίνητο.

Ο Οδυσσέας



Σπουδαίοι έμποροι στα πολύ παλιά χρόνια ήταν οι Κρητικοί, που τότε τους έλεγαν και Μινωίτες. Οι Μινωίτες έπαιρναν λάδι ας πούμε, που υπήρχε άφθονο στην Κρήτη, και με τα καράβια τους πήγαιναν να πουλήσουν σε άλλα μέρη, όπου το λάδι ήταν λιγιστό. Ακριβώς όπως ένας έμπορας σήμερα θα αγοράσει φτηνά δερμάτινα για παράδειγμα από την Τουρκία και θα πάει να τα πουλήσει σε κάποιο χωριό, όπου για να βρουν δερμάτινο οι άνθρωποι είναι αναγκασμένοι να πάνε στην πόλη και να ξοδέψουν ένα σωρό λεφτά. Για τους Μινωίτες τα καράβια ήταν τόσο σημαντικά, όσο σημαντικά είναι για τους εμπόρους σήμερα τα αυτοκίνητά τους.

Ο Οδυσσέας

Ονειρέψου...



Κλείσε σφιχτά τα μάτια. Νιώσε τη ζέση. Είσαι στην Κρήτη κι εκεί ο καιρός είναι ζεστός. Είναι τόσο λαμπρός ο ήλιος που σου φέρνει ζαλάδα.

Ζαλάδα σου φέρνει όμως και το ταξίδι σου στο χρόνο. Γιατί βρίσκεσαι στην Κρήτη, αλλά όχι τη σημερινή. Έχεις ταξιδέψει πολύ πίσω στο χρόνο, στα πολύ παλιά τα χρόνια, τότε που τους Κρητικούς τους λέγανε Μινωίτες και σπουδαίες πόλεις δεν ήταν το Ηράκλειο ή τα Χανιά αλλά η Κνωσός και η Φαιστός. Κι ακόμα ζαλίζεσαι λίγο από το φόβο σου, γιατί είναι η πρώτη φορά που έρχεσαι να πουλήσεις στο παλάτι της Κνωσού. Αυτό το παλάτι είναι μεγάλο, σαν μια ολόκληρη πολιτεία. Δεν έχει μόνο χίλια πεντακόσια δωμάτια. Έχει κι εργαστήρια που δουλεύουν το χρυσάφι κι άλλα εργα-

στήρια που δουλεύουν το χαλκό, έχει πατητήρια για τα σταφύλια, έχει λιοτρίβια για τις ελιές, έχει υφαντουργεία, έχει... έχει... και τι δεν έχει. Πώς θα βρεις το δρόμο σου; Μακάρι να μη σε είχε στείλει ο θεός σου στο παλάτι να πουλήσεις. Τι θα κάνεις αν βρεθεί κανένας αξιωματικός στο δρόμο σου και σε μαλώσει; Βέβαια, στην πύλη οι φρουροί σε άφησαν να μπεις, όμως μ' αυτούς τους αξιωματικούς ποτέ δεν ξέρεις.



Ο Οδυσσέας



Στέκεσαι μια στιγμή για να σκουπίσεις τον ιδρώτα σου. Για κάτσε, τι 'ναι αυτό που βλέπεις απέναντί σου; Τι ωραία ζωγραφιά! Πρόσεξέ την καλύτερα. Δείχνει ένα μικρό παιδί. Κρατάει ένα κανάτι, σαν κι αυτά που πουλάς. Θα μπορούσε βέβαια να παίρνει μέρος σε κάποια επίσημη παρέλαση. Γιατί όμως να μην είναι ένας εμποράκος, σαν κι εσένα; Αν μπήκαν στον κόπο να ζωγραφίσουν αυτό το παιδάκι τόσο ωραία, με τέτοια λαμπερά χρώματα, γιατί να σε πετάξουν έξω εσένα; Δεν ξέρεις, μπορεί και να σε ζωγραφίσουν. Για να περιποιηθείς λίγο τον εαυτό σου, μήπως και σου τύχει κάτι τέτοιο. Εσύ βέβαια δεν έχεις φανταχτερά φορέματα και στολίδια, σαν τους άρχοντες, αλλά άμα είσαι περιποιημένος, φαίνεσαι μια χαρά.



Ο Οδυσσέας



Πρόσεχε μόνο μήπως ξεφύγει κανένας ταύρος από εκεί που τους κρατάνε και τους γυμνάζουν. Εδώ στην Κρήτη θεωρούν τους ταύρους ιερούς και κάνουν γιορτές, όπου οι νέοι χορεύουν πάνω στους ταύρους. Μετά όμως τους θυσιάζουν, κι αυτό δεν σου αρέσει και τόσο πολύ. Όμως, άλλο να βλέπεις τους ταύρους στις γιορτές κι άλλο να βρεθείς μούρη με μούρη με κανέναν ταύρο. Πέρα από την τρομάρα που θα πάρεις, θα σου σπάσουν και τα κανάτια που κουβαλάς, τα αγγεία, όπως τα είπε ο θεός σου, όταν έκανε τη συμφωνία με το παλάτι. Είναι γερά και όμορφα αγγεία. Μπορείς να βάλεις μέσα λάδι, κρασί, καρπούς, ό,τι θέλεις. Τα κοιτάς και τα καμαρώνεις. Βοήθησες και συ λίγο όταν τα φτιάχνατε. Ο θεός σου λέει ότι, αν ποτέ πλουτίσετε, θ' αγοράσει καράβι και τότε θα στέλνει τ' αγγεία του και σε άλλα μέρη. Εξαγωγές το λένε αυτό, το κάνουν και άλλοι στην Κρήτη. Τότε θα σε παίρνει μαζί του και θα γυρίσετε όλα τα μέρη. Θα πάτε...

Ο Οδυσσέας



Πότε κιόλας προλάβανε και μαζευτήκανε; Όλα τα παιδιά του χωριού. Η μάνα του Αντρέα, του Χρήστου και της Γιόλας μίλαγε στα παιδιά. Ήτανε πολύ όμορφη. Φόραγε μεγάλη φούστα με ψιλά λουλουδάκια και σκουλαρίκια μεγάλα και κρεμαστά. Τα σκουλαρίκια κουδουνίζανε έτσι όπως μίλαγε:

- Και προσέξτε, καλά μου παιδιά, προσέξτε, όχι πολλά πολλά παζάρια. Ούτε βερεσέ.
- Κι άμα είναι κανείς άνθρωπος που τον γνωρίζουμε, να, σαν τη νονά μου, έκανε ο Βούλης, άμα είναι κανείς γνωστός που δεν έχει, τότε να του πούμε όχι;
- Ξέρετε εσείς, εσείς ξέρετε και ξεχωρίζετε τους έμπιστους. Στην ανάγκη, άμα και δεν έχουνε λεφτά, στην ανάγκη ζητήστε τους πράγμα, είδος. Καταλάβετε;
- Ναι, είπανε τα παιδιά, ναι, έκανα κι εγώ που είχα ζυγώσει, ναι, είπαμε όλοι.

Ο Οδυσσέας



Εγώ φπιάνω χαβάνια, χαβανόχερα, ταψιά και μύλους του καφέ.

Τότε η γυναίκα μπήκε μέσα και μας φώναξε και μας.

Εμείς, μπαίναμε ένας ένας και βγαίναμε φορτωμένοι. Εγώ κράταγα ένα μύλο του καφέ. Έναν ωραίο γυαλιστερό μύλο. Σαν χρυσός ήτανε. Είχε και σχέδια σκαλισμένα πάνω του...

-Και να ξέρεις, πώς σε λένε; α, Λενίτσα... να ξέρεις: Δέκα τάλληρα. Ή μια κότα ή δυο οκάδες λάδι. Ξέρεις εσύ τι άλλο. Πάντως, άμα είναι να σου δώσουνε χρήματα, τόσο. Δέκα τάλληρα.

-Ακριβώς; Ακατέβατα; έκανα.

-Ε, άμα ιδείς που επιμένουνε και που έχουνε καλό σκοπό, δώστο μέχρι και οχτώ τάλληρα. Το νου σου, όχι λιγότερο, είπε

και πήγε κατά τ' άλλα παιδιά. Να τα ορμηνέψει. Έδωσε σ' όλους μας εμπόρευμα και συμβουλές. Καθένας πρόσεχε καλά ό, τι άκουγε. Και ξεκινήσαμε.

Είχαμε και κρατούσαμε πολύ εμπόρευμα. Εκτός από το δικό μου μύλο, τ' άλλα παιδιά κρατούσανε χαβανόχερα και χαβάνια ή νταβαδάκια -ξέρετε, απ' αυτά τα ταψάκια με τα χέρια- ή βάζα ή καλαθάκια ωραία, χορτάρινα.

Ο Οδυσσέας



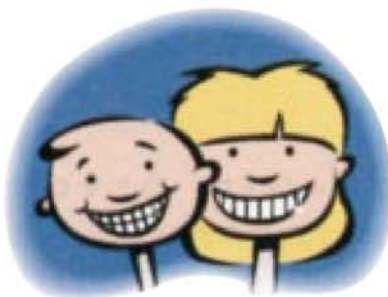
Ξεχυθήκαμε στις γειτονιές.

Το καλάθιακι το μικρό με τη δαντέλα τ' αγόρασε η δεσποινίς Ζαχαρούλα. Το κόκκινο ταγάρι το πήρε η θεια - Σπύραινα, το μύλο η θεια μου η Βούλα. Κάτι άλλες νοικοκυρές, στις πάνω γειτονιές, αγόρασαν τα τηγάνια κι ένα πανέρι κι άλλα, κι άλλα πολλά.

Τα δώσαμε σχεδόν όλα. Και γρήγορα μάλιστα. Είχε και ζέστη και βιαζόμαστε να κολυμπήσουμε. Από τα πράγματα που είχαμε για πούλημα μας έμενε μονάχα το χαβάνι με το χαβανόχερο. Αυτό το κράταγε η Ροκούλα. Μάλιστα, άμα περνούσαμε από την αγορά, άρχισε και το χτύπαγε δυνατά κι αυτό έβγαζε ήχους γλυκούς - γλυκούς, χρυσαφένιους.

Μας κοίταζε ο κόσμος. Γελούσανε. Και τα παιδιά, στις πάνω γειτονιές, μας είδανε. Ποιος ξέρει τη ζήλεια τους...

Γυρίσαμε πίσω. Τ' αγόρια κρατούσανε το "είδος". Δυο κουνέλια, μια κότα, τρεις οκάδες τουλουμοτύρι, μια μεγάλη μπουκάλα λάδι, πατάτες και ρόδια. Η Φιλίτσα κι εγώ κρατούσαμε τα λεφτά. Πενήντα τάλληρα. Τόσα.



Ο Οδυσσέας

Τα αυτοκίνητα έχουν τη δική τους ζωή



Η Μόρφω τη λίγη ώρα που περνούσε κάθε πρωί κοντά στον αδελφό της, έκανε πολλές γνωριμίες. Πρόθυμη και εξυπηρετική καθώς ήτανε, οι άρρωστοι την έστελναν πότε στο μπαρ και πότε στο φαρμακείο κι έβγαζε το χαρτζιλίκι της με το παραπάνω.

Ας αφήσουμε πια τη γιατρό τη Γιάννα. Η Μόρφω τα άξιζε τα λεφτά που της έδινε,

γιατί το αμάξι της, από εκεί που ήταν το πιο βρώμικο, έγινε το πιο καλογουαλισμένο στον περίβολο. Σ' αυτή της τη δουλειά η Μόρφω απέκτησε και βοηθό και χωρίς διάφορο μάλιστα. Από σκέτη αγάπη για τα αυτοκίνητα. Τον έλεγαν Άγο και ήταν πρόσφυγας από την Αλβανία. Μεγαλύτερος από τη Μόρφω, είχε τη μάνα του σε διπλανό θάλαμο να συνέρχεται από δύσκολη εγχείρηση. Ήξερε από αμάξια, γιατί δούλευε σε συνεργείο, και την αγαπούσε την τέχνη του. Εξηγούσε διάφορα στη Μόρφω, επιμένοντας πως τ' αυτοκίνητα ήτανε σαν ζωντανά, το καθένα με τη δική του ζωή και τη δική του ιδιοτροπία και συνήθειες. Αν πήγαινες με τα νερά τους, τα έκανες πρώτους φίλους. Το κορίτσι τον άκουγε με γουρλωμένα μάτια και τεντωμένα αυτιά... ακούς εκεί φίλους τα σιδερικά... Μάθαινε όμως πράγματα που δεν τα είχε βάλει ο νους της! Για σκέψου, τ' άψυχα αμάξια να είναι σαν ζωντανά!



Ο Οδυσσέας

-Και γιατί όχι; επέμενε ο καινούριος της φίλος. Δεν περπατάνε, δεν τρέχουν, δε φωνάζουν με την κόρνα τους, δεν κάνουν φασαρία με τη μηχανή τους; Δεν τα ταίζουμε πότε βενζίνη και πότε λάδια;

Κι η Μόρφω δεν ήξερε αν της έλεγε αλήθεια ή αν την κοροϊδευε... Και καλά το "Φιάτ"! Αμάξι με τα όλα του! Αμ εκείνο το σαραβαλάκι το "Ντάτσουν" σαν τι ζωή να είχε; Αυτό ήτανε, πες, ετοιμοθάνατο.

Όμως, όταν δεν τον χρειάζονταν οι μεγάλοι, η Μόρφω άρχισε να ηγαίνει κοντά στο "Ντάτσουν" και βάλθηκε να το ψάχνει, να το καϊδέψει, να του μιλά. Πήρε θάρρος κι άρχισε να σκαρφαλώνει στην καμπίνα, να σκαλίζει τους μοχλούς, να δοκιμάζει τα όσα της είχε εξηγήσει ο φίλος της ο Άγος.

Και, πραγματικά, το "Ντάτσουν" σαν να της μιλούσε.



Ο Οδυσσέας

Διακοσμήστε τα μινωικά καράβια που βλέπετε. Θυμηθείτε: σύμβολο της μινωικής Κρήτης ήταν τα ιερά κέρατα.

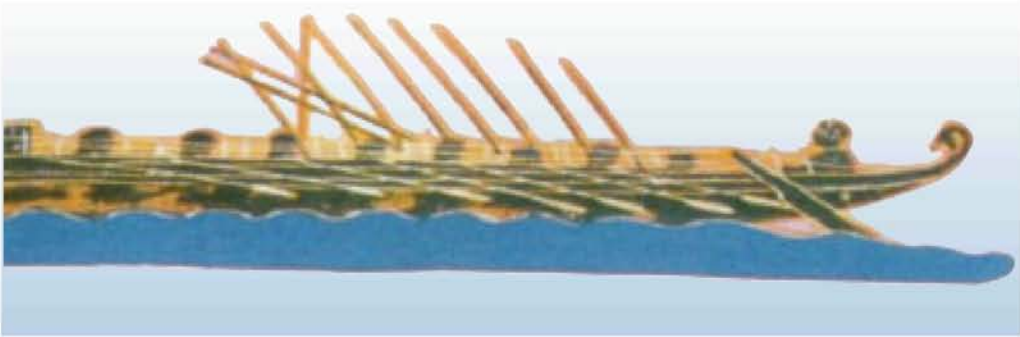


Ο Οδυσσέας

Διακοσμήστε το αυτοκίνητο που βλέπετε. Θυμηθείτε: σύμβολό σας μπορεί να είναι ο,τιδήποτε.



Ο Οδυσσέας



Πάνω από δέκα χρόνια πολεμούσε λοιπόν ο βασιλιάς της Ιθάκης, ο Οδυσσέας, μαζί με πολλούς άλλους Έλληνες, στη μακρινή Τροία. Κάποτε ο πόλεμος τελείωσε και ο Οδυσσέας, όπως και οι άλλοι βασιλιάδες, μπήκαν στα καράβια τους για να γυρίσουν στα σπίτια τους. Όμως αυτό δεν ήταν καθόλου εύκολο. Τα χρόνια εκείνα οι θάλασσες ήταν γεμάτες κινδύνους και βέβαια τα καράβια δεν ήταν καθόλου όπως τα ξέρουμε. Για ένα απλό ταξίδι που σήμερα απλώς παίρνεις το πλοίο της γραμμής και τσουπι, είσαι στον προορισμό σου, τότε χρειαζονταν χρόνια και χρόνια. Στον Οδυσσέα, για παράδειγμα, πήρε δέκα ολόκληρα χρόνια να γυρίσει στην Ιθάκη.

Οι ιστορίες για τα ταξίδια του Οδυσσέα έρχονται από έναν κόσμο όπου οι άνθρωποι ανακάλυπταν τις περιπέτειες του ταξιδιού, τις χαρές και τους κινδύνους του.

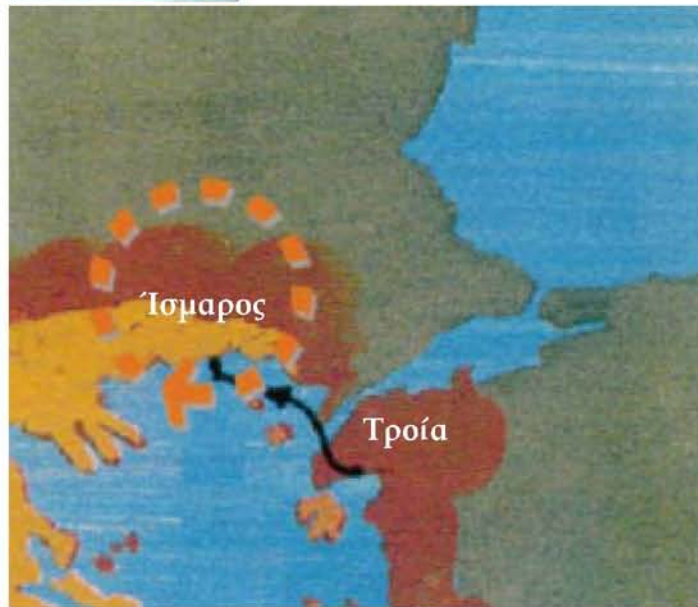
Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας, οι φίλοι του, καθώς και τα τέρατα που συνάντησε, μπορεί να υπήρχαν στ' αλήθεια, μπορεί και όχι. Σίγουρα μερικά από τα τέρατα που θα δούμε παρακάτω βγαίνουν από τη φαντασία των ναυτικών. Όμως η φαντασία και η πραγματικότητα πάνε χέρι χέρι. Ο βράχος που πάνω του πάει να τσακιστεί το καράβι στο μυαλό του τρομαγμένου ναύτη γίνεται το κεφάλι ενός φοβερού τέρατος κι ο θόρυβος της αγριεμένης θάλασσας μέσα στο μαύρο σκοτάδι μπορεί να ακούγεται σαν το τραγούδι φαντασμάτων και στοιχειών. Οι ναύτες της εποχής εκείνης, αν το καλοσκεφτεί κανείς, δεν είχαν και μεγάλη διαφορά από ένα μικρό παιδί που βγαίνει για την ανάγκη του το βράδυ και βλέπει με τη φαντασία του παράξενα πλάσματα να σέρνονται στις σκοτεινές γωνίες.

Ο Οδυσσέας

Σταθμός Πρώτος



Ο Οδυσσέας

Μόλις τελείωσε ο πόλεμος, ο Οδυσσέας μαζί με τους συντρόφους του μπήκαν στα καράβια και έφυγαν από την Τροία για να γυρίσουν στην πατρίδα τους, την Ιθάκη. Τα καράβια εκείνης της εποχής δεν είχαν βέβαια μηχανές και το αποτέλεσμα ήταν να τα σπρώχνει συχνά ο άνεμος όπου θέλει. Έτσι ο Οδυσσέας και η παρέα του βρέθηκαν στη Θράκη. Τι ξέρετε για τη Θράκη; Για σκεφτείτε λίγο... Μήπως έχετε συγγενείς από την Ξάνθη; Μήπως έχετε βρεθεί στο παζάρι που γίνεται κάθε Τρίτη στην Κομοτηνή; Μήπως υπηρέτησε κάποιος από τ' αδέρφια σας στην Αλεξανδρούπολη; Αυτές οι τρεις πόλεις βρίσκονται στη Θράκη, μαζί με άλλες πόλεις και χωριά και ποτάμια και βουνά και παραλίες. Κι όσοι κάτοικοι της Κομοτηνής πάνε το καλοκαίρι για μπανάκι και καφέ στη Μαρώνεια, ίσως χωρίς να το ξέρουν, κάθονται κοντά στην ίδια παραλία που άραξαν τα καράβια του Οδυσσέα τότε, στα πολύ παλιά χρόνια. Στη Μαρώνεια πηγαίνουν σήμερα Κομοτηναίοι, τότε εκεί κοντά ζούσαν οι *Κίκονες* κι αυτούς συνάντησε ο Οδυσσέας. Οι αρχαίοι Κίκονες δεν ήταν ούτε τέρατα ούτε ανθρωποφάγοι ούτε γίγαντες και γι' αυτό ο Οδυσσέας δεν είχε καμία σημαντική περιπέτεια στην περιοχή τους.



Ο Οδυσσέας

Σταθμός Δεύτερος



Τα δύσκολα άρχισαν όταν, ύστερα από τη Θράκη, ο άνεμος έκανε ένα μεγάλο φουτ κι έσπρωξε την παρέα του Οδυσσέα στη χώρα των *Λωτοφάγων*. Αυτή η χώρα μπορεί να ήταν η Λιβύη.

Σήμερα η Λιβύη έχει πετρέλαιο. Τότε εκεί φύτρωναν λωτοί. Τους λωτούς τους ξέρετε ίσως από τη λαϊκή σαν ένα ακριβούτσικο αλλά πάντως ακίνδυνο φρουτάκι. Οι λωτοί εκείνης της εποχής όμως ήταν το κάτι άλλο. Όποιος τους έτρωγε ξεχνούσε τον τόπο του, τη μάνα του, τ' αδελφια του, όποιον τέλος πάντων τον περίμενε να γυρίσει, κι έμενε για πάντα στον ξένο τόπο να μασουλάει.



Ο Οδυσσέας



Έχετε ποτέ ακούσει κανέναν να γυρίζει ξημερώματα στο σπίτι του και να λέει στη γυναίκα και τα παιδιά του που τον περίμεναν ανήσυχτοι: "πο, πο, συγγνώμη, ούτε κατάλαβα πώς πέρασε η ώρα. Έπινα με την παρέα και ξεχάστηκα"; Ε, κάτι τέτοιο πάθαιναν οι άνθρωποι στη χώρα των Λωτοφάγων, μόνο που αυτοί μπορεί να μην έβρισκαν ποτέ το δρόμο για το σπίτι. Ο Οδυσσέας όμως δεν άφησε τους συντρόφους του να δοκιμάσουν το επικίνδυνο αυτό φρούτο. Τρεις που του ξέφυγαν κι έφαγαν λωτό, τους έδεσε με αλυσίδες και άρον άρον τους γύρισε πίσω στο καράβι.

Ο Οδυσσέας

Αιωοφάγοι υπάρχουν και
Γήγερα



Σ' αφήνω γεια, μανούλα μου, σ' αφήνω γεια, πατέρα,
έχετε γεια αδελφάκια μου και σεις οι ξαδερφούλες.
Θα φύγω, θα ξενιτευτώ, θα πάω μακριά στα ξένα.
Θα φύγω μάνα και θα ρθω, πολύ να μη λυπάσαι.
Από τα ξένα όπου βρεθώ, μηνύματα σου στέλνω
με τη δροσιά της άνοιξης, την πάχνη του χειμώνα,
και με τ' αστέρια τ' ουρανού, τα ρόδα του Μαΐου.
Εγώ θα σου στέλνω μάλαμα, γω θα σου στέλνω ασήμι,
γω θα σου στέλνω πράγματα π' ούτε τα συλλογιέσαι.

Ο Οδυσσέας

-Παιδί μου, πάαινε στο καλό κι όλοι οι άγιοι κοντά σου, και της μανούλας σου η ευχή να 'ναι για φυλαχτό σου, να μη σε πιάνει βάσκαμα και το κακό το μάτι.

Θυμήσου με, παιδάκι μου, κι εμέ και τα παιδιά μου, μη σε πλανέσει η ξενιτιά και μας αλησμονήσεις.



-Κάλλιο, μανούλα μου γλυκιά, κάλλιο να σκάσω πρώτα, παρά να μη σας θυμηθώ στα έρημα τα ξένα.

Δώδεκα χρόνοι πέρασαν και δεκαπέντε μήνες,
Καράβια δεν τον είδανε, ναύτες δεν τόνε ξέρουν.
Πρώτο φιλί αναστέναξε, δεύτερο τον πλανάει,
Τρίτο φιλί φαρμακερό, τη μάνα λησμονάει.

Ο Οδυσσέας

Παιχνίδια μνήμης

Τα παιδιά κάθονται σε κύκλο. Το πρώτο παιδί κάνει κάποια κίνηση. Το παιδί που είναι δεξιά του την επαναλαμβάνει και κάνει με τη σειρά του μία άλλη. Το διπλανό του παιδί κάνει τις δύο προηγούμενες και μετά κάνει τη δική του κίνηση. Το παιχνίδι συνεχίζεται ώσπου το τελευταίο παιδί να κάνει με τη σειρά όλες τις προηγούμενες κινήσεις και να κάνει κι αυτό τη δική του κίνηση.

Ο Οδυσσέας

Για το Χρήστο, αλλά και για όλα τα παιδιά που ξέρω, καλύτερη εξάσκηση από τα παιχνίδια δεν υπάρχει. Με το Χρήστο παίζαμε τους ήχους, που θυμάμαι περισσότερο απ' όλα τ' άλλα παιχνίδια μνήμης. Για ποιο λόγο; Μα γιατί είναι γρήγορο, εύκολο, αποτελεσματικό - και έχει και πλάκα.

Στην αρχή της πρώτης μας συνάντησης του είπα μια παλαβή φράση: μια καμηλοπάρδαλη έφαγε το αυγό μου σήμερα το πρωί. Ο Χρήστος επανέλαβε δυο τρεις φορές την πρόταση, κι έπειτα αρχίσαμε να κάνουμε άλλα πράγματα. Αργότερα όμως γύρισα και του ζήτησα να επαναλάβει τη φράση της ημέρας. Μερικές φορές τη θυμόταν αμέσως. Άλλοτε στραβομουτσούνιαζε, χτυπούσε τη γροθιά του στο τραπέζι κι έλεγε: Ήταν κάτι με αυγά αλλά δε θυμάμαι.

Εγώ τότε τον βοηθούσα λιγάκι: Μια καμηλοπάρδαλη... αν αυτό δεν ήταν αρκετό, συνέχιζα: ...έφαγε το αυγό μου... Αν ούτε και τότε γινόταν τίποτα, αποτελείωνα τη φράση: ...σήμερα το πρωί. Κι έπειτα τον καθούσα λέγοντας: Έτσι είναι οι Ήχοι που θυμάμαι, ζόρικο παιχνίδι. Αν ήταν τόσο εύκολο να θυμάσαι όλες τις λέξεις, τότε το παιχνίδι θα ήταν σκέτη βαρεμάρα. Φυσικά, δεν πρέπει και να το παρακάνετε δύσκολο. Μπορείτε, κι έτσι πρέπει, να ελέγχετε το βαθμό δυσκολίας. Οι σύντομες και απλές - όπως, κρατώ ένα δουλούδι με τις πατούσες μου - είναι πιο εύκολες από τις τεράστιες και περίπλοκες προτάσεις, π.χ.: Ένα πατίνι που ζυγίζει τρεις τόνους τράκαρε με τον Τυραννόσαυρο Ρεξ που εισέβαλε στη Νέα Υόρκη την περασμένη εβδομάδα. Πάντως καλό είναι να τις επαναλαμβάνετε στο παιδί δυο τρεις φορές. Την ώρα που εσείς λέτε τις λέξεις και το παιδί γελάει, στην ουσία τις καταγράφει στη μνήμη του.

Ο Οδυσσέας

Ο χρόνος είναι ένας άλλος σημαντικός παράγοντας. Όταν ο Χρήστος ήταν ακόμα πρωτάρης στο παιχνίδι, τον ρωτούσα τη φράση μόλις πέντε λεπτά αφότου την είχαμε πει. Όσο βελτιωνόταν το παιχνίδι, τόσο μεγαλύτερα διαστήματα τού άφηνα. Στο τέλος περίμενα να περάσει ολόκληρο το μάθημα των εξήντα λεπτών και τότε μόνο έκανα έλεγχο στη μνήμη του.

Όμως ήχοι δεν είναι μόνο οι λέξεις. Οι μαθητές μπορούν να ταιριάξουν κάθε περιπέτεια του Οδυσσέα με ορισμένους ήχους και στη συνέχεια, ακούγοντας τον ήχο, να προσπαθήσουν να ανακαλέσουν στη μνήμη τους την αντίστοιχη περιπέτεια. Σιγά σιγά μάλιστα, και με τη βοήθεια αυτοσχέδιων οργάνων, η τάξη μπορεί να φτιάξει ολόκληρη ηχητική επένδυση για την Οδύσσεια.

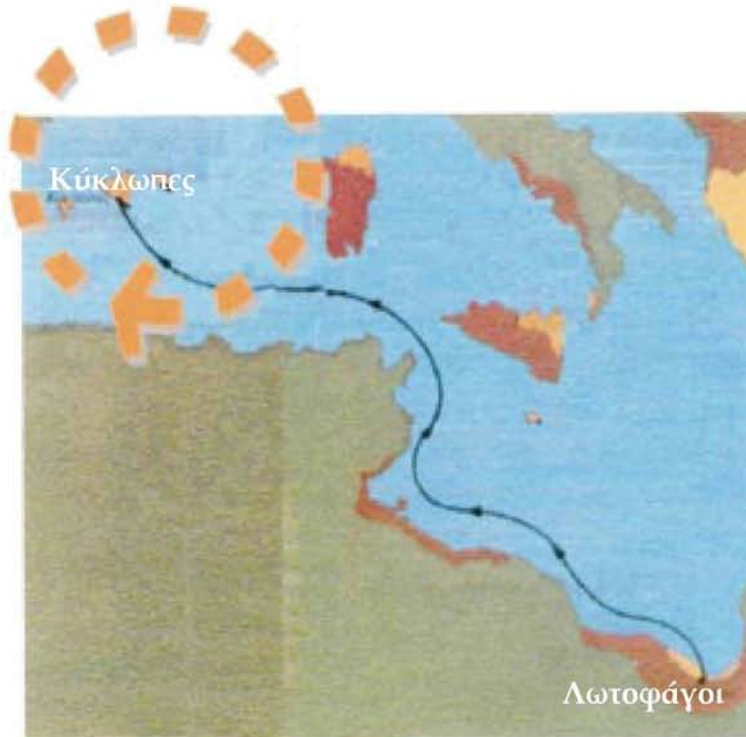


Ο Οδυσσέας

Σταθμός Τρίτος



Ακόμα χειρότερα ήταν για τον Οδυσσέα στον επόμενο σταθμό τους. Τώρα ο Οδυσσέας βρέθηκε στο νησί των *Κυκλώπων*. Αυτοί οι Κύκλωπες ήταν τεράστιοι. Ακόμα, αντί για δύο μάτια είχαν ένα μόνο, μεγάλο και στρογγυλό, που άστραφτε στο κέντρο του μετώπου τους. Αυτό το μάτι, όπως όλα τα μάτια, άλλοτε θα ήταν λυπημένο, άλλοτε χαρούμενο κι άλλοτε θυμωμένο.

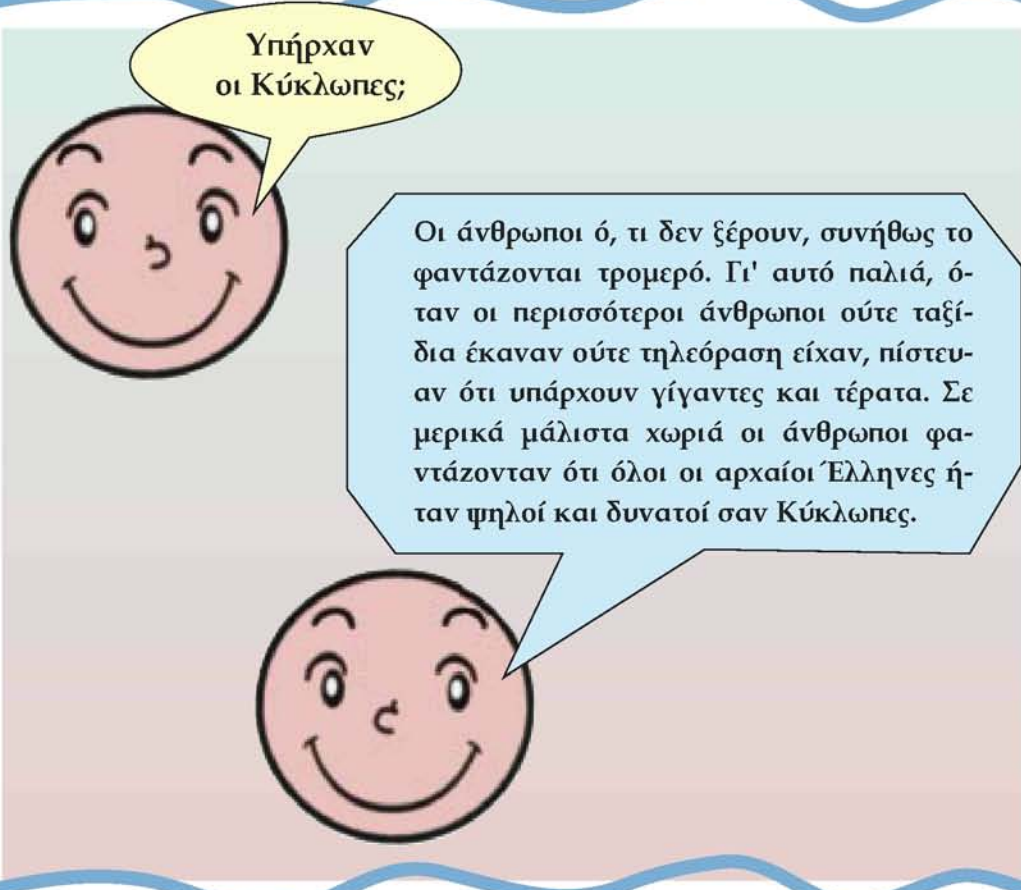


Ο Οδυσσέας

Καθώς όμως οι Κύκλωπες ζούσαν μακριά ο ένας από τον άλλο, μονάχοι, χωρίς άλλη παρέα από τα πρόβατα που έβοσκαν, είχαν αγριέψει και τις πιο πολλές φορές το τεράστιο μάτι τους έδειχνε θυμό. Λέγανε μάλιστα ότι, όταν πολύ πολύ θυμωμένοι οι Κύκλωπες, έτρωγαν ακόμα και ανθρώπινο κρέας. Τώρα, βέβαια, όταν είσαι τεράστιος και μονόφθαλμος, όταν όλοι οι άλλοι έχουν δυο μάτια και χρειάζονται σκάλα για να σε φτάσουν, όταν με δυο λόγια είσαι "διαφορετικός", όταν ξέρεις πως η εμφάνισή σου προκαλεί τα σχόλια και την απορία, θέλει πολλή προσπάθεια για να μην είσαι θυμωμένος.



Ο Οδυσσέας



Υπήρχαν
οι Κύκλωπες;

Οι άνθρωποι ό, τι δεν ξέρουν, συνήθως το φαντάζονται τρομερό. Γι' αυτό παλιά, όταν οι περισσότεροι άνθρωποι ούτε ταξίδια έκαναν ούτε τηλεόραση είχαν, πίστευαν ότι υπάρχουν γίγαντες και τέρατα. Σε μερικά μάλιστα χωριά οι άνθρωποι φαντάζονταν ότι όλοι οι αρχαίοι Έλληνες ήταν ψηλοί και δυνατοί σαν Κύκλωπες.

Στον καιρό των παππούδων των παππούδων μας, μερικοί απ' το χωριό μας πήγαν στην Πόλη. Εκεί έμαθαν πως υπήρχε μια γριά από τους πολύ παλιούς Έλληνες και πήγαν να τη δουν. Είχε ανάστημα πελώριο, μόνο που ήταν τυφλή από τα γεράματα. Τους ρώτησε να μάθει τι γίνεται ο τόπος τους, και ύστερα γυρίζει και λέει σ' έναν απ' αυτούς: "Δώσ' μου το χέρι σου!". Εκείνος φοβήθηκε να της δώσει το χέρι του, και αρπάζει αμέσως από εκεί μπροστά μια μασιά και της την παρουσιάζει. Η γριά έπιασε τη μασιά, την έσφιξε και τη λύγισε τόσο πολύ, όσο που δεν την έσπασε. Τότε του είπε: "Είσαστε δυνατοί και εσείς, μα όχι όπως ήμασταν εμείς". Γιατί θαρούσε πως το σίδερο ήταν το χέρι του.

Ο Οδυσσέας



Εδώ ο Οδυσσέας πιάστηκε αδιάβαστος. Χωρίς να ξέρει ότι ρίχνει τους συντρόφους του στο στόμα του λύκου, τους πηγαίνει στη σπηλιά ενός Κύκλωπα και μάλιστα όχι οποιουδήποτε Κύκλωπα αλλά του Πολύφημου με τ' όνομα, που ήταν ο πιο φοβερός. Οι σύντροφοι του Οδυσσέα βολεύτηκαν μέσα στη σπηλιά σαν στο σπίτι τους, ανάβουν φωτιά, ψήνουν μερικά κατσικάκια που τα βρήκαν στο μαντρί του Πολύφημου, κι από πάνω σερβιρίζονται κι απ' το τυρί που βρήκαν σε κάτι καλάθια κρεμασμένα στον τοίχο. Θα μου πείτε, έτσι μπαίνει κανείς και βολεύεται στο ξένο σπίτι, ή τέλος πάντων στην ξένη σπηλιά; Ε, άμα πεινάει ο άνθρωπος, άμα έχει ταιπωρηθεί, δεν τα σκέφτεται πάντα αυτά.

Δυστυχώς, ο Πολύφημος δεν έδειξε κατανόηση. Όπως το έβλεπε από τη μεριά του, τα πράγματα είχαν ως εξής: αυτός γύρισε ψόφιος από τη δουλειά (έβασκε πρόβατα όλη τη μέρα) και βρήκε ένα σωρό αγνώστους να τρωγοπίνουν στο σπίτι του. Γιατί, όπως και να το κάνουμε, μια σπηλιά, μια σκηνή, μια παράγκα είναι πάντα ένα σπίτι.

Ο Οδυσσέας

Τι δουλειά έχετε στη σπηλιά μου;



Αγαπητό τέρας, είμαστε στρατιώτες και γυρίζουμε στα σπίτια μας. Κάνε μας τη χάρη να θυμηθείς τι ορίζουν οι θεοί κι ακόμα τους καλούς σου τρόπους και φιλοξένησέ μας όπως πρέπει.



Ο Πολύφημος κοίταξε με το μοναδικό του μάτι τα φαγωμένα του κασικάρια, τα υπολείμματα του τυριού, την αναστάτωση στην σπηλιτίσα του, και, αντί για απάντηση, μούγκρισε κι έφαγε δύο συντρόφους του Οδυσσέα.

Έπειτα παίρνει ένα βράχο και κλείνει την είσοδο της σπηλιάς, μην του φύγουν οι υπόλοιποι που τους προόριζε για πρωινό, για γεύμα και για δείπνο.



Ο Οδυσσέας

Έτσι μου είσαι...



Την άλλη μέρα, που ο Πολύφημος έφυγε για να βοσκήσει τα πρόβατά του, ο Οδυσσέας παίρνει ένα κλαδί, κάνει μυτερή του τη μια του άκρη και το σκληραίνει στη φωτιά. Έτσι, το κλαδί της ελιάς έγινε φονικό όπλο. Κάθισε λοιπόν ο Οδυσσέας και περίμενε.



Το βράδυ, που ο Κύκλωπας γύρισε, ο Οδυσσέας του έδωσε να πιει κρασί. Ο Κύκλωπας, που μέχρι τότε έπινε μόνο γάλα, ένιωσε μια ευχάριστη ζαλάδα και χαλάρωσε. Έχοντας μάλιστα συνηθίσει λιγάκι την καινούρια του παρέα, ήθελε και κουβεντούλα.

Ο Οδυσσέας

Αλήθεια, πώς σε
λένε, φιλαράκο;



Το όνομά μου είναι Κανένας.
Τουλάχιστον έτσι με φωνάζουν
όλοι για συντομία.



Ο Οδυσσέας, που το μυαλό του
έπαιρνε χίλιες στροφές, σκέ-
φτηκε καλά πριν απαντήσει.

Φίλε μου Κανένα, σε
συμπάθησα, και, γι' αυ-
τό, θα σε φάω τελευταίο.



Και με τα λόγια αυτά ο μισομεθυσμένος Κύκλωπας πέφτει να κοιμηθεί. Παίρνει τότε ο Οδυσσέας το μυτερό κλαδί και τυφλώνει τον Κύκλωπα. Ο καημένος ο Πολύφημος άρχισε να ουρλιάζει από τους πόνους και να ζητάει βοήθεια από τους άλλους Κύκλωπες, που είχαν όλοι μαζεωθεί έξω από τη σπηλιά του, ακούγοντας τις φωνές και τη φασαρία.



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Πέσε, βρε Πολύφημε να κοιμηθείς και μην κάνεις τόση φασαρία νυχτιάτικα. Πυρετός είναι, θα περάσει. Προσευχήσου στους θεούς να σε βοηθήσουν και το ίδιο θα κάνουμε κι εμείς.



Οι Κύκλωπες έφυγαν μωρ-μωρίζοντας.

Τι λέει;

Λέει ότι κανένας δεν τον τύφλωσε.



Τον καημένο. Μάλλον έχει πυρετό και παραμιλάει. Αφού κανένας δεν τον πείραξε, τι να του κάνουμε εμείς;

Ο Οδυσσέας

Ο κακομοίρης ο Πολύφημος έμεινε στη σπηλιά αβοήθητος. Την άλλη μέρα όμως σκέφτηκε τα πρόβατά του που έπρεπε να βοσκήσουν κι άνοιξε λιγάκι την είσοδο της σπηλιάς. Πρώτα έπιανε τα πρόβατα, να βεβαιωθεί ότι κανείς δεν τα είχε καθαλήσει, κι ένα ένα τα άφηγε να φύγουν. Περίμενε ότι μαζί με τα πρόβατα θα προσπαθούσαν να ξεφύγουν κι οι αιχμάλωτοί του κι ανυπομονούσε να τους πιάσει στα χέρια του. Ειδικά εκείνον τον πονηρό τον Κανένα, που τον είχε τυφλώσει.



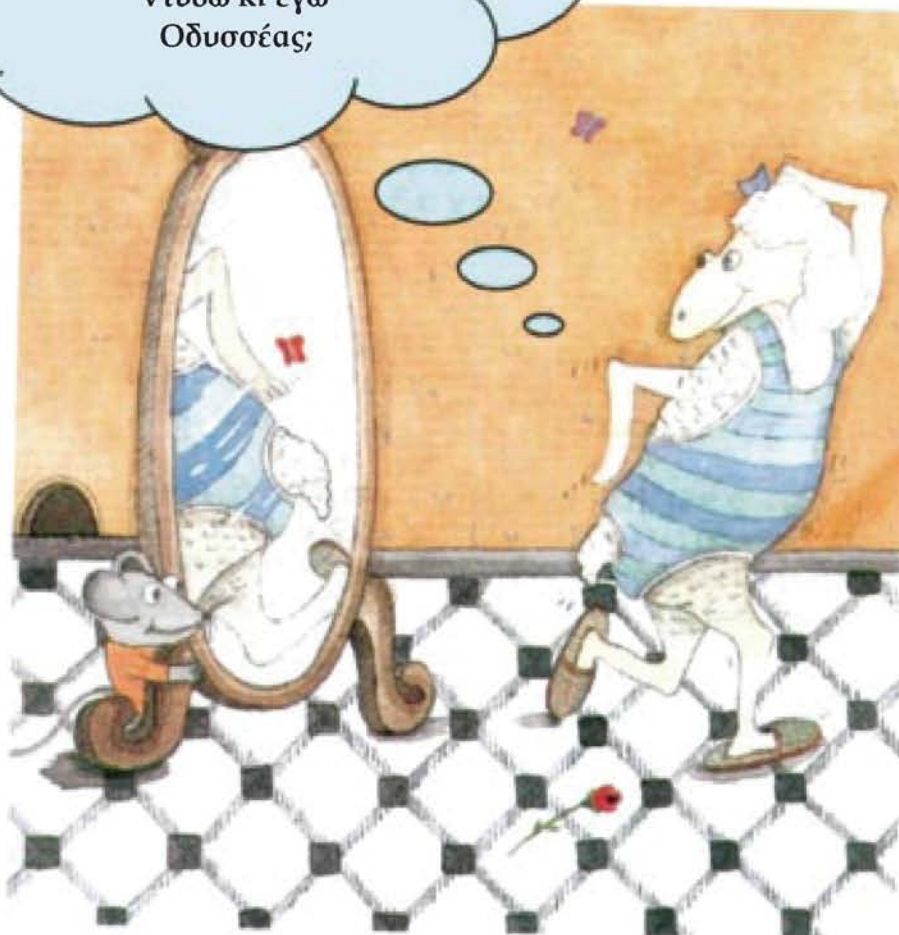
Τι είχε όμως σκεφτεί ο Οδυσσέας; Είχε δέσει τους συντρόφους του στην κοιλιά των προβάτων και πιάστηκε κι αυτός απ' την κοιλιά του πιο



μεγάλου κριαριού. Ο Πολύφημος δε σκέφτηκε να ψαχουλέψει τα πρόβατά του από κάτω κι έτσι ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του ξέφυγαν.

Ο Οδυσσέας

Αφού ο Οδυσσέας
ντύθηκε πρόβατο,
μήπως πρέπει να
ντυθώ κι εγώ
Οδυσσέας;



Ο Οδυσσέας



**Ο κύριος
Κάποιος**

Ήταν κάποτε μια παρέα στ' αλήθεια σκοτεινή,
αντί να τους βαφτίσουν,
όπως όλους σ' αυτήν τη γη,
Τζιμ, Χανς, Χασάν,
Κώστα, Γιάννη, Ρένα,
τους φωνάζαν Κάποιον, Άλλον και Κανένα.

Στο σχολείο πάλι, τα πιο πολλά παιδιά
είχανε ονόματα λίγο πολύ κοινά.
Ήταν οι Καραγιαννόπουλοι, οι αδελφοί Καμπέρη
κι οι δίδυμες που λέγονταν κι οι δύο Παναγή.
Εκείνη η παρέα ξεχώριζε και πάλι.
Λέγονταν Κάμποσοι, Άλλοι και Μερικοί.



**Ο κύριος
Κανένας**

Ήταν φορές που βόλευε να 'χεις όνομα σαν κι αυτό.
Όταν ο Κανένας τράβαγε τα μαλλιά του μπροστινού
και ρώταγε ο δάσκαλος "ποιος το 'κανε αυτό;"
άκουγε "Κανένας" και κοίταζε αλλού.

Όμως όταν παίζανε κρυφτό μες στην αυλή
κι έβρισκες τον Κάποιον κρυμμένο στη γωνιά
"βρήκα Κάποιον" έβγαζες χαρούμενη φωνή
κι οι άλλοι δε σου έδιναν σημασία καμιά.

Δεν άντεχαν οι μαθητές τέτοια αοριστία,
αντί για απλά ονόματα τέτοια ταλαιπωρία.
Πάνε λοιπόν οι φίλοι μας, κι οι Μερικοί
και οι Πολλοί, τους πήραν και τους κλείσανε
μες στη γραμματική.

Κι αφού αντί για ονόματα, δίναν αοριστίες,
στο εξής τους λέγανε **Αόριστες Αντωνυμίες**.

Ο Οδυσσέας

Ο Οδυσσέας, όπως κι ο ρομ του παραμυθιού μας, νίκησε τον Κύκλωπα όχι με τη δύναμή του, αλλά με την εξυπνάδα του.



Ήταν δεν ήταν, λέγονταν και δε λέγονταν, μια φορά κι έναν καιρό ένας πολύ φτωχός ρομ πήγε να ζήσει μαζί με τη γυναίκα του και τα παιδιά του στο ξέφωτο, σ' ένα δάσος. Μια μέρα άφησε για λίγο το σπίτι του, πήγε στο γειτονικό χωριό, όπου τρύπωσε σε μια ταβέρνα, ήπια ένα ρακί, αγόρασε ένα λουκάνικο και μισό καρπούζι, πήρε και λίγο ψωμί κι άρχισε να κολατσίζει...

Όσο έτρωγε ένα σμάρι σφήκες πετούσαν γύρω απ' το καρπούζι. Κάποια στιγμή θύμωσε, έβγαλε τη φαρδιά του ζώνη κι άρχισε να χτυπάει τις σφήκες.

Ο Οδυσσέας

Σαν ηρέμησε, μέτρησε τις χτυπημένες σφήκες πάνω στο τραπέζι. Σίγουρα ήταν περισσότερες από 150. Φώναξε τότε τον ταβερνιάρη που ήξερε γράμματα και τον παρακάλεσε να σημειώσει πάνω στη ζώνη του τη φράση "σκότωση 150". Τέλος γύρισε στο σπίτι του καμαρώνοντας και είπε στη γυναίκα του "Γυναίκα, κοίταξέ με, είμαι δα πολύ χειροδύναμος, ξέρεις σκότωση κάπου 150". Φυσικά δεν είπε τι 150 σκότωσε.

"Άνδρα μου, άφησε τις κουταμάρες και τις παινεσιές, αν είσαι, καθώς λες, τόσο χειροδύναμος και δυνατός, πήγαινε να δουλέψεις. Είμαστε, καθώς ξέρεις, πάμφτωχοι, βρες κάπου μια δουλειά". Αληθινά την άλλη μέρα το πρωί έφυγε κι άρχισε να γυρεύει δουλειά στα τριγύρω χωριά. Πέρασε κάπου εκατό χωριά και πολιτείες, δεν κατόρθωσε να βρει πουθενά δουλειά.

Απογοητευμένος, αφανισμένος απ' την κούραση, έφτασε κάποια ώρα σ' ένα αρχοντικό στη μέση του κάμπου, μακριά από χωριό. Χτύπησε την εξώπορτα, μια γερόντισσα του άνοιξε. "Καλή μου γιαγιά, ο Θεός σ' έβγαλε στη στράτα μου, γυρεύω, μαθές, να δουλέψω...". "Σε παίρνω εγώ σ' αρχοντικό μου, αφού θες να δουλέψεις. Ωστόσο, μονάχα για ένα χρόνο. Να, θα φυλάς τα πρόβατά μου, θα σου δώσω για πληρωμή πέντε σακιά σιτάρι, δέκα σακιά πατάτες και μετρητά χίλια γρόσια".

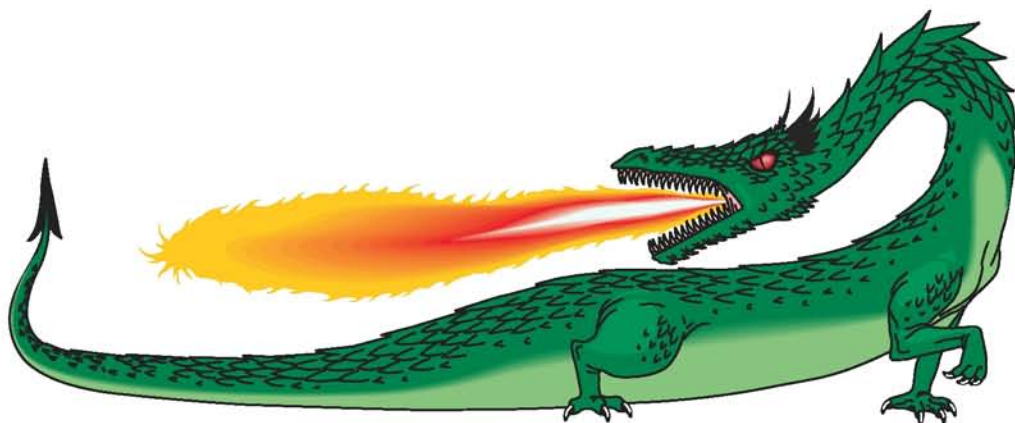
Ξεχάσαμε να πούμε ότι η γερόντισσα αυτή ήταν μια φημισμένη μάγισσα που ήξερε και μάγευε δράκους και στοιχειά. "Τα γρόσια δεν είναι πολλά" της αποκρίθηκε "θέλω περισσότερα, γιατί στο κάτω κάτω εγώ είμαι ένας άνθρωπος δυνατός. Φαντάσου ότι πριν λίγο καιρό με μια μου γροθιά σκότωση κάπου 150!". Η γριά μάγισσα τα έχασε. "Σύμφωνοι, σου δίνω δυο χιλιάδες γρόσια". Έτσι, έκλεισε η συμφωνία τους.



Ο Οδυσσέας

Ύστερα απ' τη συμφωνία, η γερόντισσα άνοιξε τη μέσα πόρτα στ' αρχοντικό κι ο ρομ, ακολουθώντας την, μπήκε μέσα και κάθισε στον ψηλό καναπέ, απέναντί της. Ξαφνικά, απ' την καταπακτή που ήταν στη μέση στο δωμάτιο φανερώθηκε ένας πελώριος δράκος που είχε επτά κεφάλια και με τα φαρδιά του ρουθούνια μύριζε τον αέρα στο δωμάτιο. Ο ρομ τρόμαξε. "Μανούλα μου" είπε μέσα του "χάθηκα". Αλλά έχοντας κλείσει συμφωνία, δεν μπορούσε να το βάλει στα πόδια, που άλλωστε ήταν κομμένα απ' το φόβο.

Η μάγισσα πάλι σκέφτηκε να τον σκοτώσει χωρίς να του πληρώσει τα γρόσια. Έσκυψε και μουρμούρισε στ' αυτί του ψυχοπαιδιού της, του δράκου. "Τα μεσάνυχτα, άμα ο άνθρωπος θα κοιμάται, πάρε ένα τσεκούρι και κομμάτιασέ τον". Λέγοντάς του αυτά τα λόγια, του έδειχνε με τα χέρια της πώς θα τον χτυπήσει με το τσεκούρι. Έτσι, ο ρομ ψυλλιάστηκε και, αντί να κοιμηθεί στ' αρχοντικό, πήγε και κοιμήθηκε στον αχυρώνα.



Έβαλε πάνω στο κρεβάτι του, στ' αρχοντικό, ένα τσουβάλι γεμάτο άχυρα. Ο δράκος πήγε τη νύχτα στο κρεβάτι, είδε το τσουβάλι, και, νομίζοντας ότι είναι ο ρομ που κοιμόταν, σήκωσε το τσεκούρι και χτύπησε το τσουβάλι με τ' άχυρα. Γλίστρησε στα σκοτεινά και πήγε στο κρεβάτι της ψυχομάννας του. "Τον σκότωσα, του έκοψα το κεφάλι" της μουρμούρισε στ' αυτί.

Ο Οδυσσέας



Την άλλη μέρα, ο ρομ σηκώθηκε απ' τον αχυρώνα, πήγε κρυφά στο κρεβάτι του. Σηκώθηκε, πλύθηκε κι άρχισε να τραγουδάει. Κάποια στιγμή μπήκε ο δράκος στην κάμαρα και τον κοίταξε παραξενεμένος. "Να, κάτι σαν ψύλλος μου τσίμπησε το κεφάλι" είπε ο ρομ. Ο δράκος θυμήθηκε την τσεκουριά που του 'χε δώσει χτες το βράδυ και που εκείνος την ένωσε τάχα σαν τσίμπημα από ψύλλο, παραξενεύτηκε και θαύμασε τη δύναμη αυτού του ανθρώπου.

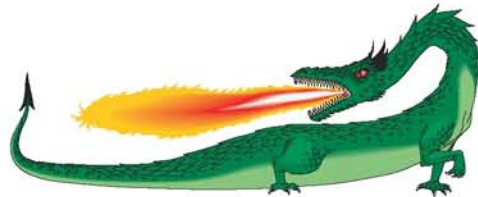
Η μάγισσα, θυμωμένη, διέταξε το γιο της να πάει μαζί με το ρομ στο γειτονικό δάσος να της κουβαλήσουν ένα φόρτωμα ξύλα. Ξεκίνησαν κι οι δυο. Μπροστά ο δράκος με τα επτά κεφάλια και πίσω εκείνος. Ο δράκος ξερίζωσε δυο μεγάλες βελανιδιές που τις φορτώθηκε στην πλάτη του μαζί με τις ρίζες τους. Ο ρομ σάστισε, αποσβολώθηκε.

Ωστόσο, δούλεψε ξαφνικά το μυαλό του, έβγαλε απ' την τσέπη του ένα κουβάρι, έδεσε τη μια του άκρη στη βελανιδιά απέναντι και κρατώντας το κουβάρι τριγύριζε σ' ολόκληρο το δάσος, κομποδένοντας όλες τις βελανιδιές.

"Τι κάνεις εκεί; Τρελάθηκες;" τον ρώτησε ο δράκος μ' απορία.

"Δεν τρελάθηκα, έχω το σχέδιό μου. Δε θα ξεριζώσω δυο βελανιδιές, όπως εσύ, θα ξεριζώσω όλες τις βελανιδιές στο δάσος. Θες να σου πω το μυστικό; Θα κουβαλήσω όλες αυτές τις ξεριζωμένες βελανιδιές στον ώμο, θα τις πάω στ' αρχοντικό, θα βάλω φωτιά να τις κάψω".

Ο δράκος τα χρειάστηκε. Έπεσε στα πόδια του ρομ. "Μην το κάνεις αυτό, να ξεριζώσεις μ' άλλα λόγια όλες τις βελανιδιές. Αυτές που ξερίζωσα εγώ φτάνουν. Ανέβα πάνω να σε πάω στ' αρχοντικό μαζί με τις βελανιδιές". Η ψυχομάνα του καθώς είδε το γιο της με τις βελανιδιές στον ώμο και το ρομ στα κλαδιά τους παραξενεύτηκε. Δε συνήλθε παρά όταν ο ψυχογιός της της είπε για το κατόρθωμα τάχα του ρομ. Τότε εκείνη τον ορμήνεψε να βρει τρόπο να ξεκάνει το ρομ.



Ο Οδυσσέας



Ο δράκος σηκώθηκε όρθιος. Αμόλησε όλους τους ανέμους μέσα στ' αρχοντικό, έτσι που αναποδογυριστήκαν τα έπιπλά του, έπεσαν καταγής. Το ρομ τον πήγαινε ο άνεμος δω κι εκεί σαν πούπουλο. Κάποια στιγμή σταμάτησε ο ανεμοστρόβιλος. "Η σειρά μου τώρα" ξεφώνισε ο ρομ "μόνο πρόσεξε τα μάτια σου, γιατί μπορεί απ' τη φούρια μου να τα κάνω να πεταχτούν έξω απ' τις κόγχες". Ο δράκος σάσισε πάλι, φοβήθηκε και, καθώς ο ρομ άρπαξε το σφυρί και τον χτύπησε στο κεφάλι, ξεφώνισε απελπισμένος "Σταμάτα, είσαι ο πιο δυνατός".

Ο Οδυσσέας



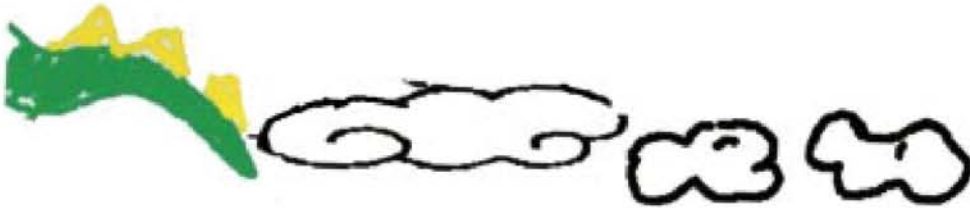
Την άλλη μέρα η γριά μάγισσα, που δεν τολμούσε να παραδεχτεί ότι ο ρομ ήταν πιο δυνατός απ' το ψυχοπαίδι της, τους φώναξε και τους δυο μπροστά της. "Θα πάτε να μου φέρετε νερό, εκείνος που θα φέρει το περισσότερο είναι ο πιο άξιος". Ο δράκος φορτώθηκε ένα μεγάλο κάδο που έπιανε νερό ίσαμε ένα βαρέλι και τον γέμισε νερό απ' την πηγή απέναντι. Ο ρομ κάθισε ακριβώς δίπλα στην πηγή, έβγαλε το μαχαίρι του κι έσκαβε με τη μύτη του μαχαιριού γύρω τριγύρω. "Τι κάνεις;" τον ρώτησε ο δράκος, που πάλι είχε τρομάξει. "Δε βλέπεις; Πάω να ξεκολλήσω την πηγή απ' το νερό της, θα την κουβαλήσω στο σπίτι, όπου σίγουρα θα σε πνίξω και σένα και την ψυχομάνα σου"... "Όχι, για όνομα του Θεού" ξεφώνησε ο δράκος κλαίγοντας "μην το κάνεις αυτό". Παρακαλούσε γιατί ήταν ολιγόμυαλος, χαζός, είχε φυσικά μεγάλη δύναμη, ωστόσο καθόλου γνώση.

Γύρισαν στ' αρχοντικό, όπου η μάγισσα μέτρησε στο ρομ δυο σακούλια χρυσά γρόσια.

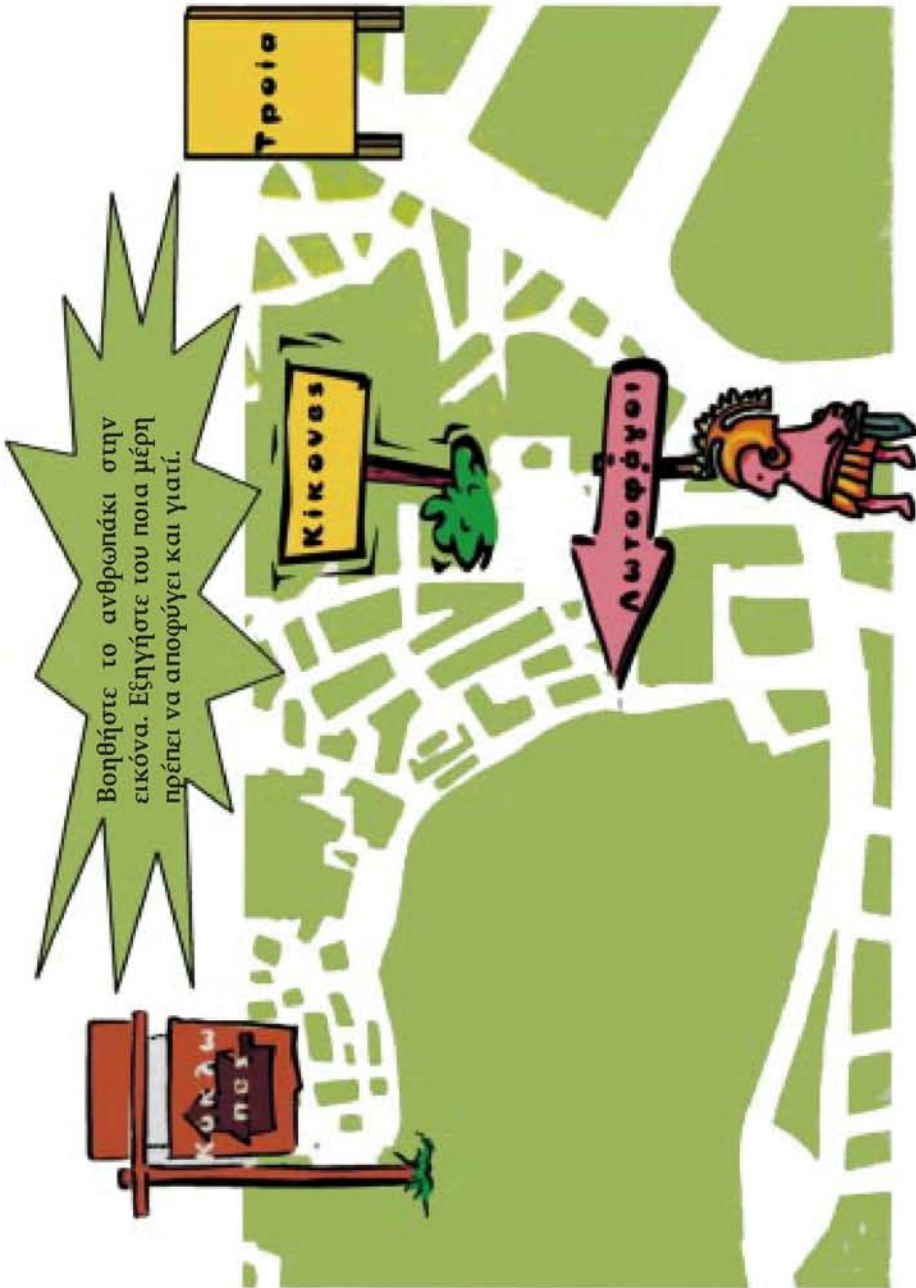
Ο Οδυσσέας

Ο δράκος φορτώθηκε το ρομ στον ώμο του, φορτώθηκε ακόμα τα πέντε τσουβάλια, το στάρι, τα δυο τσουβάλια το καλαμπόκι και τα δέκα τσουβάλια τις πατάτες και ξεκίνησαν. Δρόμο παίρνουν, δρόμο αφήνουν....

Κάποια ώρα έφτασαν στο ξέφωτο του δάσους. Η γυναίκα του ρομ και τα παιδιά του, βλέποντας το δράκο φορτωμένο τα τσουβάλια κι ανάμεσά τους τον πατέρα τους, αλάλαξαν από χαρά. Άναψαν δαδιά, καθώς ήταν σούρουπο, κι έτρεξαν να προϋπαντήσουν τον πατέρα τους. Ο δράκος φοβήθηκε πάλι. Νόμισε τα δαδιά πύρινες γλώσσες από φλόγες που τις έβγαζαν τα παιδιά απ' το στόμα τους. Τρέμοντας, πέταξε τα τσουβάλια καταγής και το 'βαλε στα πόδια. Τρέχει, μπορεί να τρέχει ακόμα, ωστόσο τρέχει και δε φτάνει! Ο ρομ από θεόφτωχος έγινε πολύ πλούσιος. Όλοι έζησαν καλά, ευτυχισμένα, εμείς καλύτερα. Εκείνοι μπορεί να ζουν ακόμα, εκτός αν έχουν πεθάνει.



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

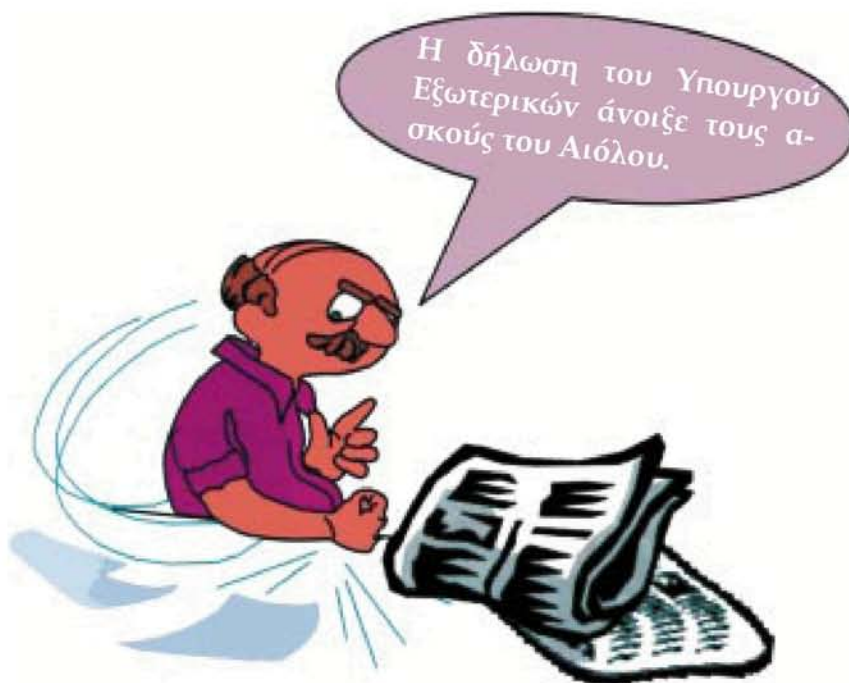
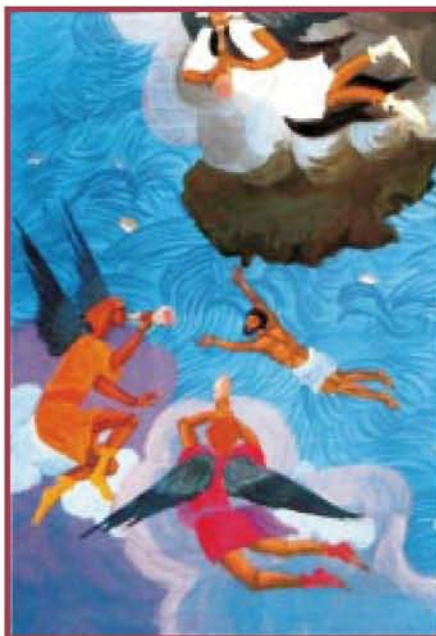


Σταθμός Τέτατος



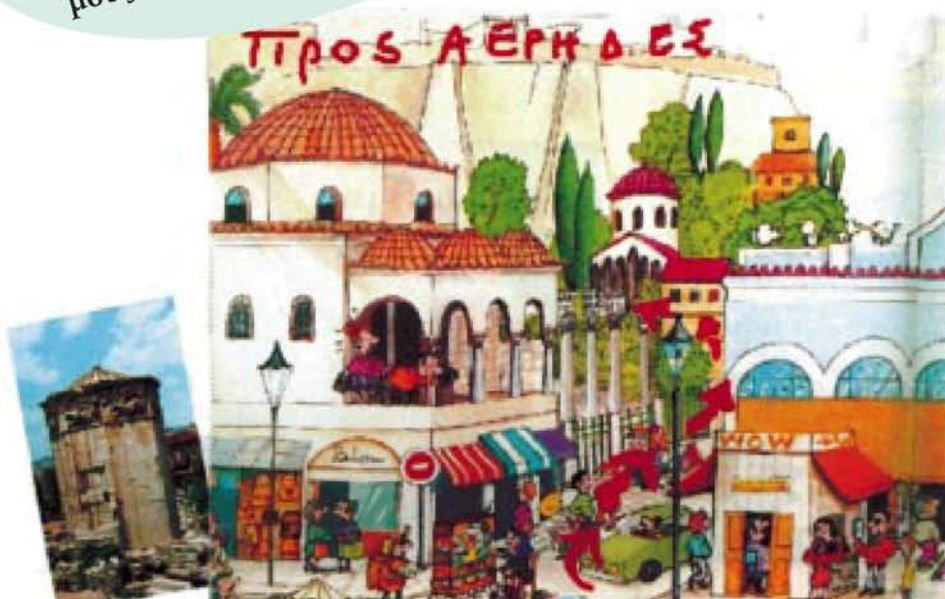
Ο Οδυσσέας

Μετά η παρέα του Οδυσσέα μπήκε στα καράβια κι έφτασε στο νησί του Αιόλου, που ήταν ο θεός των Ανέμων. Ο Αίολος λυπήθηκε τον Οδυσσέα που τόσα είχε τραβήξει και του έκανε ένα δώρο: έκλεισε όλους τους άγριους ανέμους μέσα σ' ένα τσουβάλι, ασκί, όπως το έλεγαν τότε, κι άφησε ελεύθερο μόνο το γλυκό αεράκι που θα τους οδηγούσε στην πατρίδα. Έλα όμως που οι σύντροφοι του Οδυσσέα άνοιξαν το τσουβάλι να δουν τι έχει μέσα. Οι άγριοι άνεμοι ξεχύθηκαν και σκόρπισαν τα καράβια εδώ κι εκεί. Από τότε λέμε "Άνοιξε τους ασκούς του Αιόλου" για όποιον λέει ή κάνει κάτι που προκαλεί μεγάλα προβλήματα και πολλή ταραχή.

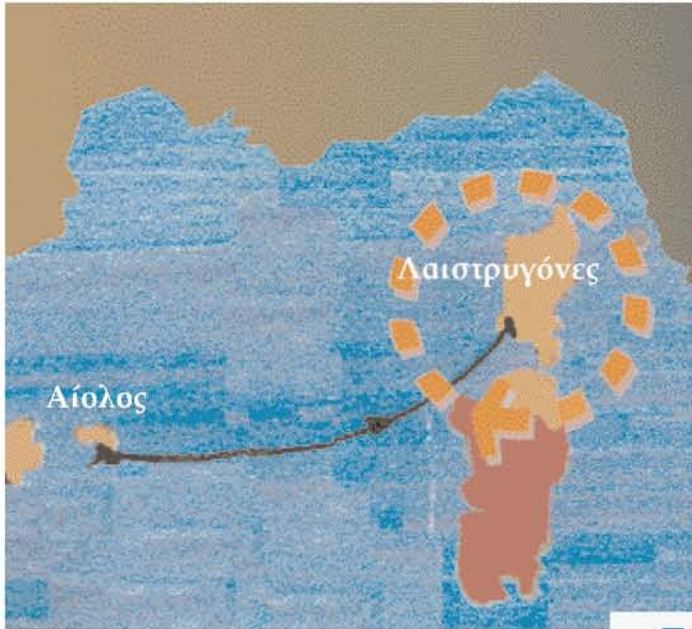


Ο Οδυσσέας

Οι αρχαίοι πίστευαν ότι οι άνεμοι είναι θεοί. Γι' αυτό στην Πλάκα, πίσω από το Μοναστηράκι, υπάρχει ένα μνημείο για τους ανέμους. Το λέμε "Οι Αέρηδες".



Ο Οδυσσέας



Σταθμός Πέμπτος



Ο Οδυσσέας

Οι άγριοι άνεμοι έριξαν τα πλοία κάπου στην Ιταλία, όπου ζούσαν άνθρωποι άγριοι. Ακόμα και το όνομά τους ήταν δύσκολο να το πει κανείς: *Λαιστρυγόνες*. Αυτοί έριξαν βράχους στη θάλασσα και βούλιαξαν όλα τα καράβια εκτός από το καράβι του Οδυσσέα.

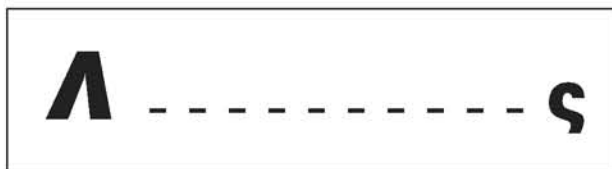
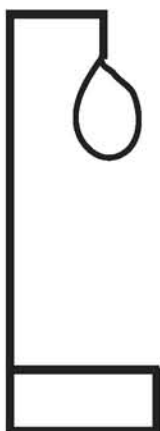
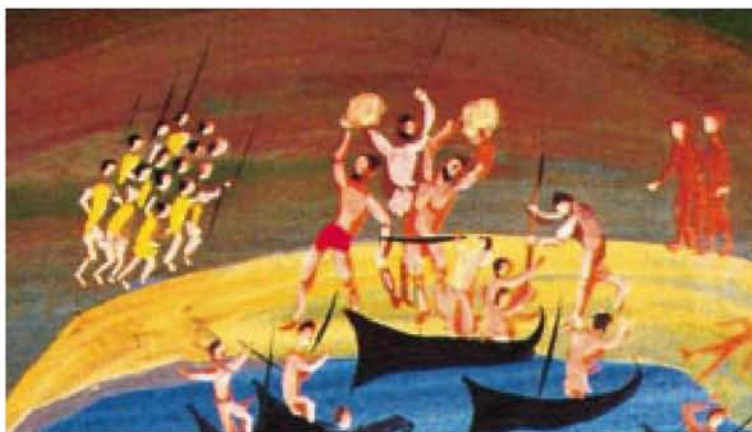


Ο Οδυσσέας

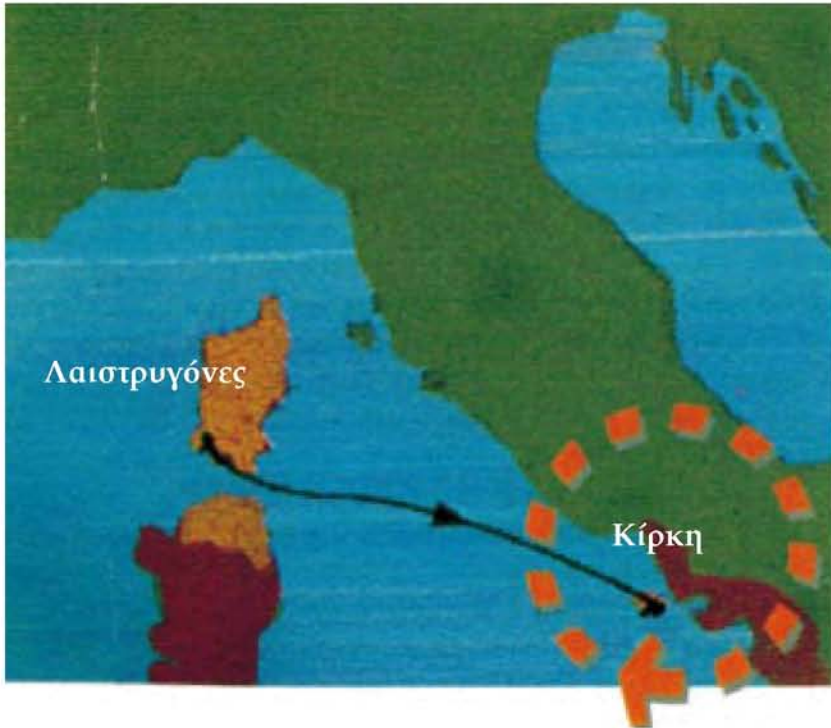


Ο Οδυσσέας

Έριξαν βράχους στη θάλασσα και βούλιαξαν όλα τα καράβια, εκτός από το καράβι του Οδυσσέα. Ποιοι είναι;



Ο Οδυσσεάς



Σταθμός Έκτος



Ο Οδυσσέας



Μετά ο Οδυσσέας έφτασε στο νησί της Κίρκης. Αυτή ήταν μια μάγισσα με χιούμορ. Όταν ο Οδυσσέας έστειλε μερικούς συντρόφους του πιο μέσα στο νησί να δουν τι γίνεται, η Κίρκη τους τραπέζωσε κι έπειτα με το ραβδί της τους έκανε γουρούνια. Ευτυχώς για τον Οδυσσέα, ένας απ' όλους είχε μυριστεί την παγίδα και δεν κάθισε στο τραπέζι, παρά περίμενε απ' έξω κρυφοκοιτάζοντας για να δει τι θα γίνει. Αυτός έτρεξε και τα είπε όλα στον Οδυσσέα. Βγάζει το σπαθί του ο Οδυσσέας και τρέχει στην Κίρκη. "Άσε τα μαγικά" της λέει "γιατί σε μένα δεν πιάνουν. Να ξανακάνεις τους συντρόφους μου ανθρώπους και να μας αφήσεις να φύγουμε, γιατί θα γίνει χαμός". Τι να κάνει κι η Κίρκη, αφού της είχαν βάλει το μαχαίρι στο λαιμό. Θέλοντας και μη, ξανάκανε τα γουρούνια ανθρώπους και τους άφησε να φύγουν, ζητώντας μάλιστα και συγγνώμη για τη λαχτάρα που τους έκανε.

Ο Οδυσσέας

Μάλιστα, εγώ είμαι η κακιά της υπόθεσης!
Όμως οι ίδιοι οι άνθρωποι συνέχεια φωνάζουν
ο ένας τον άλλο "ζώο" όταν θέλουν να βρίσουν.



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Τεμπέλη! Αναίσθητε!
Γάιδαρε! Γουρούνι!



Γκρινιάρρα! Πικρόχολη!
Κατσίκα! Οχιά!



Ο Οδυσσέας

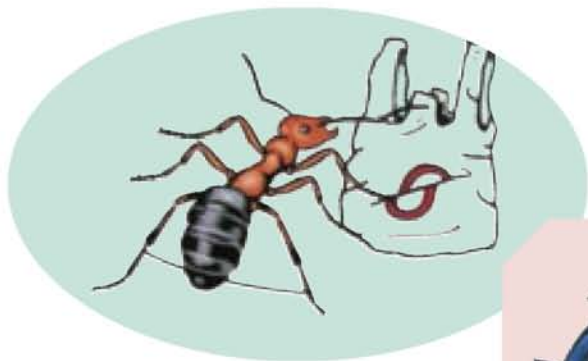
Τα βλέπετε; Λες και φταίνε τα καημένα τα ζώα. Λες και τα ζώα δεν έχουν ψυχή.



Αν τα ζώα ήταν άνθρωποι...

Μια μάνα είχε τέσσερα παιδιά, το σκαντζόχοιρο, την αράχνη, τη χελώνα και τη μέλισσα. Ήρθε καιρός κι αρρώστησε κι έστειλε να φωνάξει το γιο της το σκαντζόχοιρο και τις κόρες της, που τις είχε παντρεμένες. Ο σκαντζόχοιρος όμως είπε σ' εκείνον που του έστειλε η μάνα του πως είχε να βάλει φράχτες στο αμπέλι του και δεν έχει καιρό. Η μάνα του τον καταράστηκε τότε "να του κάτσουν τ' αγκάθια του φράχτη στη ράχη". Η αράχνη είπε πως υφαίνει πανί και δεν έχει καιρό. Και αυτήν την καταράστηκε η μάνα της "να υφαίνει συνέχεια και πανί να μην καταφέρνει να φτιάξει". Η χελώνα είπε πάλι πως έχει πλύσιμο, και γι' αυτό της έδωσε η μάνα της κατάρρα "να γυρίσει η σκάφη και να κολλήσει στη ράχη της". Η μέλισσα όμως, άμα της έφεραν την είδηση, ζύμωνε. Και έτρεξε καθώς ήτανε, με τα ζυμάρια, και την επρόφτασε τη μάνα της ζωντανή. Για τούτο κι αυτή ευχαριστήθηκε και της ευχήθηκε ό, τι πιάνει στα χέρια της να γίνεται μέλι. Από τότε η μέλισσα είναι το πιο ευλογημένο ζώο και δεν έχεις ανάγκη ούτε να το βόσκεις ούτε να το περιποιείσαι, αλλά σου δίνει το μέλι χωρίς κόπο και χωρίς έξοδα.

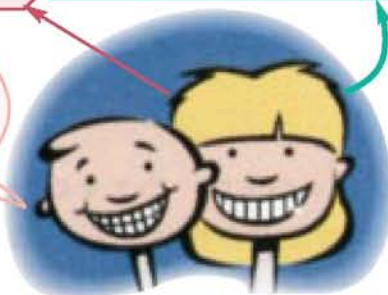
Ο Οδυσσέας



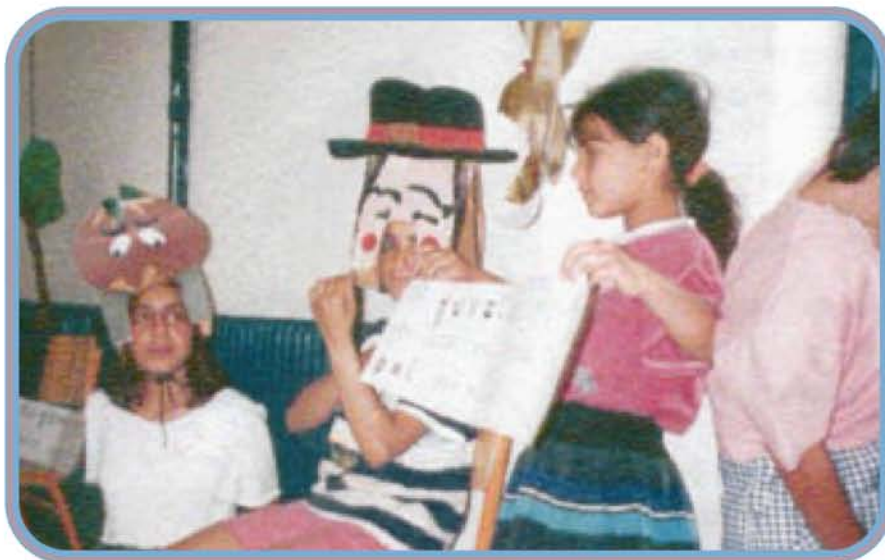
Λένε ότι οι σκύλοι
κυνηγάνε τις γάτες,
γιατί...

Λένε ότι το μυρμήγκι
κουβαλάει συνέχεια
στη φωλιά του, γιατί...

Λένε ότι ένα πουλί, η
δεκαοχτούρα ακούγεται σαν
να λέει "δεκαοχτώ, δεκαο-
χτώ", γιατί...



Ο Οδυσσέας



Αντί να χρησιμοποιούμε τα ζώα για να βρίσουμε, μπορούμε να τα χρησιμοποιήσουμε για να παίξουμε και να φτιάξουμε ιστορίες, τραγούδια και παραμύθια.

Με τη βοήθεια του "Θείου" Τζιάνι Ροντάρι, μαθητές Δημοτικού από το Ζεφύρι βρήκαν λέξεις, έφτιαξαν προτάσεις, ποιήματα και τελικά έγραψαν, σκηνοθέτησαν και έπαιξαν το παραμύθι: "Ο λαγός και η κελώνα".

Ο Οδυσσέας



Οι ρέξεις του λαγού

Καρότο, Μύτη, Γυναίκα
Φαΐ, Τρέχει, Αυτιά, Ουρά



Οι ρέξεις της χελώνας

Γάτα, Φουντούκι, Μαλλιά
Αργεί, Δόντια, Καβούκι, Μολύβι

Οι προτάσεις του λαγού και της χελώνας

Η γάτα τρώει ένα καρότο

Ένα φουντούκι μυρίζει, γιατί είναι καθασμένο

Μια γυναίκα κτενίζει τα μαλλιά της

Το φαΐ αργεί να γίνει και το ξέχασα

**Τα δόντια τρέχουν, φεύγουν από το στόμα του
και δεν έχει δόντια**

Το καβούκι ακούει

Έχει μια ουρά σαν μολύβι, βαριά σαν το μολύβι

Ο Οδυσσέας



Το ποίημα του λαγού και της χελώνας

**Ο λαγός είναι στιφάδο
Και τον βάζουμε στο πιάτο
Η χελώνα είναι αργή
Και της τρώει το φαΐ
Ο λαγός χορεύει σάμπα
Και κουνιέται σαν λαμπάδα
Η χελώνα έχει καβούκι
Και μας τρώει το φουντούκι
Ο λαγός έχει γυναίκα
Και τα παιδιά του είναι δέκα
Η χελώνα πάει βόλτα
Και χορεύει μες στα χόρτα
Ο λαγός και η χελώνα
Ξεκινήσανε αγώνα
Μα η χελώνα η αργή
Ήταν έξυπνη πολύ
Κι ο λαγός ο πονηρός
Κορόιδο πιάστηκε αυτός.**

Ο Οδυσσέας

ο



και

η



Ο Οδυσσέας

Μια φορά κι έναν καιρό ήταν μια γάτα που καθόταν κι έτρωγε ήσυχα - ήσυχα το καρότο της. Όμως - σνιφ, σνιφ - μια απαίσια μυρωδιά τής χαλάει την όρεξη. Από πού έρχεται; Κοιτάει εδώ, κοιτάει εκεί και βλέπει ένα χαλασμένο φουντούκι, μισοθαμένο στο χώμα. Τσαντίζεται η γάτα που της χάλασε το γεύμα, δίνει μια με το πόδι της και πετάει το φουντούκι όσο πιο μακριά μπορεί.

Φεύγει το φουντούκι, πετάει και καταλήγει στα μαλλιά μιας γυναίκας που χτενιζότανε. Αυτή η γυναίκα, τώρα, ήταν πολύ λιχούδα κι έτρωγε ό,τι έβρισκε μπροστά της. Ήταν όμως και τεμπέλα και ξεχασιάρα, άλλες φορές βαριόταν να μαγειρέψει, άλλες φορές ξέχναγε το φαί στη φωτιά. Κι έτσι συνέχεια έτρωγε σοκολάτες, γαριδάκια, πατατάκια και γι' αυτό της είχαν πέσει όλα τα δόντια.

Έτσι και τώρα, είχε το φαί στη φωτιά, αλλά αυτή είχε ξεχαστεί στον καθρέφτη και χτενιζότανε. Βλέπει το φουντούκι, που κύλησε από τα μαλλιά στην ποδιά της, βρώμα - ξεβρώμα, αυτή δεν τη νοιάζει καθόλου, το λιγουρεύεται το φουντούκι και πάει να το φάει. Χωρίς δόντια όμως, πώς να το φάει το φουντούκι; Δεν μπορεί! Θυμώνει λοιπόν και πετάει το φουντούκι στον κήπο, που μέσα εκεί κρατούσε τη χελώνα της.



Ο Οδυσσέας



Αυτή η χελώνα τώρα ήταν μια πολύ σπέσιαλ χελώνα. Άκουγε με το καβούκι, όχι με τ' αυτιά της και ήταν πολύ έξυπνη. Όπως έβοσκε λοιπόν στον κήπο, ακούει πολύ καθαρά ένα "ωχ, πονάω!!", κι αυτό γιατί το δύστυχο το φουντούκι κατρακυλούσε στο καβούκι της. "Πώς βρωμάς έτσι, κακόμοιρο;" σκέφτηκε η χελώνα και, μολονότι τίποτα δεν είχε με το φουντούκι, πήγε λίγο παραπέρα, γιατί δεν άντεχε τη βρώμα.

Το φουντούκι την κοίταγε παραπονεμένο, ντρεπόταν η χελώνα, γι' αυτό και κόλλησε το καβούκι της στον τοίχο του σπιτιού κι άρχισε να μαδάει μια μαργαρίτα, τάχα μου αδιάφορη. Με το καβούκι όμως στον τοίχο, άκουσε την κυρά της κάτι να λέει και της κόπηκε μαχαίρι η αδιαφορία.

"Βρε, τι έπαθα!" μονολογούσε τσαντισμένη η γυναίκα "μου κάηκε το φαί, πέταξα το φουντούκι, τώρα τι στο καλό θα φάω; Να φάω τη χελώνα μου, που είναι και μαλακούτσικη, ό, τι πρέπει για μένα, αφού δεν έχω δόντια η κακομοίρα". Τ' ακούει αυτό η χελώνα, αστραπή (όσο αστραπή μπορεί να γίνει μια χελώνα) φεύγει από τον κήπο. Τσούκου - τσούκου και με το καβούκι τεντωμένο, ν' ακούει τι έκανε η κυρά της στο σπίτι, πάει να βρει κάποιον να τη βοηθήσει.

Ο Οδυσσέας

Τρέχει λοιπόν η χελώνα και βρίσκει μπροστά της ένα γείτονα λαγό. Αυτός ο λαγός είχε μεγάλα προβλήματα και στενοχώριες στη ζωή του. Η ουρά του ήταν πολύ μεγάλη και βαριά σαν το μολύβι, γι' αυτό και πηδούσε προς τα πίσω, αντίθετα με τους περισσότερους λαγούς, που, όπως ξέρετε, πηδάνε μπροστά. Γι' αυτό και ο λαγούλης μας είχε πέσει σε μελαγχολία και τον περισσότερο καιρό κοιμότανε κι ονειρευότανε ότι έτρεχε μπροστά, μαζί με άλλα λαγουδάκια.

Τον πλησιάζει η χελώνα, "τι χαμπάρια;" του λέει "τα ίδια" της απαντάει ο λαγός. "Πώς να μην είναι τα ίδια, αφού κοιμάσαι όλη μέρα;" "Και τι να κάνω;" "Έλα να τρέξουμε, να κάνουμε έναν αγώνα δρόμου, ας πούμε, να ξεσκουριάσεις βρε κακομοίρη!" "Δεν τα ξέρεις τα χάλια μου, για τρεχάματα είμαι εγώ τώρα;" "Έλα καημένε, με μια χελώνα δεν μπορείς να τα βάλεις, ολόκληρος λαγός;" "Κι ολόκληρη ουρά..." σχολίασε με πίκρα ο λαγός. Σκέφτεται, σκέφτεται η χελώνα, άκουγε και την κυρά της που την έμαχνε, τι να κάνει να σωθεί, τιιν! της έρχεται μια ιδέα.



Ο Οδυσσέας

"Άκου" λέει του λαγού "εσύ δεν μπορείς να πηδήσεις, γιατί η ουρά σου είναι πολύ βαριά και σε τραβάει πίσω. Αν μ' αφήσεις ν' ανέβω πάνω σου και να καθίσω μπροστά μπροστά, το βάρος θα είναι μοιρασμένο και θα πηδάς μια χαρά". Ο λαγός το σκέφτηκε, έξυσε τ' αυτιά του. "Μπα" λέει στη χελώνα "τόσα έχω δοκιμάσει και δεν πέτυχαν, γιατί αυτό να πετύχει;" "Έλα βρε παιδί μου να δοκιμάσουμε..." επιμένει η χελώνα. "Τι να σου πω, ανέβα, μην περιμένεις όμως και θαύματα..." απαντά βαριεστημένος ο λαγός. Γρήγορα γρήγορα η χελώνα ανεβαίνει και κάθεται καλά καλά στην πλάτη του, πιάνοντας γερά με τα ποδαράκια της τις αυτάρες του λαγού.

Ο λαγός καλά ήταν, του άρεσε, σε ποιον δεν αρέσει να τον αγκαλιάζουν, όμως έμενε ακίνητος γιατί, από τον πολύ ύπνο και την απελπισία, είχε ξεχάσει να πηδάει. Κάθονταν κι οι δύο λοιπόν ακίνητοι, έτοιμοι να βάλουν τα κλάματα, από ντροπή ο λαγός κι από φόβο η χελώνα.



Ο Οδυσσέας



Τότε, κάτι καυτό πέφτει στον πισινό του λαγού κι αυτός τινάζεται από τον πόνο. Τι είχε γίνει; Θυμωμένη η γυναίκα, η κυρά της χελώνας ντε, που το φαί της είχε καεί κι η χελώνα της ήταν άφαντη, παίρνει τον τέντζερη με το καμένο φαί από τη φωτιά και το πετάει με φόρα. Σκορπίζεται το φαί παντού και μια καυτή σταγόνα πάει και τσουρουφλίζει τον ποπό του λαγού μας. Ξεχνάει αυτός τους δισταγμούς του από τον πόνο κι αρχίζει να πηδάει γρήγορα προς τα μπρος, αφού η χελώνα που ήταν σφιχτά πιασμένη στο λαιμό του, ισορροπούσε το βάρος της ουράς του.

Κι έτσι, σ' έναν ωραίο αγώνα
Κι ο λαγός και η χελώνα
Βρήκαν το δρόμο για την ελευθερία
Η χελώνα απ' την κυρά
Κι ο λαγός απ' την ουρά.

Ο Οδυσσέας

Εγώ αγαπάω τα ζώα και γενικά
νοιάζομαι για το περιβάλλον.
Είμαι μια μάγισσα οικολόγος.



Εσύ, οικολόγος; Και τότε τι έχεις
να πεις για το Μπιρμπικούν;



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



Με λίγα λόγια, το όζον βρίσκεται στην ατμόσφαιρα και μας προστατεύει από τις βλαβερές ακτίνες του ήλιου. Τα σπρέυ καταστρέφουν το όζον. Αυτά!

Ο Οδυσσέας



Σταθμός Έβδομος



Ο Οδυσσέας



Έπειτα το καράβι του Οδυσσέα έπρεπε να περάσει από τις *Σειρήνες*. Οι Σειρήνες κάθονταν σ' ένα βράχο στη μέση της θάλασσας. Τραγουδούσαν τόσο όμορφα που όποιος τις άκουγε μαγευόταν και, παρασυρμένος απ' το τραγούδι τους, έριχνε το καράβι του πάνω στο βράχο. Όμως τα μάτια του Οδυσσέα είχαν δει πολλά πια και δεν την πατούσε έτσι εύκολα. Βούλωσε τ' αυτιά των φίλων του με κερί. Τον ίδιο τον Οδυσσέα τον έδεσαν στο κατάρτι του καραβιού, για να μπορέσει ν' ακούσει το περίφημο τραγούδι των Σειρήνων, αλλά να μην παρασυρθεί κιόλας από αυτό και κάνει καμιά ανοησία.

Ο Οδυσσέας

Η αλήθεια είναι ότι ένα όμορφο τραγούδι σε παρασέρνει...



Εκείνο το βράδυ ανάψαμε μια φωτιά κοντά στα τροχόσπιτα. Ο θεός μου παίζει βιολί. Νομίζω πως κανένας δεν παίζει σαν κι αυτόν. Στην αρχή η μουσική είναι γλυκιά, απαλή. Ονειρεύεσαι, σκέφτεσαι παλιές, θλιβερές ιστορίες, νιώθεις ένα σφίξιμο και σου 'ρχεται να κλάψεις. Κι έπειτα, ξαφνικά, η μουσική αλλάζει ρυθμό, τραγουδάει χαρούμενη. Θα 'λεγες ότι είναι ο άνεμος που φυσάει κι όλα ζωντανεύουν. Θέλεις να τρέξεις, να χορέψεις, να φωνάξεις.

Νιώθω τα πόδια μου να κουνιούνται, τους ώμους μου... Και τότε η αδελφή μου η Πάπρικα πιάνει το τραγούδι. Δεν τραγουδάει συχνά κι όμως, η φωνή της είναι ζεστή, καθαρή. Τραγουδάει έναν παλιό σκοπό. Λένε πως στα πολύ παλιά χρόνια εμείς τα Ρομά φύγαμε από την Ινδία. Εκείνη την εποχή, λένε, ήμασταν σιδεράδες και μουσικοί, παίζαμε τη φλογέρα και την κιθάρα. Φύγαμε, λέει, διωγμένοι από τους πολέμους. Κι όλο ξέσπαγαν καινούριοι πόλεμοι κι εμείς όλο προχωρούσαμε προς την Ευρώπη και βρίσκαμε καινούριες πατρίδες, άλλοι εδώ κι άλλοι εκεί.

Η Πάπρικα τραγουδάει. Το τραγούδι της μιλάει γι' αυτά. Το τραγούδι δε λέει, φυσικά, όλες τις περιπέτειές μας. Μου τις έχει πει όμως η γιαγιά και οι γονείς μου. Εμείς πρέπει να μάθουμε την ιστορία μας απέξω γιατί δεν ξέρουμε πάντα να γράφουμε.

Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Άλλοι λένε ότι οι Σειρήνες έμοιαζαν με γυναίκες, μόνο που είχαν ουρά ψαριού, κάτι σαν τις γοργόνες δηλαδή...



Άλλοι λένε ότι οι Σειρήνες είχαν σώμα πουλιού και κεφάλι γυναίκας...

Ο Οδυσσέας

Κι αφού ήταν πλάσματα της φαντασίας, ο καθένας όπως ήθελε τις φανταζόταν. Ακούστε πώς φανταζόμαστε εμείς τη Σειρήνα μας...



Μια φορά, ένας ψαράς στη Λήμνο βρήκε μέσα στα δίκτυα του, μαζί με τα ψάρια, μια μικρή σειρήνα. Τρόμαξε κι ετοιμάστηκε να τα ξαναπετάξει όλα μαζί στη θάλασσα μα, όταν άκουσε τη σειρήνα να κλαίει, ο φόβος του πέρασε.

-Γιατί κλαις; τη ρώτησε.

-Έχασα τη μαμά μου.

-Και πώς έγινε;

-Παίξαμε κρυφτό στους βράχους. Εγώ απομακρύνθηκα πολύ από τις φίλες μου και δεν μπόρεσα πια να τις βρω. Δυο μέρες τώρα κολυμπάω, δεν ξέρω το δρόμο να γυρίσω σπίτι.

-Ε, δίκιο έχεις, η θάλασσα είναι μεγάλη, είπε ο ψαράς χαμογελώντας.

Ήταν μια μικρούλα σειρήνα, λίγο πιο ψηλή από μια κούκλα. Τα μαλλιά της ήταν μούσκεμα. Από τη μέση και κάτω τα λέπια της έλαμπαν στον ήλιο.

-Πάρε με μαζί σου, είπε η σειρήνα. Δεν ξέρω πού να πάω!

Ο Οδυσσέας

-Θα σε έπαιρνα, απάντησε ο ψαράς, μα έχω ήδη πέντε παιδιά να θρέψω, το σπίτι είναι μικρό και κερδίζω λίγα.

-Πάρε με μαζί σου, παρακάλεσε η μικρούλα σειρήνα. Δεν πιάνω πολύ χώρο. Σου υπόσχομαι να είμαι καλή και δε θα 'χω σχεδόν ποτέ όρεξη για φαγητό.

-Αυτό θα το δούμε όταν θα 'ρθει το μεσημέρι.

-Θα με πάρεις, λοιπόν;

-Κρύψου μέσα σ' αυτό το καλάθι. Δε θέλω να σε δει ο κόσμος.

-Είμαι άσχημη;

-Αντίθετα, είσαι πολύ όμορφη, αλλά ο κόσμος βρίσκει πάντα κάτι να κατηγορήσει και να κουτσομπολέψει.

Κι έτσι ο ψαράς πήρε στο σπίτι του τη μικρή σειρήνα. Η γυναίκα του μουρμούρισε για λίγο, αλλά όχι για πολύ. Η σειρήνα ήταν χαριτωμένη, τα μάτια της έλαμπαν από καλοσύνη και χαρά. Τα παιδιά του ψαρά έδειχναν ευχαριστημένα.

-Επιτέλους, μας έφερες μια αδελφή, έλεγαν.

Ήταν πέντε αγόρια κι αν έβάζες το ένα κοντά στο άλλο τα σκούρα τους κεφάλια έμοιαζαν σαν τα σκαλοπάτια μιας σκάλας.

Ο Οδυσσέας

-Ας κάνουμε έτσι, είπε ο ψαράς. Θα της πάρουμε ένα αναπηρικό καροτσάκι, επειδή θα πρέπει να μένει πάντα καθιστή, και θα της σκεπάσουμε την ουρά με μια κουβέρτα. Θα πούμε πως έχει κάποια αναπηρία στα πόδια. Θα πούμε επίσης πως είναι κόρη κάποιου συγγενή μας από τη Χίο και πως ήρθε να μείνει λίγο μαζί μας.

Έτσι κι έκαναν.

Ο ψαράς κι η οικογένειά του έμεναν σ' ένα στενό φτωχικό δρομάκι. Τα σπίτια ήταν άσχημα κι ο κόσμος έμενε σχεδόν πάντα έξω. Σ' αυτό το δρομάκι υπήρχαν και πολλά καροτσάκια που πουλούσαν τα πάντα: Ψάρια, τυριά, παλιά ρούχα, ο, τιδήποτε. Το βράδυ, κάθε καροτσάκι άναβε μια λάμπα κι εκείνη η φωταψία σκόρπιζε ένα γύρο μια γιορτινή χαρά.

Η μικρή σειρήνα, καθισμένη στο αναπηρικό της καροτσάκι έξω απ' την πόρτα του σπιτιού, δεν κουραζόταν ποτέ να κοιτάζει εκείνο το θέαμα. Όλοι την είχαν μάθει πια. Κάθε γυναίκα που περνούσε από κει σκεφτόταν την αρρώστια της και σταματούσε για να της δώσει ένα χάδι και να της πει έναν καλό λόγο. Οι νεαροί αστειεύονταν μαζί της κι έκαναν τάχα πως μάλωναν για το ποιος θα την παντρευτεί.

Ο Οδυσσέας

Τα παιδιά του ψαρά δε μιλούσαν παρά γι' αυτήν. Ήταν πολύ περήφανοι για την ομορφιά της και της έφερναν ό, τι πιο όμορφο κατάφερναν να βρουν, έτσι καθώς τριγύριζαν όλη μέρα μέσα στα στενά δρομάκια: κανένα χαρτονένιο κουτί. Κανένα πλαστικό παιχνίδι. Τέτοια πράγματα.

Τη μικρή σειρήνα τώρα την έλεγαν Μαρίνα.

Μια μέρα την πήγαν να δει κουκλοθέατρο. Όποιος δεν το 'χει δει δεν ξέρει πόσο όμορφο είναι. Η Μαρίνα κοιτούσε μαγεμένη κι ευτυχισμένη. Κι όταν, μετά, ήρθε η ώρα να πάνε για ύπνο, άρχισε κι εκείνη να διηγείται τις θαυμάσιες ιστορίες που ήξερε. Για παράδειγμα, ήξερε τις περιπλανήσεις του Οδυσσέα.

Από τότε, η Μαρίνα δεν έπαψε ποτέ να διηγείται τις ιστορίες που ήξερε για όλους τους λαούς της γης και για όλες τις εποχές της ιστορίας τους. Διηγιόταν όμως και ιστορίες με ψάρια και τέρατα, θαμμένα μέσα στην υγρή άβυσσο της θάλασσας.

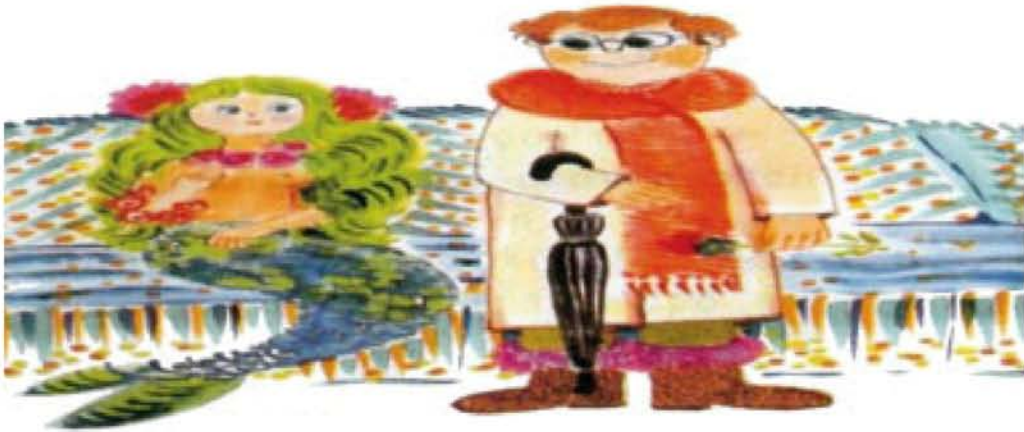


Ο Οδυσσέας

Μέσα σ' εκείνο το φτωχικό δρομάκι, το αναπηρικό καρότσι της Μαρίνας ήταν πάντα περιτριγυρισμένο από παιδιά. Κάθονταν σιωπηλά στα σκαλάκια του σπιτιού του ψαρά, κουκούδизαν πάνω στο λιθόστρωτο, άνοιγαν διάπλατα τα ολόμαυρα ματάκια τους και δεν κουράζονταν ποτέ ν' ακούνε. Όποια γυναίκα περνούσε από κει σταματούσε κι εκείνη ν' ακούσει κι όταν έφευγε, σκούπιζε πάντα ένα δάκρυ.

-Αυτό το κορίτσι είναι μια σειρήνα - έλεγαν οι γεροψαράδες. Κοιτάζτε πώς τους μαγεύει όλους.

Κανείς πια δε σκεφτόταν πως η Μαρίνα ήταν ένα δυστυχισμένο κορίτσι που δεν μπορούσε να περπατήσει. Η φωνή της ήταν καθαρή, κρυστάλλινη και μέσα στα μάτια της υπήρχε πάντα η λάμψη μιας χαρούμενης γιορτής.



Ο Οδυσσέας



Οι Σειρήνες τραγουδούσαν, όμως η Σκύλλα και η Χάρυβδη, τα δυο τέρατα που ο Οδυσσέας και οι σύντροφοί του συνάντησαν αργότερα έκαναν απαίσιους θορύβους: η Σκύλλα μασουλούσε και η Χάρυβδη ρούφαγε και έφτυνε το νερό της θάλασσας. Κι έτσι όπως τα δύο τέρατα κάθονταν απέναντι το ένα από το άλλο, δεν μπορούσες να ξεφύγεις. Αν γλίτωνες από τη Σκύλλα, θα σε κατάπινε η Χάρυβδη. Αν έφευγες μακριά από τη Χάρυβδη, θα σε άρπαζε η Σκύλλα. Γι' αυτό όταν βρισκόμαστε ανάμεσα σε δυο άσχημες καταστάσεις λέμε: "από τη Σκύλλα στη Χάρυβδη".

Ο Οδυσσέας προσπάθησε να περάσει όσο πιο γρήγορα γινόταν ανάμεσα στα τέρατα, όμως έχασε έξι φίλους του, που τους άρπαξε η Σκύλλα.



Ο Οδυσσέας

Ξέρεις, στην πατρίδα μου τα πράγματα ήταν δύσκολα. Για να καταφέρουμε να φύγουμε, μπήκαμε κρυφά σε ένα καράβι και περάσαμε στην Ελλάδα. Το ταξίδι ήταν μακρύ. Τα βράδια ακούγαμε τους θορύβους της θάλασσας και, από το φόβο και την αγωνία μας, φανταζόμαστε τέρατα.



Ο Εκρέμ, κατάκοπος και ταλαιπωρημένος, έκλεισε στα βλέφαρά του όλα όσα έζησε την άγρια τούτη νύχτα. Ήταν μια νύχτα που κράτησε πολύ. Μια άναστη, σκοτεινή νύχτα, που ξεκίνησε από τα παράλια της Μικράς Ασίας και ακόμα δεν έλεγε να τελειώσει.

Όλη μέρα ταξίδευαν χτες, και όταν έφτασαν στην ακτή όπου θα συναντούσαν το καΐκι για να τους φέρει στην Ελλάδα, το σκοτάδι είχε πέσει πια για τα καλά. Κρύφτηκαν ανάμεσα στα βράχια και περίμεναν. Ο Εκρέμ αφουγκραζόταν τη θάλασσα, μα δεν την έβλεπε μέσα στο πηχτό σκοτάδι. Ποτέ του δεν είχε δει θάλασσα. Όταν κάποτε είχε ρωτήσει τη γιαγιά του την Αϊσέ να μάθει για τη θάλασσα, του είχε πει, όπως κι εκείνης της είχαν εξηγήσει κάποτε: "Είναι σαν τη λίμνη Βαν, μόνο που είναι πιο μεγάλη... δεν έχει... τελειωμό". Θεέ μου, πού το 'βρισκε τόσο νερό, για να 'ναι πιο μεγάλη από τη δική τους λίμνη; Και να, τώρα την άκουγε να χτυπάει στα βράχια, μοναδικός ήχος μέσα στη νύχτα.

Η ώρα περνούσε και το καΐκι δεν έλεγε να φανεί. Έβλεπε τον πατέρα του να σηκώνεται κάπου κάπου πίσω από τα βράχια και να προσπαθεί ν' αφουγκραστεί τον ήχο της μηχανής. Όσο περνούσε η ώρα, άκουγε τη μάνα του να ρωτάει ανήσυχη:

-Είσαι σίγουρος πως αυτό είναι το μέρος;

-Εδώ μου είπαν, μην ανησυχείς, την καθισύχαζε εκείνος.

Ο Εκρέμ δεν ήθελε να φύγει από τον τόπο του. Αγαπούσε τα βουνά και τα λαγκάδια, αγαπούσε τα ζωντανά και το σπίτι τους. Ήθελε να βρίσκεται κοντά στους δικούς του και στους φίλους του.

Τώρα, εκεί στην έρημη ακρογιαλιά, πεθύμησε τη ζεστασιά του σπιτιού τους. Πού να 'ναι τώρα η γιαγιά Αϊσέ να τον πάρει στην αγκαλιά της, να του πει παραμύθια για τη λίμνη Βαν και το βουνό που το 'λεγαν Αραράτ!

Ο πατέρας του σηκώθηκε, ξαφνικά.

-Έρχεται, είπε.

Ο Οδυσσέας

Άκουσαν τη μηχανή του καϊκιού, που δυνάμωνε όσο ερχόταν προς το μέρος τους. Πλησίαζε με σβησμένα φώτα, να μη δώσουν στόχο στην τουρκική ακτοφυλακή. Είδαν το σινιάλο που τους έκαναν μ' ένα φανάρι. "Αυτό είναι" άκουσε να λέει ο πατέρας του. Τον άρπαξε στην αγκαλιά του, και τρέξανε γρήγορα στην ακτή. Με μια μικρή βάρκα φτάσανε στο καϊκι που τους περίμενε, και έφυγαν γρήγορα τραβώντας πίσω τους τη βαρκούλα.

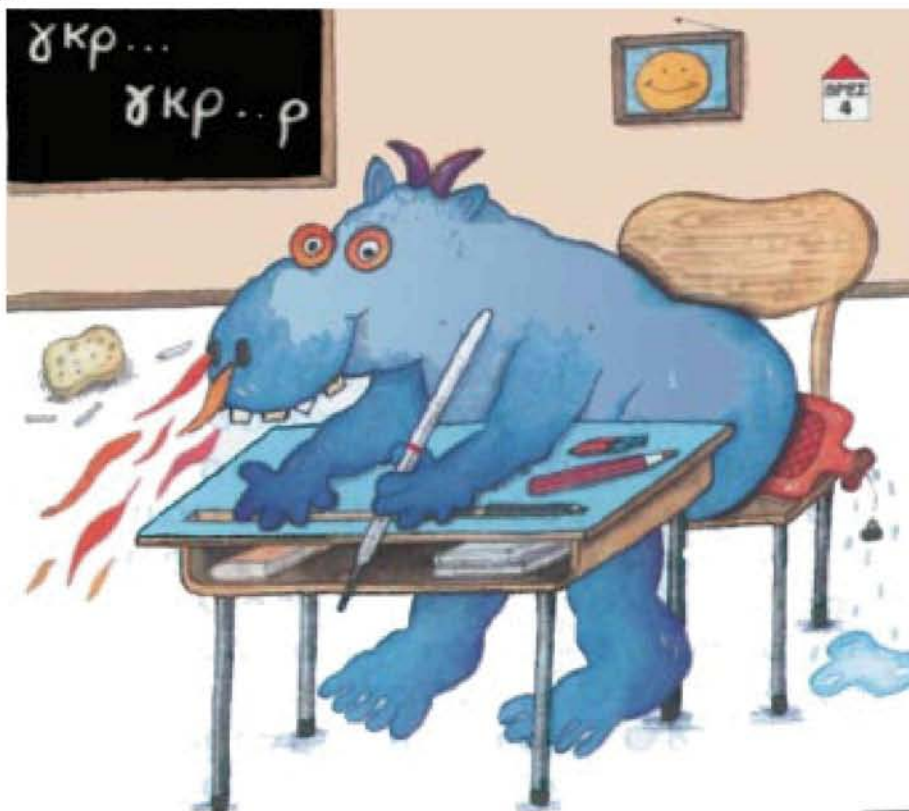
Ο Εκρέμ κώθηκε στην αγκαλιά της μάνας του να φυλαχτεί από τον παγωμένο αέρα της θάλασσας, αλλά κάπου κάπου σήκωνε το κεφάλι του πάνω απ' την κουπαστή κι έβλεπε να χάνονται σιγά σιγά τα λιγοστά φώτα της στεριάς που άφηναν πίσω τους.

Σε λίγη ώρα, απ' την αντίθετη μεριά άλλα φώτα φάνηκαν, που δυνάμωναν σιγά σιγά. Μπορούσε να διακρίνει το μαύρο όγκο της στεριάς, καθώς πλησίαζαν.

Το καϊκι σταμάτησε ξαφνικά στη μέση του πέλαγου. Τους κατέβασαν στη βαρκούλα βιαστικά, κι έφυγαν. Ευτυχώς η θάλασσα είχε ηρεμήσει και η βάρκα τούς δέχτηκε χωρίς πολλά σκαμπανεβάσματα. Άρπαξε ο πατέρας του τα κουπιά και κωπηλατούσε γρήγορα προς τη στεριά. Ο Εκρέμ δεν κατάλαβε πόση ώρα κράτησε το ταξίδι τους αυτό. Αποκαμωμένος αποκοιμήθηκε στην αγκαλιά της μάνας του, και ξύπνησε όταν η βάρκα πια άραξε στην αμμουδιά της ξένης γης.

Ο Οδυσσέας

Όμως, δεν είναι όλα τα θηρία τόσο φοβερά όσο η Σκύλλα και η Χάρυβδη.



Ένα θηρίο,
μα ποιό θηρίο;
Ένα θηρίο που κάθεται
σε θαλασσί θρανίο!

Ο Οδυσσέας

Μετά, το καράβι του Οδυσσέα έφτασε στο νησί του θεού Ήλιου. Εκεί έβοσκαν τα βόδια του θεού. Τα βόδια αυτά, αφού ανήκαν σε θεό, ήταν σεβαστά και δεν μπορούσε κανείς να τα αντιμετωπίσει όπως το οποιοδήποτε βόδι που συναντά κανείς, να σκεφτεί ας πούμε πόσο νόστιμα θα ήταν με πατάτες στο φούρνο.



Ο Οδυσσέας ξεκαθάρισε στους συντρόφους του ότι με κανέναν τρόπο δεν πρέπει να πειράζουν τα ιερά βόδια. Όταν όμως τους έσφιξε η πείνα, οι σύντροφοι του Οδυσσέα ξέχασαν θεούς κι απαγορεύσεις. Έπιασαν μερικά βό-

δια, την ώρα που ο Οδυσσέας κοιμόταν, τα έσφαξαν και τα έφαγαν.

Ο θεός Ήλιος θύμωσε πολύ κι έριξε το καράβι του Οδυσσέα σε τρομερή φουρτούνα.

Όλοι πνίγηκαν, εκτός από τον Οδυσσέα, που έτσι έμεινε μόνος του.



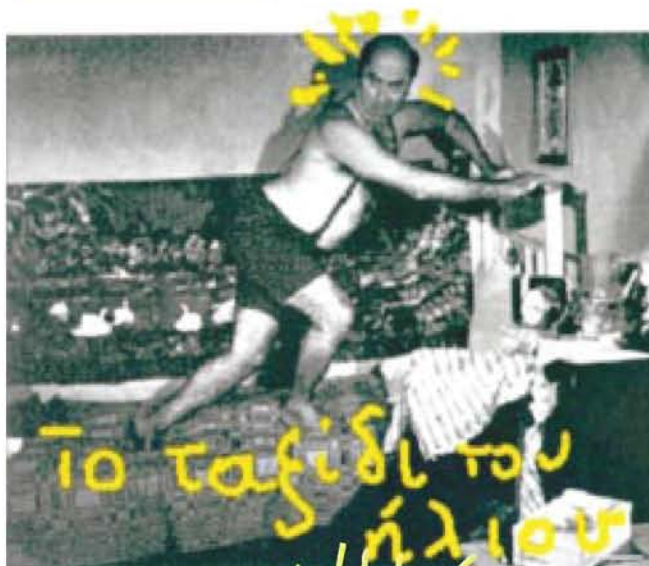
Ο Οδυσσεάς



Το παραμύθι λέει ότι, όταν πάει ο ήλιος να βασιλέψει, τον περιμένει η μάνα του στα παλάτια του, και από την τρύπα που είναι στον ουρανό, προτού να μπει, του ρίχνει σαράντα καρβέλια ψωμί για να τον προφτάσει, γιατί είναι λιμασμένος από την πείνα. Κι άμα μπει και καθίσει, του βάνουν μπροστά του σαράντα φούρνων καρβέλια, και τα χάφτει στη στιγμή. Αν δε βρει έτοιμα τα ψωμιά, ο θυμός του είναι πολύ μεγάλος, και τότε αλίμονο στη μάνα του και σ' όλους που είναι στα παλάτια. Τότε τρώγει ό,τι βρει μπροστά του.

Άμα φάει ο ήλιος και χορτάσει, πλαγιάζει και παίρνει λίγο ύπνο. Και τότε κοιμούνται όλα στη γη, και οι άνθρωποι και τα ζώα και τα νερά κι η θάλασσα. Όταν σηκωθεί από τον ύπνο, τρέχει γρήγορα από πάνω από τον ουρανό στην άλλη τρύπα, την ανατολική, και βγαίνει από κει και φωτίζει τον κόσμο. Όλη τη μέρα ο ήλιος τρέχει προς τη δύση.

Ο Οδυσσέας



Κάθε μέρα βγαίνει ο ήλιος
και ξυπνάει όλη τη γη.
Τους δασκάλους, τα παιδιά,
το ρυάκι, την πηγή.

Απ' τη μια στην άλλη άκρη
ανοίγει όλα τα σχολειά
και οι μαθητές αρχίζουν
μάνι μάνι τη δουλειά.

Τραγουδούν οι κιμωλίες
πάνω κει στο μαύρο φόντο
τα πιο άσπρα τραγουδάκια
που υπάρχουνε στον κόσμο.

Όταν παίζουν τα παιδιά
στις αυλές τους στο Πεκίνο,
είν' η ώρα για ν' αρχίσουν
μάθημα στο Βερολίνο.

Κι όταν στην Αμερική βραδιάζει
και κοιμούνται τα παιδιά,
έχει αρχίσει ξυπνητήρι
στην Ευρώπη να χτυπά.

Έτσι ο ήλιος κάνει γύρω
γύρω γύρω από τη γη
όλες τις δουλειές προφταίνει
και δε χάνει ούτε στιγμή.

Ο δικός μου ήλιος



Όταν έχει ήλιο, βγαίνω και παίζω με τα άλλα παιδιά.



Όταν έχει ήλιο, ο πατέρας μου βγαίνει και πουλάει γυαλιά ηλίου και κάνει χρυσές δουλειές.



Όταν έχει ήλιο, στεγνώνουν οι λάσπες στο δρόμο και πηγαίνω πιο εύκολα στο σχολείο.



Όταν έχει ήλιο...



Ο Οδυσσέας

Όταν έχει ήλιο, ο ουρανός γελάει κι όταν ο ουρανός γελάει,
εμείς τραγουδάμε πιο πολύ...



Λεν ντουκαβατούκε, λένε την αγάπη
στα τσιγγάνικα έτσι λένε την αγάπη
ντεβί είν' ο ουρανός κι αντιβές η μέρα
καμ ο ήλιος που φωτά στα μαύρα σου τα μάτια.

Κόκκινο μαντήλι
σου 'πεσε Σαλόνα
κι ένα ρόδο φύτρωσε
στο ξερό το χώμα
είσαι η άνοιξη.

Κι όταν με κοιτάξεις
γίνεται ο ουρανός
πάνω απ' τα τσαντήρια
γίνεται πιο γαλανός
είναι η άνοιξη.

Ο Οδυσσέας

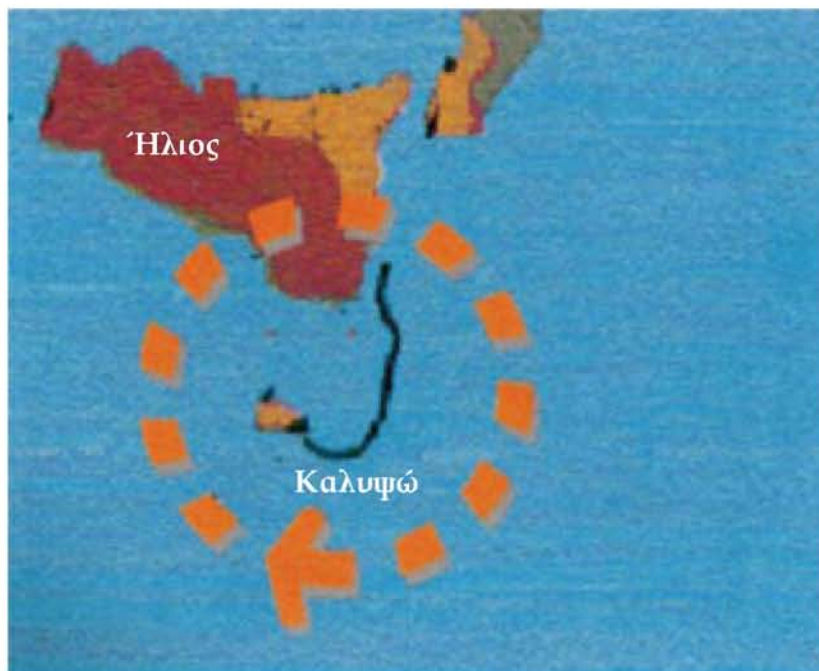


Λεν ντουκαβατούκε, λένε την αγάπη
στα τσιγγάνικα έτσι λένε την αγάπη
ντεβί ειν' ο ουρανός κι αντιβές η μέρα
καμ ο ήλιος που φωτά στα μαύρα σου τα μάτια.

Χάδι η Φρειδερίκη
χάδι η φωνή της
ένα αηδόνι κρύβεται
μέσα στην ψυχή της
είναι η άνοιξη.

Κι όταν τραγουδάει
ο ντουνιάς χορεύει
πάνω απ' τα τσαντήρια
σύννεφα χορεύουν
είναι η άνοιξη.

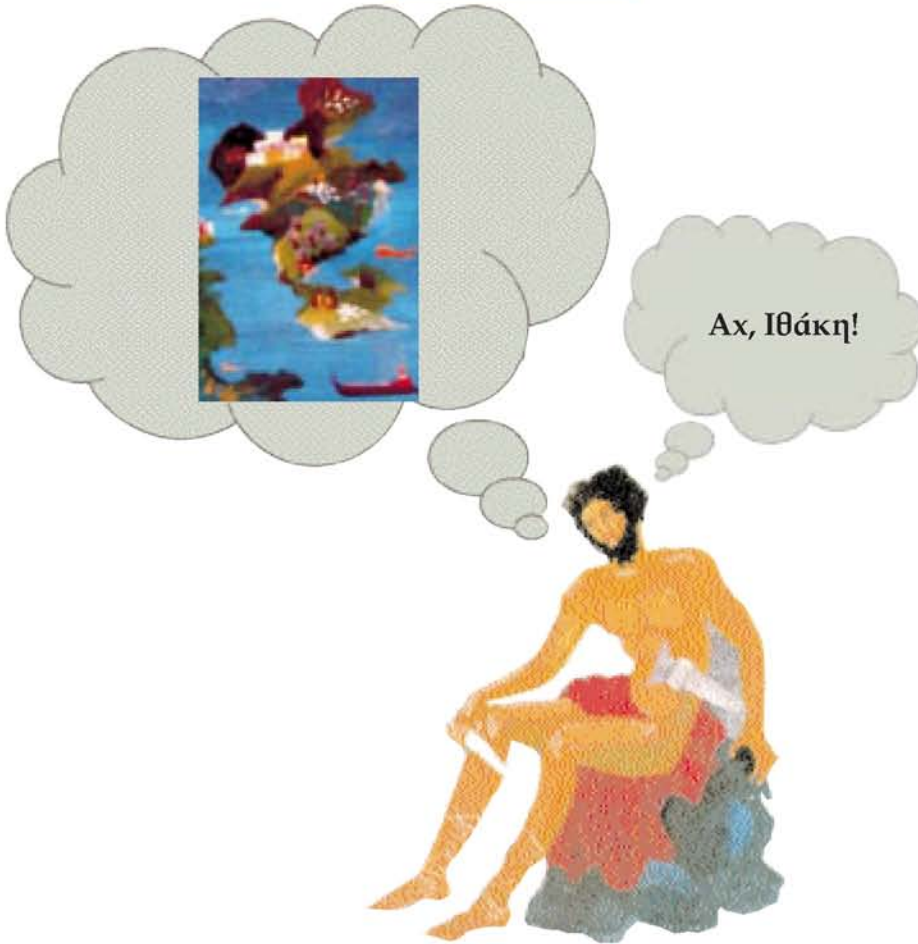
Ο Οδυσσέας



Σταθμός Όγδοος



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας, μόνος του πια, βρέθηκε ναυαγός στο νησί της *Καλυψώς*. Αυτή ήταν μια όμορφη νύμφη, δηλαδή όχι ακριβώς θεά, αλλά ούτε και άνθρωπος, κάτι σαν τις νεραίδες. Η Καλυψώ έμενε μόνη της κι ο Οδυσσέας της άρεσε. Του έταξε πολλά πράγματα για να μείνει μαζί της. Ακόμα και αθάνατο του υποσχέθηκε ότι θα τον κάνει.

Ο Οδυσσέας όμως δεν μπορούσε να ξεχάσει την πατρίδα του και την οικογένειά του. Εφτά χρόνια έμεινε στο νησί της Καλυψώς και περνούσε τις μέρες του καθισμένος στην ακρογιαλιά, μέσα στην απελπισία, να σκέφτεται την Ιθάκη. Τελικά οι θεοί τον λυπήθηκαν και διέταξαν την Καλυψώ ν' αφήσει τα κόλπα και να βοηθήσει τον άνθρωπο να γυρίσει στο σπίτι του. Έτσι κι έγινε.

Ο Οδυσσέας

Ο Οδυσσέας χωρίς αμφιβολία νοσταλγούσε την Ιθάκη, σκεφτόταν όμως και άλλα πράγματα. Στο νησί της Καλυψώς, για πρώτη φορά μετά από χρόνια, ο Οδυσσέας είχε την ευκαιρία να σκεφτεί τη ζωή και τα ταξίδια που είχε κάνει μέχρι τότε. Άλλες φορές σκεφτόταν ότι τα ταξίδια τού είχαν δώσει μεγάλη ικανοποίηση κι ότι δεν άντεχε άλλο να κάθεται άπραγος στο ίδιο νησί.



Όταν έχεις το καραβάκι σου, έχεις όλο τον κόσμο στα πόδια σου. Κάθεσαι στο κατάστρωμα και βλέπεις τα πάντα γύρω σου, πράγματα που ούτε θα περνούσαν από το νου σου αν έμενες στο χωριό σου. Οι άνθρωποι που συναντάς δεν είναι πάντα κακοί. Συχνά έρχονται να σου μιλήσουν, να σε ρωτήσουν τι νέα τους φέρνεις. Κι αν έχεις ξαναπεράσει από ένα μέρος και σε ξέρουν, κάνουν και φίλους και κάθεσαι και λίγο παραπάνω στο κάθε μέρος.

Κι έπειτα έχεις πάντα κάτι δικό σου: το καραβάκι σου. Είτε έχεις ένα τεράστιο καράβι είτε μια μικρούλα σχεδιά, είναι κάτι δικό σου. Το προσέχεις, το φορτώνεις, διορθώνεις τις ζημιές του, είναι σαν ζωντανό. Αν το φέρει η ανάγκη, μπορείς να κοιμηθείς εκεί και να σου φαίνεται καλύτερα απ' το καλύτερο παλάτι.

Εγώ, μετά από τόσα χρόνια στη θάλασσα, κι όταν ακόμα είμαι σε σπίτι, πρέπει να βρίσκομαι κάτω απ' το παράθυρο. Δεν μπορώ να κοιμηθώ σ' ένα κλειστό δωμάτιο, τα παράθυρα τα θέλω ανοικτά χειμώνα καλοκαίρι. Θέλω να κοιτάω έξω, τον ουρανό.

Ο Οδυσσέας

Άλλες φορές πάλι, σκεφτόταν ότι τα ταξίδια τον είχαν κουράσει κι ότι η διαμονή του στο νησί της Καλυψώς ήταν τουλάχιστον ένα ευχάριστο διάλειμμα από τις ταλαιπωρίες της θάλασσας.

Νομίζω ότι ο κάθε άνθρωπος πραγματικά θα ήθελε να ζει σ' ένα σπίτι. Αν καλοδεξιάς το ζήτημα, η ζωή στη θάλασσα είναι στ' αλήθεια δύσκολη. Όταν είσαι συνέχεια σ' ένα καράβι και βρίσκεσαι κάθε λίγο και λιγάκι σε άγνωστα μέρη, δεν ξέρεις στ' αλήθεια κανέναν κι ούτε ξέρεις τι θα κάνεις την επόμενη μέρα κι ούτε είναι πάντα εύκολο να βρεις τρόφιμα ή χρήματα για να συνεχίσεις το ταξίδι σου.

Πότε έχεις προβλήματα με τον καιρό, γιατί φυσάει πολύ ή γιατί δε φυσάει καθόλου, γιατί σε τρώει το λιοπύρι ή γιατί ξεπαγιάζει στο κρύο. Σε μερικά μέρη οι άνθρωποι είναι αγριεμένοι και σε κακοδέχονται, μπορεί να σου κάνουν και ζημιές. Αλλού οι φρουροί σε σταματάνε συνέχεια για έλεγχο: Ποιος είσαι; Από πού έρχεσαι; Μπορείς να το αποδείξεις; Όταν τα αντιμετωπίζεις αυτά για δέκα, είκοσι χρόνια, κουράζεσαι, όσο να 'ναι.



Η τυφλόμυγα του Οδυσσέα

Δέκα παιδιά στέκονται ακίνητα και υποδύονται πρόσωπα από τις περιπέτειες του Οδυσσέα. Τα παιδιά αυτά έχουν απομνημονεύσει από ένα μικρό ποιηματάκι που δηλώνει την ταυτότητά τους.

Τα υπόλοιπα παιδιά έχουν δεμένα τα μάτια τους και κινούνται στο χώρο. Αν ένα παιδί με δεμένα τα μάτια αγγίξει κάποιο από τα δέκα παιδιά, αυτό πρέπει να του ψιθυρίσει το ποιηματάκι του και το παιδί με τα δεμένα μάτια πρέπει με τη σειρά του να καταλάβει ποιον υποδύεται το άλλο παιδί. Αν τα καταφέρει, παίρνει την αντίστοιχη κάρτα και συνεχίζει για να ανακαλύψει τα υπόλοιπα εννιά παιδιά. Αν όχι, πιάνεται και πρέπει να μείνει ακίνητος πίσω από το παιδί που δεν μπόρεσε να αναγνωρίσει ποιον υποδύεται. Το παιχνίδι τελειώνει όταν κάποιος αναγνωρίσει και τα δέκα παιδιά ή όταν πιαστούν όλοι οι παίκτες με τα δεμένα μάτια.

Ο Οδυσσέας

Φρούτα για τη λησμονιά,
κάνε κέφι, έξω καρδιά,
τους λωτούς μου δοκιμάστε,
την πατρίδα σας ξεχάστε.
Ποιος είμαι;



Η κάρτα του
Λωτοφάγου



Η κάρτα
του Κύκλωπα



Μπήκες μέσα στη σηλιά μου
κι έφαγες τα φαγητά μου.
Μη θαρρείς πως θα γλιτώσεις,
με το μοναδικό μου μάτι
θα σε δω και θα πληρώσεις.
Ποιος είμαι;

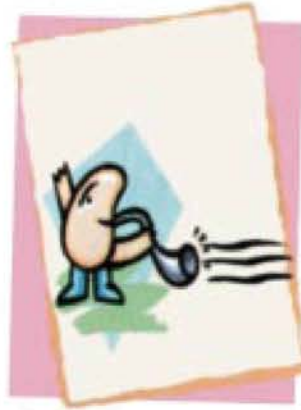


Ο Οδυσσέας

Το σακούλι που σου έδωσα
δυο και τρεις φορές το έδεσα.
Αν κανένας σας τ' ανοίξει
άνεμος θα σηκωθεί και θα τον πνίξει.
Ποιος είμαι;



Η κάρτα του Αιόλου



Η κάρτα των Λαιστρυγόνων



Φύγετε απ' το νησί μας,
δε σας τρομάζει η μορφή μας;
Προσέξτε τα καράβια σας καλά,
βράχια θα ρίξουμε
και θα τους κάνουμε ζημιά.
Ποιοι είμαστε;



Ο Οδυσσεάς

Ελάτε στο παλάτι μου, πίνετε
και τρώτε απ' το φαΐ μου
όμως άνθρωποι για να μείνετε
κρατηθείτε μακριά απ' το ραβδί μου.
Ποια είμαι;



Η κάρτα
της Κίρκης



Άκουσε το τραγούδι μου
κι έλα εδώ κοντά μου,
βυθίσου στο τραγούδι μου,
μη βλέπεις την ουρά μου.
Έλα και ρίξε το καράβι σου
πάνω σ' αυτό το βράχο,
για το τραγούδι μου όργανο
τα κόκαλά σου θα 'χω.
Ποια είμαι;

Η κάρτα της
Σειρήνας



Ο Οδυσσέας

Σκίζω, μασουλάω και σπάζω,
με τα δόντια μου σ' αρπάζω,
τα κεφάλια μου τεντώνω,
στο στομάχι μου σε χώνω.
Ποια είμαι;



Η κάρτα της Σκύλλας



Ρουφάω και φτύνω της θάλασσας νερό
και σηκώνω κύμα ψηλό σαν το βουνό.
Αν έχεις κακή τύχη κι εκεί κοντά βρεθείς,
στο κύμα που σηκώνω
σίγουρα θα πνιγείς.
Ποια είμαι;

Η κάρτα της Χάρυβδης



Ο Οδυσσέας

Σας ζεσταίνω, σας φωτίζω,
μεγαλώνω τους καρπούς σας, τα στα-
φύλια και τα ρόδια,
τόσα, τόσα σας χαρίζω,
γιατί μου φάγατε τα βόδια;
Ποιος είμαι;



Η κάρτα του Ήλιου



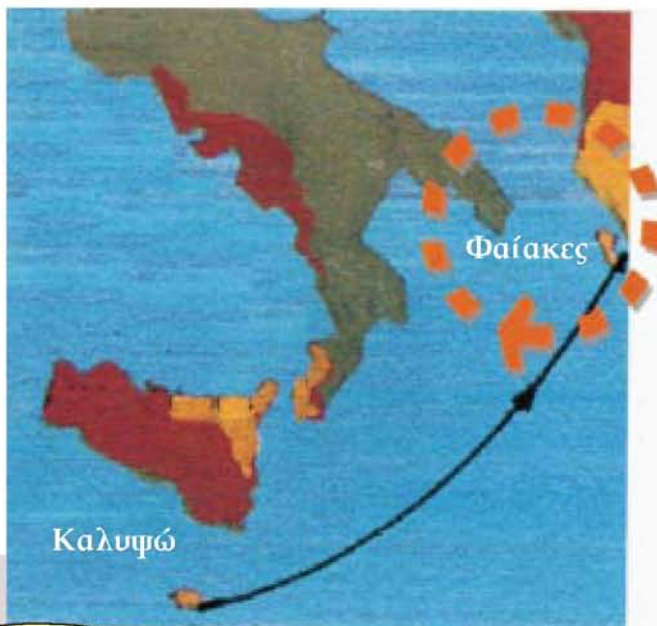
Η κάρτα
της Καλυψώς



Μείνε κοντά μου, Οδυσσέα,
θα κάνουμε καλή παρέα,
ξέχνα γυναίκα και παιδί,
μείνε μαζί μου στο νησί.
Ποια είμαι;



Ο Οδυσσέας



Σταθμός Ένατος

Ο Οδυσσεάς

Ποια ήταν τέλος πάντων,
βρε παιδί μου, αυτή η
Ναυσικά;

Ναυσικά...
Ναυσικάαα...



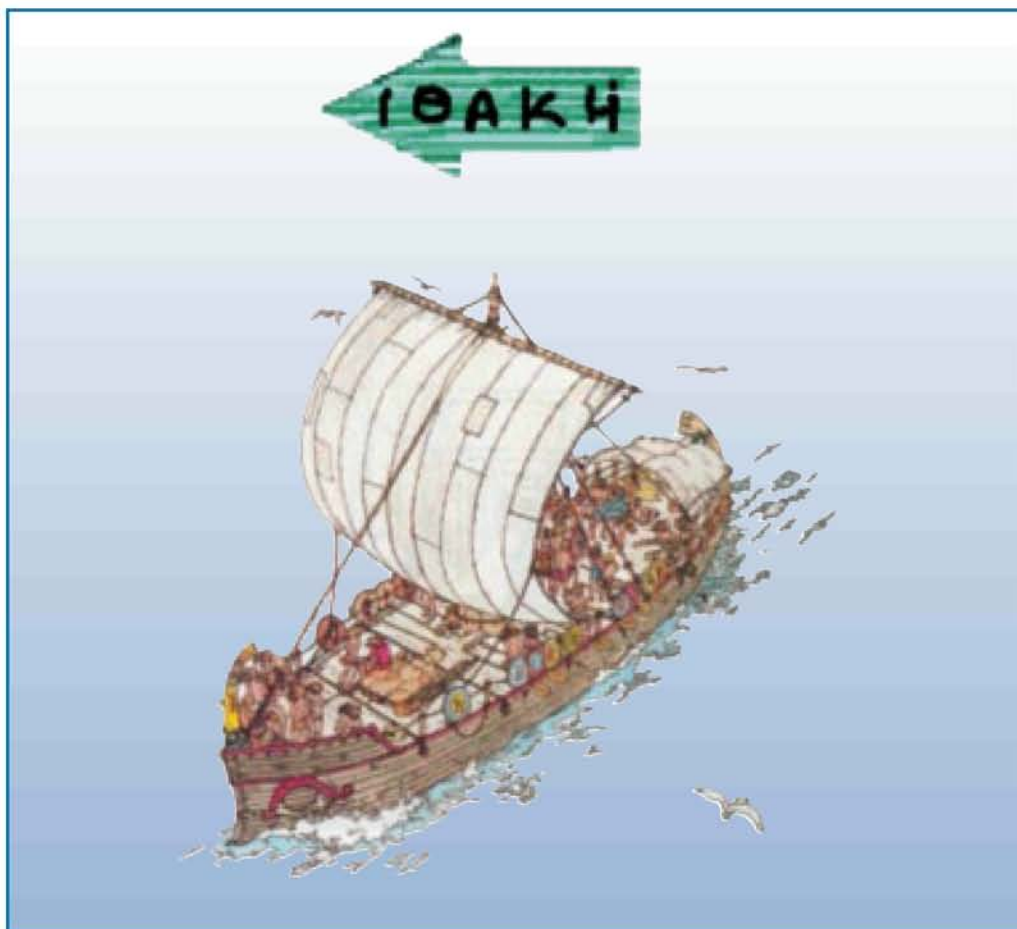
Ο Οδυσσέας

Η Ναυσικά, μαζί με άλλες κοπέλες, έπλεναν τα ρούχα στο ποτάμι και μιλούσαν...



Όμως, καινούρια φουρτούνα βρίσκει τον Οδυσσέα και του διαλύει τη σχεδία του και τον ίδιο τον ρίχνει στη θάλασσα. Όταν συνήλθε ο Οδυσσέας βρέθηκε σε μια άγνωστη παραλία. Αυτή η παραλία βρισκόταν στην Κέρκυρα, που τότε την κατοικούσαν οι Φαίακες. Για μια φορά, ο Οδυσσέας στάθηκε τυχερός. Στην παραλία συνάντησε τη βασιλοπούλα, που είχε κατέβει μαζί με άλλες κοπέλες στο ποτάμι να πλύνει τα ρούχα. Τότε οι βασιλοπούλες έκαναν δουλειές μαζί με τις άλλες κοπέλες, όχι όπως σήμερα που κάθονται στα παλάτια τους και δε σηκώνουν το δαχτυλάκι τους για τίποτα και τα περιμένουν όλα από τους άλλους.

Ο Οδυσσέας



Κι ακριβώς επειδή η Νausικά, αυτό ήταν το όνομα της βασιλοπούλας, δεν έμενε κλεισμένη στο παλάτι, είχε καλή ψυχή και συμπόνεσε τον ξένο άνθρωπο που της ζητούσε βοήθεια. Τον πήγε στον πατέρα της. Στο παλάτι έντυσαν τον Οδυσσέα, τον τάισαν, τον περιποιήθηκαν, άκουσαν τα βάσανά του και τον έστειλαν με ένα μεγάλο καράβι πίσω στην πατρίδα του.

Ο Οδυσσέας

ΞΕΝΟΣ, ΣΕ ΞΕΝΗ ΠΟΛΗ

Βγήκα έξω πολύ στενεμένος. Θαμπά ακόμα, δεν ήξερα πού να τραβήξω. Γύρναγα στα χαμένα. Κινούσε κόσμος εργατικός για τις δουλειές του. Ήθελα να ρωτήσω το δρόμο, αλλά είχαν ρίξει το κεφάλι κάτω και πήγαιναν μπροστά. Ούτε να μιλούν ήθελαν ούτε να τους μιλάς. Είδα μια κοπέλα ντυμένη καλά, σαν ξέγνοιαστη.

"Ω, κοπέλα" της λέω.

Δεν το τελείωσα, άρχισε να φεύγει. Φοβήθηκε από μένα, κι εμένα βούλιαξε η ψυχή μου.

Μίλησα σ' ένα παιδί. "Ω, παιδί" του λέω "πώς θα πάω εκεί;"

"Έλα" μου λέει "να σε πάω στο λεωφορείο. Είναι στο δρόμο μου. Από Αλβανία είσαι;"

"Ναι" απαντώ.

Φτάσαμε στο λεωφορείο.

"Εισιτήριο έχεις;"

"Όχι" του λέω.

"Να σου δώσω εγώ ένα;"

"Να μη σε ζημιώσω κιόλας."

Μου λέει "τι να λέει η δουλειά" μου δίνει το εισιτήριο.

"Πώς σε λένε παιδί" του λεω.

"Δημήτρη."

"Να είσαι καλά, ν' ακούω καλά τ' όνομά σου, Δημήτρη."

Χαμογέλασε, μου 'γνεψε.

Μπήκα στο λεωφορείο, σαν καλύτερα ήμουν. Εκείνο το παιδί μου 'ριξε βάλσαμο.

**Να είσαι καλά, ν' ακούω καλά
τ' όνομά σου, Ναυσικά.**

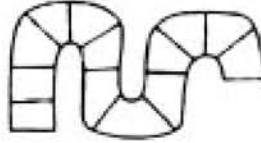
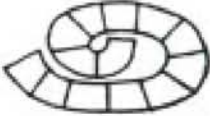


Ο Οδυσσέας

Το μπλόκο

Σχεδιάζουμε σε μια κόλα χαρτί ένα δρόμο που χωρίζεται σε δεκατρία τετραγωνάκια, κάπως έτσι:

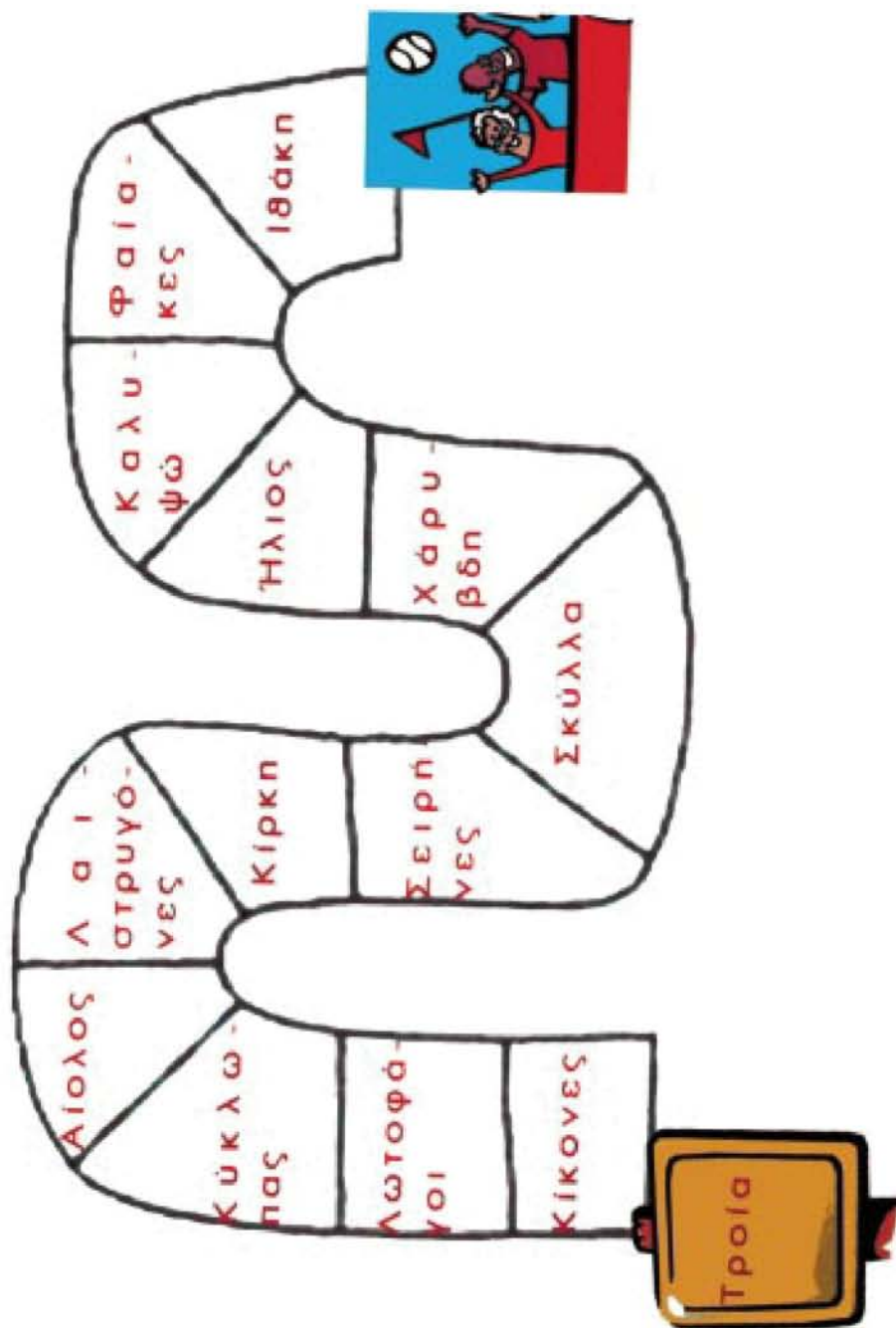
ή κάπως έτσι:



Σε καθένα από αυτά τα τετραγωνάκια γράφουμε μια λέξη από τις περιπέτειες του Οδυσσέα.

Αφετηρία είναι η Τροία. Το κάθε παιδί παίρνει το πιόνι του ή ένα συνδετήρα ή οποιοδήποτε άλλο μικρό αντικείμενο και ξεκινάει το ταξίδι. Για να προχωρήσει στο δρόμο πρέπει να διαβάσει τις λέξεις. Σημαδεύει κάθε βήμα του με το πιόνι του. Για κάθε λέξη που διαβάσει, το παιδί παίρνει την κάρτα με το "φιλικό" τέρας, μάγισσα ή λαό. Τι γίνεται όμως όταν το παιδί πέσει πάνω σε κάποια λέξη που δεν μπορεί να διαβάσει; Τότε έχουμε μπλόκο. Καρφισώνουμε στο συγκεκριμένο τετράγωνο ή πιάνουμε με ένα συνδετήρα την αντίστοιχη "εχθρική" κάρτα και το παιδί πρέπει ξεκινήσει πάλι από την αρχή το ταξίδι του. Κερδίζει όποιος φτάσει στην Ιθάκη, έχοντας μαζέψει τις λιγότερες "εχθρικές" κάρτες.

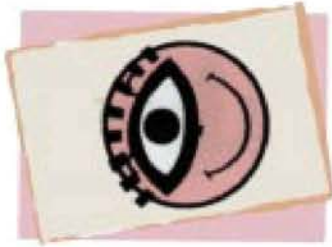
Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



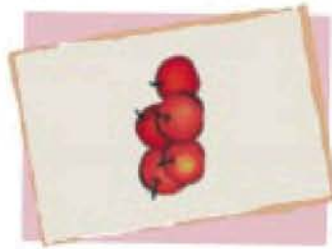
ΑΪΟΛΟΣ



ΚΥΚΛΩ-
ΠΑΣ



ΛΩΤΟΦΑ-
ΓΟΙ



ΚΙΚΟΝΕΣ



ΈΧΕΙΣ ΜΗΛΟΚΟ

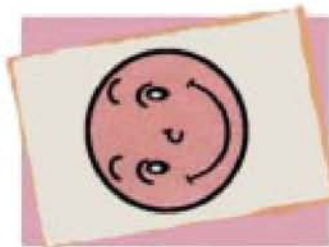
Διάβασες τη λέξη

Ο Οδυσσέας

Διάβασε τη λέξη



Λαιστρυγόνες



Κίρκη



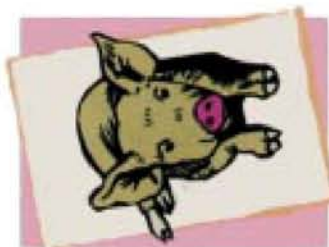
Σειρήνες



Σκύλλα



Έχεις μπλόκο



Ο Οδυσσέας

Διάβασες τη λέξη



Χάρυβδη



Ήλιος



Καλυψώ



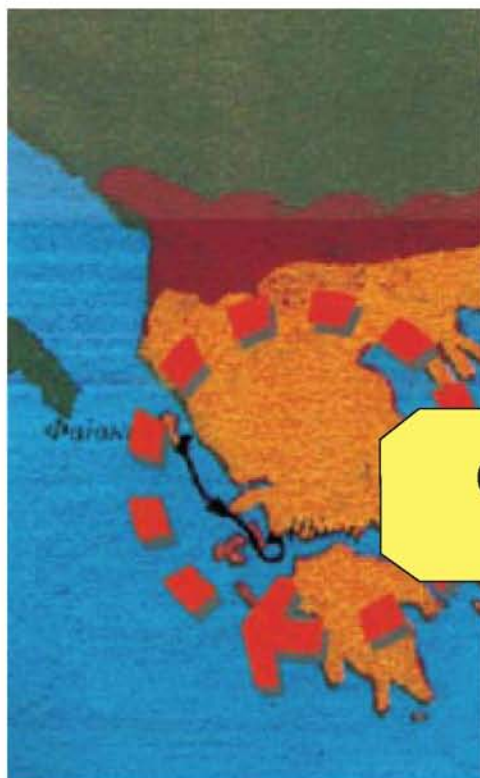
Φαίακες



Έχαις μπλόκο



Ο Οδυσσεύς



Φτάσαμε !!!



Ο Οδυσσέας

Κι έτσι ο Οδυσσέας έφτασε τελικά στην Ιθάκη. Ούτε εκεί όμως τα βρήκε εύκολα. Στα είκοσι χρόνια που έλειπε, το παλάτι είχε γίνει ξέφραγο αμπέλι. Ένα σωρό υποπήφιοι γαμπροί, οι μνηστήρες, περιτριγύριζαν τη γυναίκα του, την Πηνελόπη, που μονάχη καθώς ήταν, δεν ήξερε τι να κάνει για να τους αποφύγει. Για να μην τον αναγνωρίσουν οι μνηστήρες, ο Οδυσσέας μεταμφιέστηκε σε γέρο ζητιάνο. Οι σκληρόκαρδοι μνηστήρες δεν έδωσαν καμία σημασία στο φτωχό γεροντάκι που ζητούσε τη βοήθειά τους. Μερικοί μάλιστα γέλασαν κιόλας μαζί του.



Ο Οδυσσέας

Οι μνηστήρες

Ο Χατζηαβάτης βγαίνει στη σκηνή τραγουδώντας.

Άσπρο μαντήλι
Αχνό το πρόσωπο
Σαν φεγγαράκι
Μέσα απ' τα σύννεφα...



Μπράβο, παιδί μου, Χατζηαβάτη, μπράβο. Με όλες τις φτώχειες που έχεις, βλέπω και το κελαηδείς καλά.



Από την άλλη μεριά βγαίνει ο γέρος κυρ - Βαγγέλης.

Ο Οδυσσεάς

Οι μνηστήρες

Παρνό ντικλό
Παρνό κο μουγιορό
Σαρ ε καμέσκο λατσό
γκιβορό...

Ο Χατσιαβάτι ικλέλ κái κουρτίνα
γκιλαμπαντό.

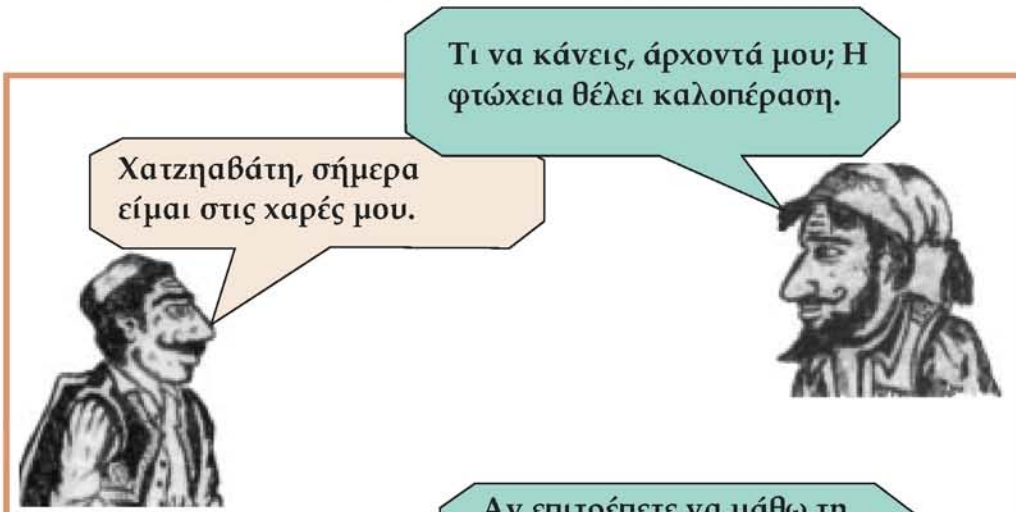


Μπράβο με τσαβέσκε, Χατσια-
βάτι, μπράβο. Καντιμπόρ τσο-
ριπέ ντα κái σίτουτ, ντικάβ
σουκάρ γκιλάμπες ι γκιλί.

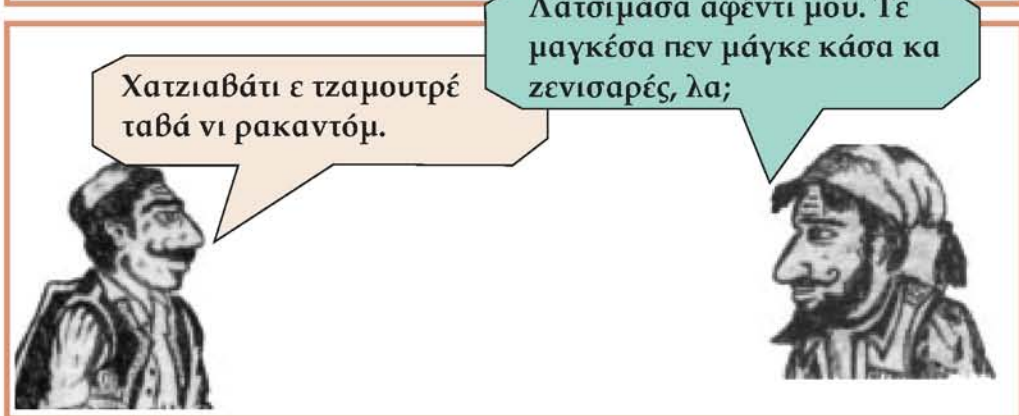
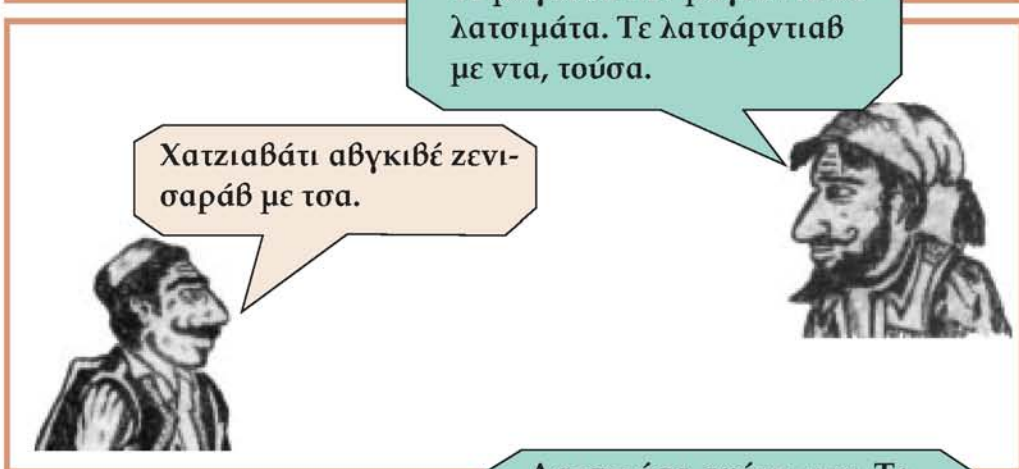


Κατάρ κογιά ρικ ε κουρτινάκι
ικλέλ ο πουρό κιρ - Βαγγέλι.

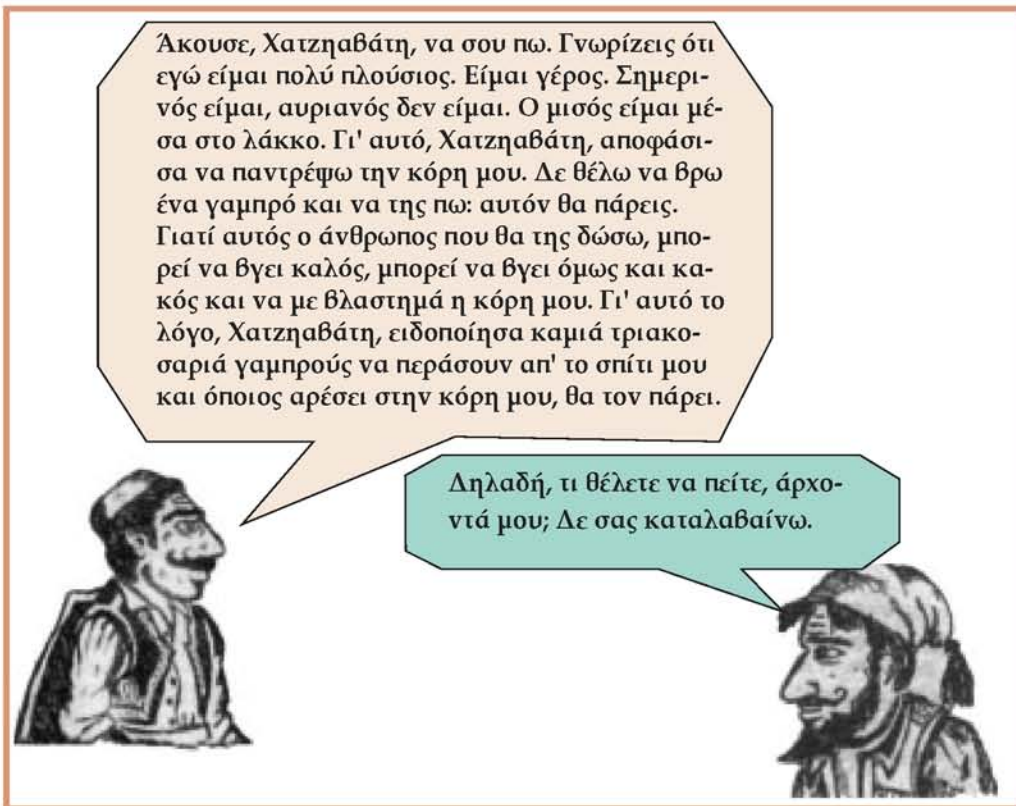
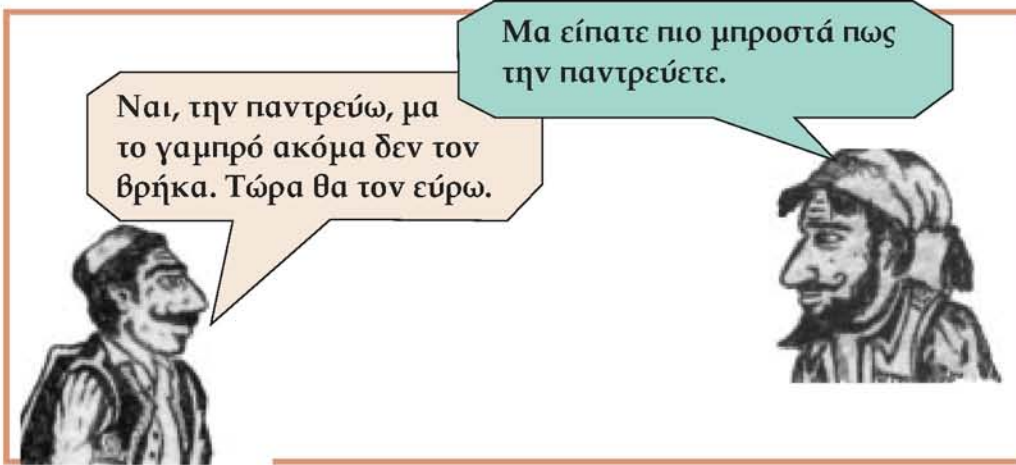
Ο Οδυσσέας



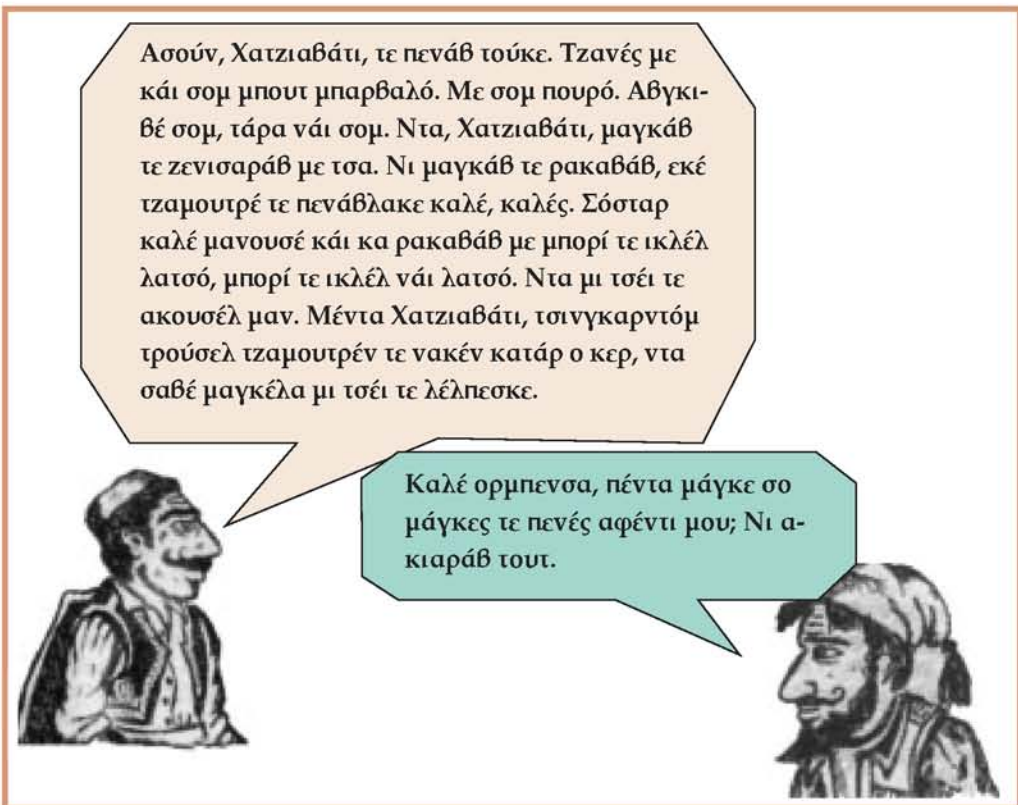
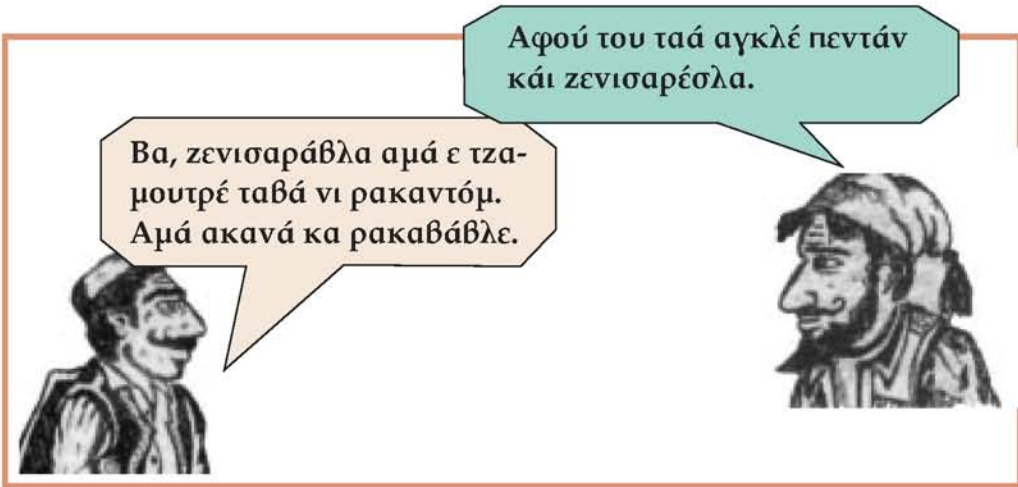
Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Ναι, αγόρασε την κι ένα χρονοδιακόπτη να μη χάσει το λογαριασμό. Και εγώ σε τι μπορώ να σας φανώ χρήσιμος, κυρ - Βαγγέλη;

Χατζηαβάτη, αν μπορούσες και συ να ειδοποιούσες καμιά διακοσαριά γαμπρούς να περάσουν από το σπίτι για να τους δει η κόρη μου.

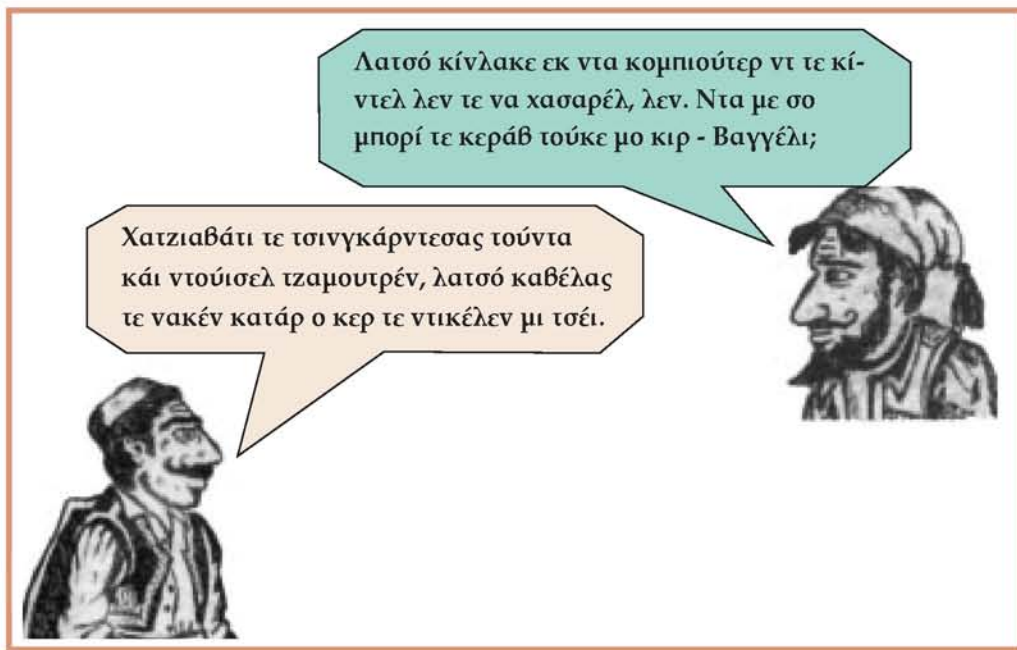


Μάλιστα, μάλιστα, κυρ - Βαγγέλη μου, θα φροντίσω να σας εύρω καμιά τριακοσαριά κι εγώ...

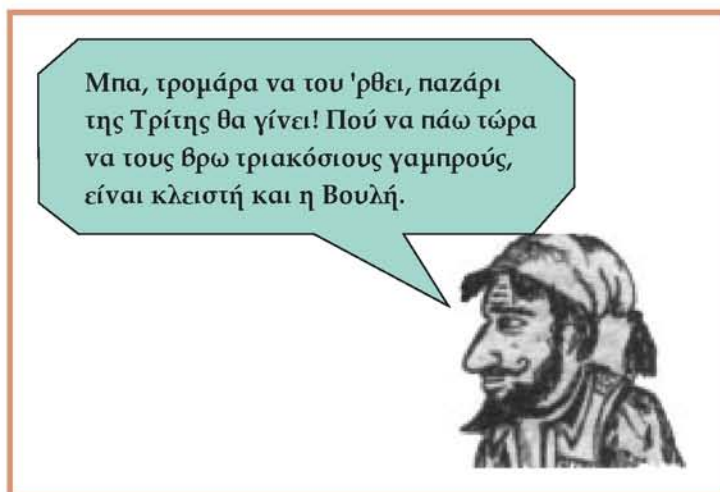
Χαίρετε Χατζηαβάτη μου. Και να 'ρθεις να πληρωθείς.



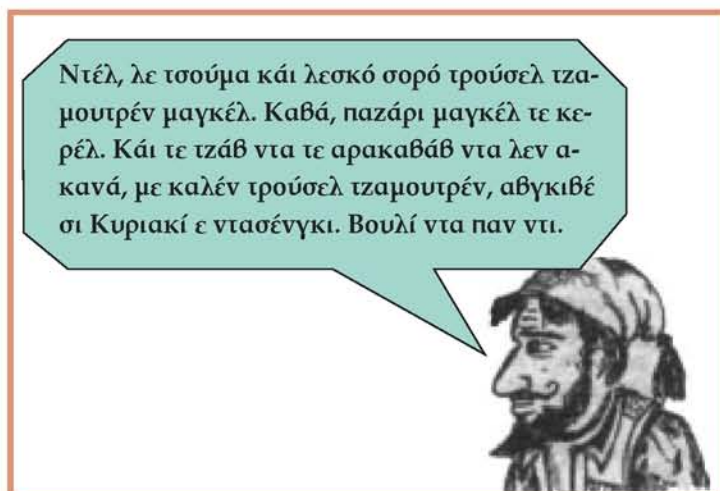
Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσεάς



Ο Οδυσσέας

Οι υποψήφιοι γαμπροί λέγονται μνηστήρες. Μόνο που στο παλάτι του Οδυσσέα τους μνηστήρες δεν τους είχε φωνάξει κανείς Χατζηαβάτης και κανείς κυρ - Βαγγέλης. Εκμεταλλεύτηκαν την απουσία του βασιλιά και είχαν μαζεωθεί από μόνοι τους.

Όμως, η γυναίκα του Οδυσσέα ήταν πιστή όλα αυτά τα χρόνια, και γι' αυτό οι κάτοικοι της Ιθάκης ακόμα και σήμερα έχουν κρατήσει, από στόμα σε στόμα, την ανάμνησή της.



Ο Οδυσσέας

Σε θυμάμαι,
κάθε ώρα που περνάει
απ' το χθες στο σήμερα
με φέρνει και με πάει,
κι όλα γυρνάνε
γύρω από σένανε ξανά,
όλα είναι εδώ
κι εσύ δεν είσαι πουθενά.

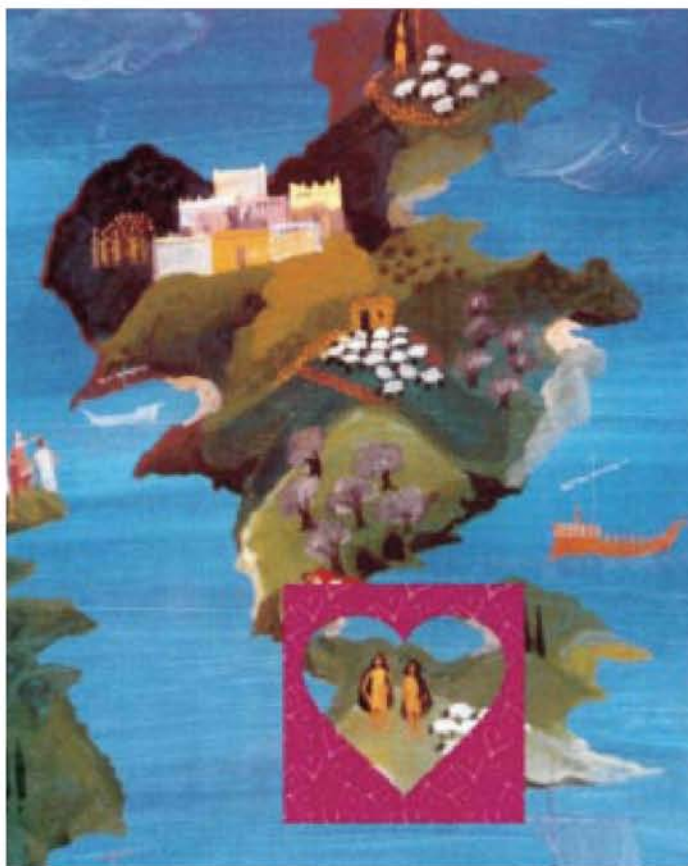
Κάνε λοιπόν τον κύκλο σου Οδυσσέα
κι όσο λείπεις θα είμαι δω,
θα υφαίνω ατέλειωτο πανί,
ώσπου να βρεις
το δρόμο σου μοιραία,
στης Ιθάκης το νησί
να ξαναβγείς.

Δε λυπάμαι
που είμαι μόνη τώρα πια
ούτε που με πλήγωσες
με λόγια που πονάνε,
μα φοβάμαι
να μη σε πάνε μακριά
του καινούριου σου έρωτα
τα χάρτινα φτερά.



Ο Οδυσσέας

Με τη βοήθεια των θεών ο Οδυσσέας έδιωξε τους χαραμοφάηδες και σκληρόκαρδους μνηστήρες από το σπίτι του κι έζησε το υπόλοιπο της ζωής του ευτυχισμένος με τη γυναίκα και το παιδί του. Ε, κι όταν έπινε κανένα κρασάκι θυμόταν τις περιπέτειές του, που διαδόθηκαν από στόμα σε στόμα, έγιναν ποιήματα και ιστορίες κι έτσι έφτασαν μέχρι τις ημέρες μας.



Ο Οδυσσέας

Γκελέμ γκελέμ λουνγκονέ
ντρομέντε,
αβιλέμ γκένε ερωμέντε.
Πηνελόπη,
Αχ ρωμάλεν, αχ πραλάλεν,
αχ τσαβάλεν

Με μαγκάβ με μαγκάβ
ίτσι τενά τσάφταρ.
Μπουτ ρουιέμ μπουτ
ρουιέμ γκένε τε αβάβταρ.

Αντε ρωμά άντε ρωμά, κái α βιλέμ,
μι μπαχ γκιένε μπαχ γκιένε αρακλέμ.



Περπάτησα σε φαρδιούς δρόμους,
γύρισα ξανά στους ανθρώπους μου.

Αχ άνθρωποι, αχ αδέλφια μου.
Αχ παιδιά.

Εγώ θέλω, εγώ θέλω
ποτέ να μη φύγω.
Πολύ έκλαψα πολύ έκλαψα
πάλι να γυρίσω,
για να ξαναγυρίσω.

Μες στους ανθρώπους μου
που ξανάρθα,
την τύχη μου ξανάβρα,
τύχη ξανάβρα.

Ο Οδυσσέας

Την ιστορία του Οδυσσέα την έγραψε ο Όμηρος. Το ποίημα που έγραψε ο Όμηρος για τον Οδυσσέα λέγεται Οδύσσεια. Ιστορίες από την Οδύσσεια όμως βρίσκουμε και σε παραμύθια άλλων λαών. Ένα τέτοιο παραμύθι είναι ο Σεβάχ ο Θαλασσινός, που έρχεται από τις αραβικές χώρες.



Μια φορά κι έναν καιρό, στα χρόνια του μεγάλου χαλίφη Χαρούνη αλ Ρασίντι, ζούσε στη Βαγδάτη ένας άνθρωπος πολύ πλούσιος, που το όνομά του ήταν Σεβάχ ο Θαλασσινός.

-Τώρα είμαι πλούσιος, έλεγε στους φίλους του. Παλιότερα, όμως, ήμουν φτωχός. Ήμουν πολύ νέος τότε, κι όπως οι περισσότεροι νέοι, το είχα ρίξει στα γλέντια και στις διασκεδάσεις. Έκανα ζωή άσωτη και σύντομα έμεινα απένταρος.

"Σεβάχ, είπα τότε στον εαυτό μου, πρέπει να βρεις έναν τρόπο να βγάλεις λεφτά".

Πούλησα, λοιπόν, το σπίτι μου κι όλα τα υπάρχοντά μου. Με τα χρήματα που πήρα αγόρασα ακριβά ρούχα, χαλιά και άλλα εμπορεύματα, και ξεκίνησα για τη Μπάσρα, μια πόλη που είναι χτισμένη στις όχθες ενός μεγάλου ποταμού. Εκείνες τις μέρες έτυχε να είναι αραγμένο εκεί ένα αραβικό πλοίο. Χωρίς να χάσω καθόλου καιρό, πήγα να βρω τον καπετάνιο.

-Το πλοίο σαλπάρει σε μια βδομάδα, μου είπε εκείνος. Έχω έξι εμπόρους με την πραμάτεια τους και θα τραβήξουμε για τα νησιά και τις χώρες της μακρινής Ανατολής.

-Μπορείς να με πάρεις κι εμένα μαζί σου; τον παρακάλεσα.

Ο Οδυσσέας



-Εντάξει, μου είπε ο καπετάνιος, θα σε πάρω μαζί μου.

Κι έτσι άρχισαν τα ταξίδια μου...

Πηγαίναμε από χώρα σε χώρα κι από νησί σε νησί, κι όλα πήγαιναν μια χαρά. Τα κέρδη μας ήταν πολλά κι ήμαστε πολύ ευχαριστημένοι απ' το ταξίδι.

Μια μέρα, όμως, σηκώθηκε ξαφνικά ένας δυνατός αέρας κι έβγαλε το πλοίο απ' την κανονική του πορεία. Τέσσερα μερόνυχτα βολοδέρναμε από δω κι από κει, ώσπου την πέμπτη μέρα βρήκαμε καταφύγιο πίσω από ένα νησί. Ο καπετάνιος ήταν πολύ ανήσυχος.

-Εδώ κατοικούν κάτι μικροκαμωμένοι άγριοι άνθρωποι που μοιάζουν με πιθήκους. Έρχονται κατά χιλιάδες, κι αν κάποιος αντισταθεί με κάποιον τρόπο, τον σκοτώνουν. Γι' αυτό δεν πρέπει να προβάλουμε καμία αντίσταση.

Δεν πρόφτασε καλά καλά ν' αποσώσει τα λόγια του κι οι αγριάνθρωποι έκαναν την εμφάνισή τους. Ήταν πραγματικά αμέτρητοι, και δεν μπορούσαμε να κάνουμε τίποτα για να τους σταματήσουμε. Μας ανάγκασαν να αποβιβαστούμε και πήραν το πλοίο στην άλλη μεριά του νησιού.

-Είναι πάρα πολλοί, είπαμε μεταξύ μας. Τι μπορούμε να κάνουμε;

Ο Οδυσσέας

Ένας ναύτης ανέβηκε πάνω σ' ένα δέντρο και, κοιτάζοντας γύρω, είδε στο βάθος ένα μεγάλο πέτρινο σπίτι.

-Καλύτερα να πάμε εκεί, είπε ο ναύτης. Μόνο έτσι μπορεί να σωθούμε.

Όταν φτάσαμε στο σπίτι, ανοίξαμε την πανύψηλη πόρτα και μπήκαμε σ' ένα τεράστιο δωμάτιο. Σε λίγο ακούσαμε τα βήματα ενός κύκλωπα να πλησιάζουν. Μπήκε στο δωμάτιο κλειδώνοντας πίσω του την πόρτα, κι έτσι, κανείς μας δεν μπορούσε πια να βγει έξω. Ήταν θεόρατος. Στο ύψος θα ήταν ίσαμε ένα ψηλό δέντρο. Είχε μόνο ένα μάτι στο κέντρο του μετώπου, κόκκινο σαν τη φωτιά, και τα δόντια του έμοιαζαν με μεγάλες άσπρες πέτρες που έφραζαν τη σπηλιά που είχε για στόμα. Γύρισε και μας κοίταξε.

Ξαφνικά, άπλωσε το χέρι του προς το μέρος μας, άρπαξε εμένα και με σήκωσε ψηλά. Για καλή μου τύχη, όμως, με βρήκε πολύ αδύνατο -ήμουν περίπου σαν το δάχτυλό του- κι έτσι, με άφησε πάλι κάτω. Με τον ίδιο τρόπο τους ψαχούλεψε όλους. Τον πιο χοντρό τον μαγείρεψε και τον έφαγε. Ύστερα, ξάπλωσε δίπλα στη φωτιά κι αποκοιμήθηκε.



Ο Οδυσσέας

-Πρέπει να κάνουμε κάτι, είπα τότε στους άλλους, αλλιώς θα μας φάει όλους. Όσο είναι ξύπνιος, δεν μπορούμε να τα βάλουμε μαζί του. Κι άρχισα να τους εξηγώ το σχέδιό μου.

Αμέσως ριχτήκαμε στη δουλειά. Δυο άντρες πύρωναν μια μακριά σιδερόβεργα στη φωτιά. Δυο άλλοι πήραν κούτσουρα απ' το τζάκι και προσπαθούσαν να κάψουν σ' ένα σημείο την πόρτα για να μπορέσουμε να βγούμε. Οι υπόλοιποι βάλθηκαν να φτιάχνουν πρόχειρες σχεδίες με τα ξύλα που είχε ο κύκλωπας για το τζάκι, ώστε να μπορέσουμε ν' ανοιχτούμε στο πέλαγο.

Όταν ήταν όλα έτοιμα, έδωσα το σύνθημα:

-Τώρα!

Καρφώσαμε τότε το πυρωμένο σίδερο στο μάτι του κύκλωπα κι ύστερα αρπάξαμε τις σχεδίες και τρέξαμε προς τη θάλασσα.

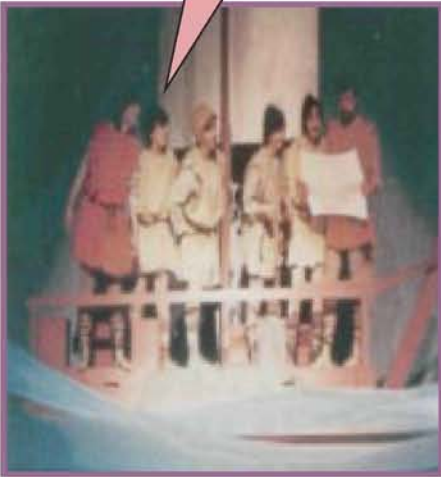
Για μια στιγμή... Όλα αυτά
κάτι μου θυμίζουν...



Ο Οδυσσέας

Ο Οδυσσεύς της Ξένιας Καλογεροπούλου

Τι σημαίνει Κυκλο-λωτο-γοργο-κιρκιλάριζο;



Ένας παραμυθός αρχίζει να διηγείται μια ιστορία, αλλά μπερδεύει το ένα παραμύθι με το άλλο και τα κάνει θάλασσα. Τελικά αποφασίζει να φτιάξει μια δική του ιστορία, χρησιμοποιώντας όποια στοιχεία του αρέσουν από όλα τα παραμύθια που ξέρει.

Έτσι, φτιάχνει την ιστορία του Οδυσσεύς από την Ιθαγδάτη, που, γυρίζοντας στην πατρίδα του, ψάχνει να βρει το Κυκλο-λωτο-γοργο-κιρκιλάριζο. Στο ταξίδι του ο Οδυσσεύς θα συναντήσει κύκλωπες και κυκλωπάκια, λωτοφάγους, γοργόνες, πειρατές. Θα λύσει το αίνιγμα των λωτοφάγων, θα πάρει τη δύναμη του κύκλωπα Αρχισαλαχάρ, θα τραγουδήσει ανάποδα το παραμύθι της μάγισσας Κιρκίλλας, θα ερωτευτεί την αγέλαστη πριγκήπισσα Λαριζάντ, θα περάσει από το Ινιζιμιρίτ, όπου όλοι μιλάνε με το ι, ώσπου απελπισμένος θα χαθεί στην έρημο. Τότε θα ξαναδεί τη θάλασσα, την Ιθαγδάτη και το γιο του και θα καταλάβει επιτέλους τι σημαίνει Κυκλο-λωτο-γοργο-κιρκιλάριζο.

Ο Οδυσσέας

Το κουτί με τις λέξεις του Οδυσσέα

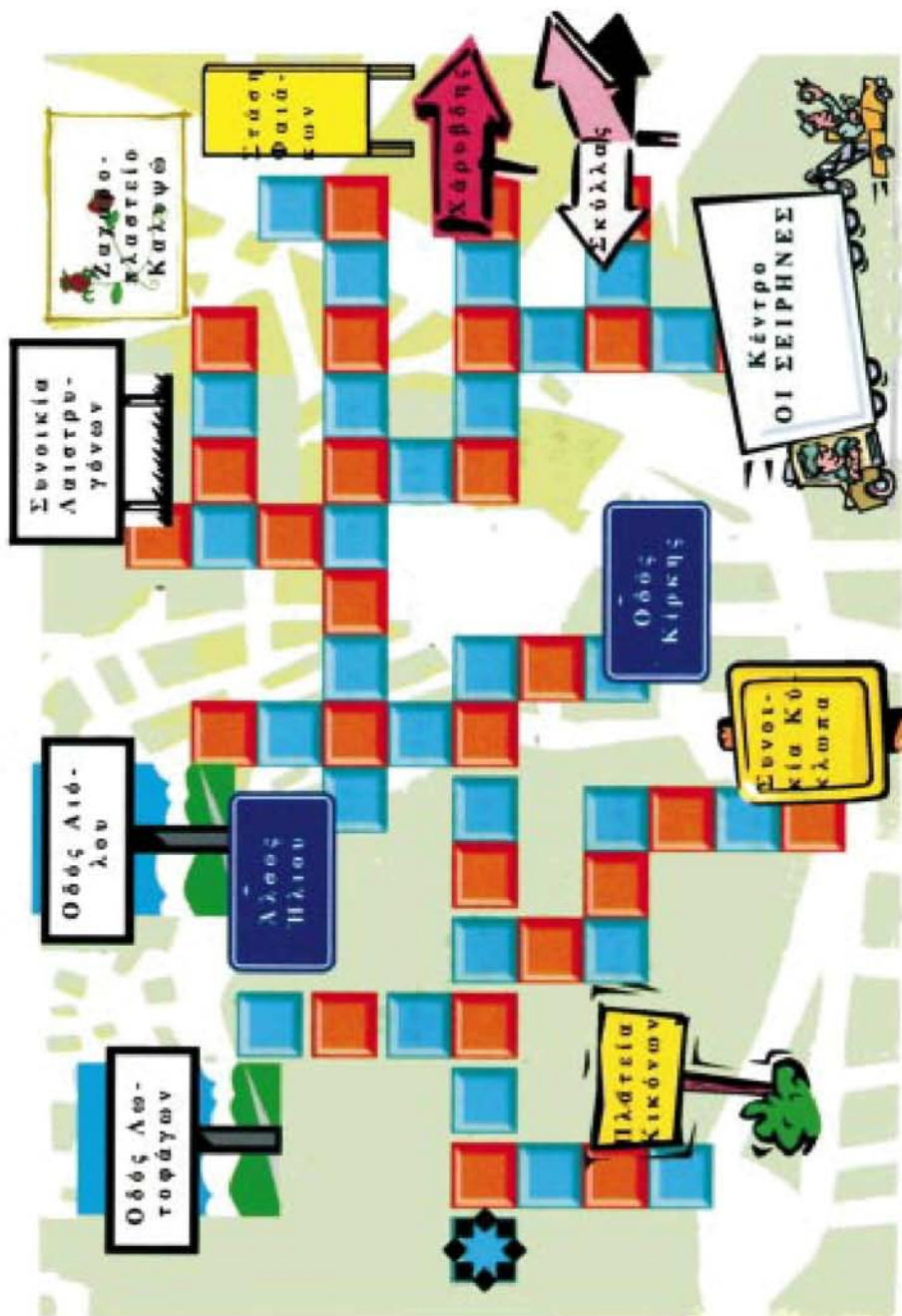
Μετά από κάθε περιπέτεια του Οδυσσέα, μπορούμε να συζητήσουμε με τα παιδιά α) ποιο αναμνηστικό θα έπαιρναν αν βρίσκονταν στη θέση του ήρωα, για να θυμούνται την περιπέτεια τους β) τι αντικείμενα θα διευκόλυναν τον Οδυσσέα να αντιμετωπίσει ευκολότερα την κάθε περιπέτεια. Μπορούμε να κάνουμε το παιχνίδι πιο εύκολο και πιο ελκυστικό αν επιτρέψουμε στα παιδιά να συμπεριλάβουν και σύγχρονα αντικείμενα, αρκεί να ξεκαθαρίζουμε κάθε φορά ποια αντικείμενα ανήκουν πράγματι στην εποχή του Οδυσσέα και ποια όχι.

Για παράδειγμα, ο Οδυσσέας θα μπορούσε να κρατήσει για σουβενίρ ένα λωτό από τη χώρα των Λωτοφάγων ή μια τρίχα γουρουνιού από το νησί της Κίρκης, αλλά και μια κασέτα με το τραγούδι των Σειρήνων.

Αν ο Οδυσσέας είχε μοιωτική ταιγία μπορεί οι σύντροφοί του να μην κατάφερναν να ανοίξουν το τσουβάλι με τους ανέμους που τους έδωσε ο Αίολος και σίγουρα μερικές κοτσέρβες θα βοηθούσαν τους συντρόφους του Οδυσσέα να μην υποκύψουν στον πειρασμό να φάνε τα βόδια του Ηλιου.

Τις λέξεις που θα προτείνουν τα παιδιά τις καταγράφουμε σε καρτέλες, που μπορούν να είναι και εικογογραφημένες και τις μαζεύουμε στο κουτί με τις λέξεις του Οδυσσέα. Αυτές οι λέξεις μπορούν, στο τέλος της ερώτησης, να μας βοηθήσουν να θυμηθούμε αλλά και να "Ξαναγράψουμε" την ιστορία του Οδυσσέα.

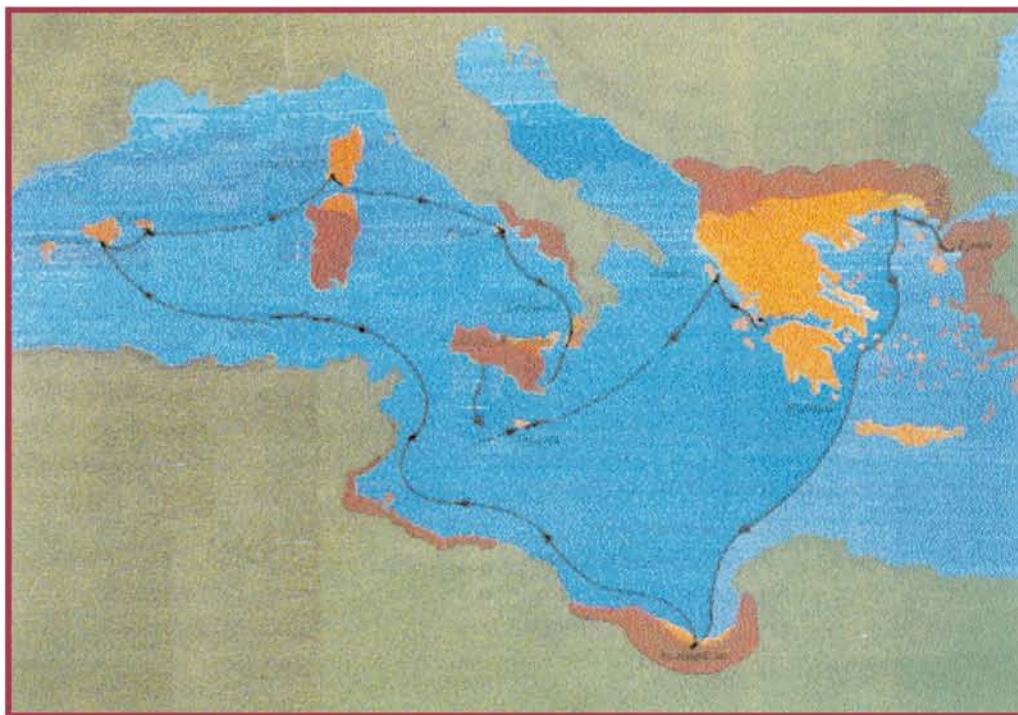
Ο Οδυσσέας



Ο Οδυσσέας

Το κάθε παιδί παίρνει ένα πιόνι και προχωράει ρίχνοντας το ζάρι του και όπως του υποδεικνύουν τα βέλη. Προχωράει μέχρι να φτάσει σε κάποια οδό ή πλατεία. Εκεί πρέπει να αφηγηθεί με δικά του λόγια τη σχετική ιστορία από την Οδύσσεια. "Στην οδό Λαιστρυγόνων μου συνέβη το εξής...", "Στην πλατεία Πολυφήμου έπαθα αυτό...". Αν το παιδί δε θυμάται, βοηθάμε τη μνήμη του με σχετικές εικόνες, τις οποίες τελικά καρφιστόνουμε στο σχεδιάγραμμα.

Ο Οδυσσέας



Ένας άλλος τρόπος για να αναπαραστήσουμε την πορεία του Οδυσσέα

Δίνουμε στα παιδιά το χάρτη και τους ζητάμε να φτιάξουν με πλαστελίνη τη γραμμή που δείχνει την πορεία του Οδυσσέα. Επειδή αυτό μπορεί να είναι δύσκολο, βοηθάμε τους μαθητές μας και βεβαιωνόμαστε ότι η γραμμή που έφτιαξαν δεν έχει λάθη. Στη συνέχεια τους ζητάμε να ακολουθήσουν την πορεία του Οδυσσέα καρφώνοντας αρωματικά γαριφαλλάκια σύμφωνα με τις οδηγίες μας. Στις οδηγίες μας συμπεριλαμβάνουμε έννοιες όπως πάνω, κάτω, δεξιά, αριστερά κλπ. Όταν φτάνουμε σε κάποιο σταθμό του Οδυσσέα καρφώνουμε οδοντογλυφίδες με εικόνες από την αντίστοιχη περιπέτεια του Οδυσσέα και με χρωματιστά καρτάκια, όπου γράφουμε το σημερινό όνομα της περιοχής (όπου είναι δυνατό).

Ο Οδυσσέας

Αντί επιλόγου

Οδύσσεια 1999

Υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που δε θα ήθελαν να έχουν σχέση ούτε με άστεγους ούτε με κάθε είδους αδικημένους ανθρώπους. Ευτυχώς που ακόμα και η ελληνική μυθολογία πληροφορεί. Ιστορίες μέσα από τη Ζωή. Ο Οδυσσέας ως άστεγος φιλοξενήθηκε από την Καλυψώ επτά χρόνια και από τους Φαίακες. Κι αυτός τους πρόσφερε: Διηγήθηκε την ιστορία του και τους συγκίνησε. Το ίδιο και στον Τηλέμαχο: Του έδειξε τις ικανότητες που ανέπτυξε όλα τα χρόνια στις διάφορες και ποικίλες περιπέτειές του στον κόσμο. Του έδειξε πώς ένας που τα έχει χάσει όλα για πολύ καιρό μπορεί να τα ξαναβρεί (πάντα όμως και με τη βοήθεια συνανθρώπων που είναι ανοιχτοί να τον ακούσουν και να μάθουν και να πάρουν απ' αυτόν ό, τι μπορεί να τους προσφέρει).

Οδυσσέας Κανένας

Ευρετήριο φωτογραφιών-κειμένων

- 15 Ο χάρτης και οι εικόνες του Οδυσσέα και της Πηνελόπης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια, Κέδρος, Αθήνα 1980). Οι εικόνες του Μενέλαου, της Ελένης και του "Αγαμέμνονα" είναι από το βιβλίο της Ε. Νάκου, Ταξίδι στα αρχαία χρόνια, Κέδρος, Αθήνα 1993.
- 16 Ο χάρτης είναι από το βιβλίο των P.Ventura και G. P. Ceserani, Τροία, Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς, Άμμος, Αθήνα 1990.
- 17-22 Το κείμενο είναι από το θεατρικό του Δ. Χριστοδούλου, Τα όπλα του Αχιλλέα, Κέδρος, Αθήνα 1978.
- 18 Η εικόνα είναι από το βιβλίο των P.Ventura και G. P. Ceserani, Τροία, Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς.
- 17,20,21,22 Οι εικόνες είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 18 Οι εικόνες είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα (απόδοση: Μ. Βερέττας), Χελώνα, Αθήνα 1990.
- 23 Η φωτογραφία είναι από το παιχνίδι Σινεμαξίς.
- 24 Η εικόνα του στρατιώτη είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 25 Η εικόνα είναι από το βιβλίο του Κ. Ε. Αθανασόπουλου, Οι φαντάροι γράφουν, Καστανιώτης, Αθήνα 1999. Από το ίδιο βιβλίο είναι και τα γράμματα των φαντάρων, προσαρμοσμένα, φυσικά, για τις ανάγκες της ενότητας.
- 26 Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών (από τη σειρά Οι άθλιοι του Βούγγουπου), Νέα Σύνορα Α. Α. Λιβάνη, Αθήνα 1991.
- 27 Το παραμύθι είναι από το βιβλίο της D. Tong, Gypsy Folk Tales, Harvest/ HBJ, 1989. Η φωτογραφία είναι από το βιβλίο του M. Stewart, The Time of The Gypsies, Westview Press, 1997.
- 32 Η φωτογραφία είναι από το βιβλίο του Ν. Ε. Τόλη, Εικόνες της Ελλάδος 1944 - 1958, Εξάντας, Αθήνα 1998.
- 33 Το ποίημα είναι του Τ. Ροντάρι (Τ. Ροντάρι, Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και στη γη 2 (απόδοση Α. Κωστάλα - Μαργαριτοπούλου), Τεκμήριο, Αθήνα 1986).
- 34 Η αριστερή φωτογραφία είναι από το βιβλίο του Π. Λινάρδου, Η Σμύρνη του Πασιωνίου. Από τη μικρασιατική πρωτοπορία στην αθηναϊκή αναγέννηση, "Οι φίλοι των τεχνών", Νέα Σμύρνη 1998. Η δεξιά φωτογραφία είναι από το βιβλίο της Ε. Παπαδημητρίου, Παλιές φωτογραφίες. Αθήνα - Πειραιάς - Καισαριανή, Ερμής, Αθήνα 1979.

- 35 Οι φωτογραφίες είναι από το βιβλίο της Ε. Παπαδημητρίου, Παλιές φωτογραφίες. Αθήνα - Πειραιάς - Καισαριανή.
- 36 Οι φωτογραφίες είναι από το βιβλίο του Π. Λινάρδου, Η Σμύρνη του Πανιώνιου. Από τη μικρασιατική πρωτοπορία στην αθηναϊκή αναγέννηση.
- 37-39 Το κείμενο είναι από το βιβλίο του Σ. Τραγάκη, "Σαρακηνικό", Κέδρος, Αθήνα 1996.
- 42 Η μεσαία εικόνα είναι από το βιβλίο της Ε. Νάκου, Ταξίδι στα αρχαία χρόνια.
- 43-44 Το κείμενο, καθώς και ο χάρτης (προσαρμοσμένα) είναι από το βιβλίο της I. Fonseca, Bury me standing, Chatto & Windus, London 1995.
- 46 Η φωτογραφία είναι από το βιβλίο του Ελληνικού Κέντρου Θεάτρου για το Παιδί και τα Νιάτα, Θέατρο για παιδιά, Ένας πρακτικός οδηγός, Αθήνα 1991.
- 46-54 Το κείμενο είναι απόσπασμα από το θεατρικό της Μ. Φυρογένη, Όταν ο ουρανός γελάει, εμείς τραγουδάμε πιο πολύ, που παρουσιάστηκε από το Τμήμα Λαϊκής Επιμόρφωσης της Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης Αργολίδας στο 5ο Φεστιβάλ Παιδικού Νεανικού Θεάτρου, Μάιος 1996.
- 55-59 Το κείμενο στηρίζεται στο βιβλίο του Τ. Μπεν Τζελούν, Ο ρατσισμός όπως τον εξήγησα στην κόρη μου, Νέα Σύνορα - Λιβάνη, Αθήνα 1998.
- 60 Το παραμύθι είναι από το βιβλίο της D. Tong, Gypsy Folk Tales.
- 61 Το ποίημα είναι του Τ. Ροντάρι (Τ. Ροντάρι, Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και στη γη 1 (απόδοση Α. Κωστάλα - Μαργαριτοπούλου), Τεκμήριο, Αθήνα 1986).
- 62-71 Το κείμενο είναι από το βιβλίο της Ζ. Σαρή, Το γαϊτανάκι, από τη συλλογή Το τρακ, Πατάκης, Αθήνα 1988.
- 71 Η φωτογραφία είναι από τις Σινέ Ατάκες.
- 72 Η εικόνα είναι από το βιβλίο της Ε. Νάκου, Ταξίδι στα αρχαία χρόνια, Κέδρος, Αθήνα 1993.
- 76 Η εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 78-80 Οι φωτογραφίες είναι από το βιβλίο της Σ. Λογιάδου - Πλάτωνος, Κνωσός, Δ. & I. Μαθιουλάκης, Αθήνα κ.κ.
- 81-83 Η φωτογραφία στις σελίδες 81 και 83 είναι από την τηλεοπτική σειρά της ΕΡΤ 1, Ο κήπος με τα αγάλματα. Βρίσκεται στο βιβλίο της Ε. Σαραντίτη, Ο κήπος με τ' αγάλματα, Καστανιώτης, Αθήνα 1995 (έβδομη έκδοση). Από το ίδιο βιβλίο είναι και το κείμενο στις σελίδες 81, 82 και 83. Η φωτογραφία στη σελίδα 82 είναι από την εφημερίδα Them Romano (Centro Culturale Zingaro), έτος VII, αρ. 4.
- 84-85 Το κείμενο είναι από το βιβλίο της Ν. Τζώρτζογλου, Τα σφεράκια, Πατάκης, Αθήνα 1998. Η φωτογραφία στη σελίδα 85 είναι από το βιβλίο του Μ. Αλεξιάδη, Λαϊκές επιγραφές και ονόματα σε ελληνικά αυτοκίνητα, Συμβολή στην έρευνα σύγχρονων λαογραφικών φαινομένων, Καρδαμίτσας, Αθήνα 1989.
- 88 Η εικόνα είναι από το βιβλίο της Ε. Νάκου, Ταξίδι στα αρχαία χρόνια.
- 90 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.

- 91 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 92 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 93 Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 94-95 Το δημοτικό τραγούδι είναι από τη συλλογή του Ν. Πολίτη, Δημοτικά Τραγούδια, Γράμματα, Αθήνα 1991.
- 96 Άσκηση της Ειρήνης Γενειατάκη
- 97-98 Από το βιβλίο της Π. Κέυ, Τα παιχνίδια του έξυπνου μαθητή, Ποταμός, Αθήνα 1996.
- 99 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 100 Η εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 101 Η παράδοση είναι από τη συλλογή του Ν. Πολίτη, Παραδόσεις, Τόμος Α', Γράμματα, Αθήνα 1994.
- 103-108 Οι εικόνες είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 109 Η εικόνα είναι της Κ. Ματαθία Κόβο, από το βιβλίο του Ε. Τριβιζά, Αλφαβητάρι με γλωσσοδέτες, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 1998.
- 111-117 Το παραμύθι είναι από το βιβλίο του Τ. Γιαννακόπουλου, Τα τσιγγάνικα παραμύθια, Θουκυδίδης, Αθήνα 1979.
- 119 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 120 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 121 Η εικόνα είναι της Α. Γανώση, από το βιβλίο του Κ. Ντελόπουλου, Περιπατώντας στην Ελλάδα ανακαλύπτεις την Αθήνα, Πατάκης, Αθήνα 1992.
- 122 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 123 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 124 Η φωτογραφία είναι από τις Σινέ Ατάκες.
- 125 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 126 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 127 Η εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 128-130 Από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών

- 131 Η παράδοση είναι από τη συλλογή του Ν. Πολίτη, Παραδόσεις, Τόμος Α'. Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 142 Οι εικόνες είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 143-144 Από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 145 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 146 Η εικόνα είναι από το βιβλίο της Ε. Νάκου, Ταξίδι στα αρχαία χρόνια.
- 147 Από το βιβλίο του Μ. Σολέ, Η τσιγγάνικη φλογέρα, Καστανιώτης, Αθήνα 1995.
- 149 Η επάνω εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα. Η κάτω εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 150-154 Το κείμενο είναι από το βιβλίο του Τ. Ροντάρι, Το βιβλίο με τα λάθη (απόδοση Α. Κωστάλα - Μαργαριτοπούλου), Τεκμήριο, Αθήνα 1989. Στη σελίδα 153, η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Στη σελίδα 154, η εικόνα είναι της Β. Λιάπη από το βιβλίο του Ε. Τριβιζά, Ο ναυαγός κοκκινότριχης, Κέδρος, Αθήνα 1985.
- 155 Η αριστερή εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 156-157 Το κείμενο είναι από το βιβλίο του Σ. Τραγάκη, "Σαρακηνικό".
- 158 Από το βιβλίο του Ε. Τριβιζά (εικονογράφηση Κ. Ματαθία Κόβο), Αλφαθητάρι με γλωσσοδέτες.
- 159 Οι εικόνες είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 160 Η παράδοση είναι από τη συλλογή του Ν. Πολίτη, Παραδόσεις, Τόμος Α'. Το σκίτσο είναι από το βιβλίο της Πανελλήνιας Ένωσης Κριτικών Κινηματογράφου 33ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Μπακογιαννόπουλος, Γ., Σολδάτος, Γ. (επιμ.), Θανάσης Βέγγος, Ο άνθρωπος που έτρεχε πολύ, Αιγόκερως, Αθήνα 1992.
- 161 Το ποίημα είναι του Τ. Ροντάρι, από το βιβλίο Φλυαρίες ανάμεσα στον ουρανό και στη γη 1 (απόδοση Α. Κωστάλα - Μαργαριτοπούλου). Η φωτογραφία είναι από το βιβλίο της Πανελλήνιας Ένωσης Κριτικών Κινηματογράφου 33ο Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, Μπακογιαννόπουλος, Γ., Σολδάτος, Γ. (επιμ.), Θανάσης Βέγγος, Ο άνθρωπος που έτρεχε πολύ.
- 163-164 Το κείμενο είναι απόσπασμα από το θεατρικό της Μ. Φυρογένη, Όταν ο ουρανός γελάει, εμείς τραγουδάμε πιο πολύ. Η φωτογραφία στη σελίδα 166 είναι της Κ. Καλούδη, από το βιβλίο των Παυλή - Κορρέ, Μ., Σπανούλη, Ρ., Καλούδη, Κ., Τσιγγάνες. Ολκός, Αθήνα 1991.
- 165 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλογλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλογλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.

- 166 Οι εικόνες είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 167-168 Οι εικόνες είναι της Β. Λιάπη από το βιβλίο του Ε. Τριβιζά, Ο ναυαγός κοκκινότριχης.
- 175 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλόγλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλόγλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών .
- 176 Η φωτογραφία είναι από το παιχνίδι Σινεμαχίες.
- 177 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 178 Η εικόνα είναι από το βιβλίο των P.Ventura και G. P. Ceserani, Τροία, Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς.
- 179 Το κείμενο είναι από το βιβλίο του Σ. Δημητρίου, Ν' ακούω καλά τ' όνομά σου, Κέδρος, Αθήνα 1993. Η εικόνα στη σελίδα 179 είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα .
- 180 Το παιχνίδι είναι προσαρμογή παιχνιδιού από το βιβλίο της Π. Κέυ, Τα παιχνίδια του έξυπνου μαθητή.
- 185 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Η εικόνα είναι του Μ. Αδαμτζιλόγλου, από το κόμικ των Τ. Αποστολίδη και Μ. Αδαμτζιλόγλου, Οι πονηροί τύποι των Μυκηνών.
- 186 Η εικόνα είναι του S. Cartwright, από το βιβλίο των V. Webb, H. Amery, Οι απίθανες περιπέτειες του Οδυσσέα.
- 187-196 Κείμενο και εικονογράφηση από το βιβλίο των Γ. Βουλτσίδα, Γ. Αλεξίου (απόδοση στη Ρωμανές), Π. Καραφύλλη, Π. Καλοδημίδη, Π. Μαμουκάρη (εικονογράφηση), Ο Καραγκέζι μπορί - Ο Καραγκιόζης νύφη, Θρακική Εταιρεία, Κομοτηνή 1996 .
- 197 Η εικόνα είναι από το βιβλίο των P.Ventura και G. P. Ceserani, Τροία, Αναζητώντας τους χαμένους πολιτισμούς. Η παράδοση είναι από τη συλλογή του Ν. Πολίτη, Παραδόσεις, Τόμος Α'.
- 198 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Το τραγούδι είναι των NAMA, από το δίσκο Αναμνήσεις (Lyra, 1995).
- 199 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 200 Η εικόνα είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια). Το τραγούδι είναι από την εφημερίδα της Σ. Σταύρου Τσιγγάνικη Φωνή.
- 201-204 Κείμενο και εικόνες από το βιβλίο των Κ. Πούλου (μτφρ. - διασκευή), A. Veaux (εικονογράφηση), Σεβάχ ο Θαλασσινός, Παπαδόπουλος, Αθήνα 1998.
- 205 Κείμενο και φωτογραφία είναι από το βιβλίο του Ελληνικού Κέντρου Θεάτρου για το Παιδί και τα Νιάτα, Θέατρο για παιδιά, Ένας πρακτικός οδηγός
- 206 Το παιχνίδι είναι προσαρμογή παιχνιδιού από το βιβλίο της Π. Κέυ, Τα παιχνίδια του έξυπνου μαθητή.
- 209 Ο χάρτης είναι της Σ. Ζαραμπούκα (Σ. Ζαραμπούκα, Ομήρου Οδύσσεια).
- 210 Το κείμενο είναι από το περιοδικό Δρομολόγια, τεύχος 7, Μάρτιος 1999.

216 λευκη